

Od Redakcji

Z teorii

- Karolina Grodecka *E-learning w rozwoju zawodowym bibliotekarzy* 5
- Agata Arkabus *E-learning w bibliotece szkolnej — metodą pozyskania czytelnika* 11

Z praktyki

- Beata Malentowicz *Dla kogo e-learning w bibliotece?* 16
- Magdalena Brewczyńska, Agata Safian *E-learning jako metoda działań w procesie podwyższania jakości usług bibliotecznych* 20
- Marzena Jarocka *E-learning i blended learning w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu* 26
- Mateusz Paradowski *Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji — wirtualny wydział Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu* 30
- Małgorzata Czub *Z platformą Moodle przez Beskid Śląski: prezentacja kursu e-learningowego* 35
- Anna Wołodko *E-learning, e-teaching, e-bibliotekarze* 37

Materiały

- Mateusz Paradowski (oprac.) *Sylabus kursu zdalnego — nie taki diabeł straszny...* 45
- Jadwiga Pawluk (oprac.) *Przetwarzanie obrazów cyfrowych. Program kursu* 58
- Jolanta Janonis (oprac.) *E-learning — potencjał możliwości. Zestawienie bibliograficzne w wyborze opracowane na podstawie zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku* 62
- Marcin Laskowski (oprac.) *E-learning: zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 2000-2011* 66

Relacje

- Anna Płusa** *E-learning wyzwaniem dla bibliotek. Częstochowa 2011* 78
- Irena Zalewska** *Nowocześni nauczyciele nie boją się Internetu* 81
- Irena Zalewska** *Sprawozdanie z II edycji powiatowej konferencji dla nauczycieli „E-learning wyzwaniem nowoczesnej edukacji”* 84

Komunikaty

- Beata Marek** *„Prawo autorskie dla bibliotekarzy” — nowa platforma edukacyjna* 88
- Aldona Zawątkiewicz** *Język angielski dla bibliotekarzy — kurs e-learningowy* 92

Polecane lektury

- Anna Marcol (oprac.)** *Nowe technologie w edukacji* 95
- Anna Pawełków (oprac.)** *E-learning dla nauczycieli* 98
- Urszula Jankowska (oprac.)** *E-learning wyzwaniem dla bibliotek: materiały z ogólnopolskiej konferencji* 101

Zmienia się edukacja, zmienia się bibliotekarstwo, przeobrażeniom ulega praca pedagogiczna nauczyciela bibliotekarza... W epoce Google'a i Wikipedii w bibliotekach pedagogicznych i szkolnych coraz częściej znajdują zastosowanie różne formy nauczania zdalnego. Popularyzacja nowych technologii wiąże się również z działalnością Elektronicznej Biblioteki Pedagogicznej SBP, przy której powstał „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, dlatego też pierwszy numer czasopisma postanowiliśmy w całości poświęcić problematyce e-learningu.

Łamy „BNB” otwierają artykuły teoretyczne, autorstwa Karoliny Grodeckiej i Agaty Arkabus. Pierwszy tekst wprowadza w tematykę numeru, drugi – podpowiada, w jaki sposób można zastosować różne formy nauczania na odległość w bibliotece szkolnej. W następnym dziale zaprezentowano platformy e-learningowe prowadzone przez nauczycieli bibliotekarzy bibliotek pedagogicznych z Wrocławia, Włocławka, Torunia, Elbląga i Bielska-Białej, zwracając uwagę na ich genezę, specyfikę i ofertę kursów. Tę część biuletynu zamyka artykuł Anny Wołodko z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, dzięki któremu można porównać doświadczenia bibliotek pedagogicznych i uczelnianych związane z e-learningiem.

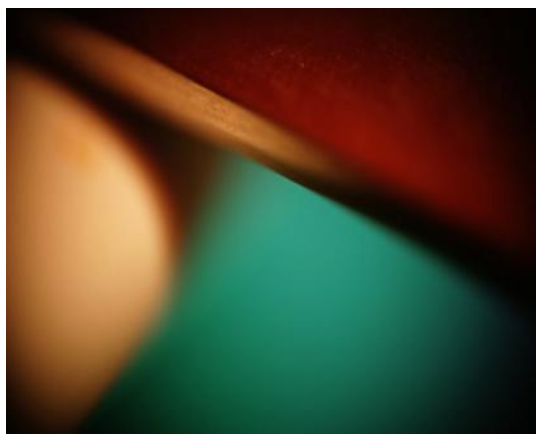
Zasadniczą część biuletynu wzbogacają relacje z konferencji oraz materiały praktyczne – przykładowe sylabusy kursów, zestawienia bibliograficzne i recenzje wybranych książek, dotyczących problematyki numeru. Zachęcamy także do zapoznania się z otwartym szkoleniem e-learningowym „Prawo autorskie dla bibliotekarzy”, któremu poświęcono odrębny komunikat.

Przed nami rok szkolny 2012/2013. Planujemy i inicjujemy kolejne działania, które mają służyć czytelnikom, środowiskom oświatowym oraz naszemu rozwojowi zawodowemu. Mamy nadzieję, że zaprezentowane artykuły staną się inspiracją dla tych bibliotekarzy, którzy zamierzają wprowadzić kursy e-learningowe do oferty swoich placówek. Jednocześnie zapraszamy Państwa do współtworzenia kolejnych edycji „BNB”. Drugi numer czasopisma zamierzamy poświęcić działalności bibliotek pedagogicznych na rzecz szkół i bibliotek szkolnych. Liczymy, że zechcą się Państwo podzielić swoimi doświadczeniami w tym zakresie.

Anna Marcol
Redaktor naczelna

Karolina Grodecka
Centrum E-learningu, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

E-learning w rozwoju zawodowym bibliotekarzy

Na co zwracać uwagę podczas wyboru kursu e-learningowego, aby czas spędzony na kursie był na wagę złota, a za certyfikatem stały faktyczne kompetencje? Podczas gdy rynek szkoleń e-learningowych jest bardzo rozbudowany, a oferty różnią się od siebie nie tylko sposobem realizacji, ale także efektywnością procesu uczenia się, wiedza o tym, jak wybrać odpowiedni kurs, który odpowiada potrzebom rozwojowym jest kluczowa. W artykule zostały przedstawione różne formy e-learningu oraz charakterystyczne dla nich elementy, które decydują o tym, czy czas zainwestowany w kurs zostanie poświęcony na zapamiętywanie informacji, czy na autentyczne działania. Autorka ma nadzieję, że syntetyczne informacje zebrane w artykule pomogą bibliotekarzom w wyborze odpowiednich ofert i jednocześnie okażą się pomocne w przygotowywaniu założeń dla własnych kursów e-learningowych.

Wprowadzenie

W rozwijającym się społeczeństwie informacyjnym umiejętność korzystania z zasobów informacji oraz ich selekcji jest kluczową kompetencją, potrzebną w niemal każdym zawodzie. W obliczu pojawiających się nowych narzędzi i usług informacyjnych także bibliotekarze stoją przed koniecznością stałego doskonalenia posiadanych umiejętności i nabywania zestawu nowych kompetencji przydatnych w środowisku sieci. Konieczność kształcenia jest zarówno wyzwaniem, jak i szansą na podniesienie jakości usług i dostosowania ich do potrzeb użytkowników, działających i pracujących w Internecie.

Celem artykułu jest przedstawienie e-learningu jako formy doskonalenia zawodowego bibliotekarzy. Zostaną omówione dwa wybrane podejścia do kształcenia online z jakich pracownicy bibliotek mogą korzystać, aby rozwijać własne kompetencje cyfrowe i poszerzać zakres wiedzy.

Na rynku edukacyjnym istnieje rozbudowana oferta kursów i szkoleń e-learningowych adresowanych do i przygotowywanych przez bibliotekarzy. Dostępne szkolenia i kursy prezentują różne podejścia do e-learningu. Aby dobrze ocenić kurs i wybrać ofertę, która spełni oczekiwania i będzie dostosowana do profilu zawodowego bibliotekarzy, warto zastanowić się, skąd wynikają różnice i jaki mają wpływ na sposób realizacji kursu e-learningowego oraz efekty uczenia się. Świadomość stopnia zaangażowania uczestników w kurs oraz specyfiki wykonywanych ćwiczeń na pewno przyczyni się do podniesienia efektywności uczenia się, a to będzie mieć bezpośrednie przełożenie na poziom zadowolenia z nauki. Wiedza z poziomu meta dotycząca form e-learningu będzie pomocna także na etapie samodzielnego projektowania kursu e-learningowego przez bibliotekarzy, co jest coraz częściej obserwowaną praktyką.

1. Skąd różne formy e-learningu?

W najszerszym rozumieniu e-learning to proces **uczenia się w Internecie**. Definicja ta choć jest bardzo szeroka, oddaje istotę e-learningu, który może przyjmować bardzo różne formy. Kluczowym elementem e-learningu jest uczenie się (ang. *learning*), czyli proces zdobywania wiedzy, kwalifikacji i doskonalenia umiejętności, który odbywa się w środowisku Internetu, jest organizowany i wspierany za pośrednictwem dostępnych narzędzi.

To, w jaki sposób e-learning jest realizowany zależy od wielu czynników, z których dominującym wydaje się być wizja nauczania oraz możliwości jej realizacji, jaką ma twórca zajęć/kursu. W każdym wypadku obecność technologii jest warunkiem koniecznym, ale nie jest to ani kluczowy, ani jedyny element e-learningu. Definiowanie e-learningu poprzez wykorzystanie różnych typów narzędzi (np. platformy e-learningowe, narzędzia Web 2.0 czy technologie mobilne) sprowadza go do roli nowinki technicznej, poza ramy której zdecydowanie wychodzi. W e-learningu, podobnie jak w kształceniu tradycyjnym, efektywność procesu uczenia się, zależy od określenia **celów** i doboru odpowiednich **metod dydaktycznych**. To właśnie założenia metodyczne, a nie technologia, decydują z jakim e-learningiem osoba ucząca się ma styczność i jakie osiągnie rezultaty.

2. Formy e-learningu

Na potrzeby tego artykułu kluczem do zilustrowania różnych form e-learningu i zrozumienia różnic między nimi są dwa podejścia do uczenia się w Internecie, które zakładają, że uczenie się może odbywać się poprzez kontakt osoby uczącej się z **materiałami edukacyjnymi** lub poprzez **faktyczne działania uczestników** kursu i relacje pomiędzy nimi. W każdym z tych podejść zostały przedstawione założenia metodyczne, rola osoby uczącej się, zadania prowadzącego kurs e-learningowy, aspekt kontroli nad procesem uczenia się oraz wykorzystane narzędzia (Conolle, 2010).

2.1 Uczenie się oparte o zasoby edukacyjne

Ta forma e-learningu zakłada, że uczestnicy kursu online ucą się korzystając z materiałów edukacyjnych przygotowanych i dostarczonych przez twórców kursu. Materiały te mogą mieć formę tekstowych lub multimedialnych zasobów w postaci quizów, prezentacji czy nagrań audio/wideo z wykładów.

Celem kursów e-learningowych realizowanych w tej formie jest zapamiętywanie faktów, ich rozumienie i zastosowanie w praktyce. Osoba ucząca się pracuje samodzielnie, a jej głównym zadaniem jest przyswojenie informacji prezentowanych w materiałach i rozwiązanie testu, na podstawie którego jest oceniana. Ocena jest zazwyczaj dokonywana automatycznie, a uczestnicy otrzymują punkty, które obrazują poziom ich wiedzy na zakończenie kursu. W rezultacie osoba ucząca się powinna być przygotowana do aplikacji wiedzy w jej otoczeniu, np. w miejscu pracy.

Rola prowadzącego kurs polega na przygotowaniu materiałów i udostępnieniu uczestnikom kursu środowiska nauki w sieci, a niekiedy także monitorowaniu przebiegu kursu i gotowości do reagowania na potencjalne problemy (techniczne, organizacyjne).

Interakcje pomiędzy uczestnikami oraz uczestnikami i prowadzącym nie są kluczowym elementem procesu. Najważniejszy jest kontakt osoby uczącej się z zasobami edukacyjnymi. Dlatego w tym wypadku istotny wpływ na efektywność uczenia się ma dostępne środowisko z użytecznym interfejsem kursu, czytelną nawigacją i dobrze zaprojektowaną instrukcją (opisem ścieżki uczenia się), a także wysoka jakość i atrakcyjność materiałów.

Umieszczenie kontroli w takim podejściu do e-learningu może być dwojakie. Kontrola nad procesem uczenia się po stronie prowadzącego oznacza, że proces uczenia się jest mocno ustrukturyzowany, uczestnicy podejmują zaplanowane działania, które prowadzą do realizacji celu założonego przez prowadzącego kurs. Kontrola po stronie osoby uczącej się częściowo przenosi odpowiedzialność za proces uczenia się z prowadzącego na uczącego się, który bazując na istniejącym kursie sam w jego ramach wyznacza własne cele rozwojowe i samodzielnie podejmuje kroki do ich realizacji, np. wybiera materiały, które powinien przeczytać i zadania, jakie musi wykonać, aby cel, jaki sobie założył został osiągnięty.

Niezależnie po czyjej stronie umiejscowimy aspekt kontroli w tej formie e-learningu dominują asymilacyjne (podające) metody uczenia. Autorzy kursów kładą nacisk na tworzenie i zamieszczanie materiałów dydaktycznych, zaś mniejszą wagę przywiązują do projektowania faktycznych działań - aktywności uczestników (Chrzęszcz et al., 2011). W efekcie kursy e-learningowe składają się z tekstów lub prezentacji multimedialnych, których treść osoba ucząca się musi przyswoić i zapamiętać. Takie kursy najczęściej są budowane na platformie e-learningowej, której struktura jest zgodna z linearnym sposobem uczenia się w oparciu o materiały.

2.2 Uczenie się oparte o aktywności

Ta forma e-learningu zakłada, że uczenie się ma miejsce podczas angażowania uczących się w wykonywanie zadań, które są osadzone w konkretnym kontekście/sytuacji problemowej odwzorowującej autentyczne zdarzenie (Herrington et al., 2002). Autentyczność polega na przygotowaniu takiego ćwiczenia, które będzie stwarzało możliwości trenowania konkretnych umiejętności, np. reagowania na sytuację konfliktową w miejscu pracy, przygotowania analizy SWOT wdrożenia produktu, etc.

Cele tak zaprojektowanego kursu są bardziej złożone. Nacisk jest położony na działania podejmowane przez uczestników, nie zaś na zapamiętywanie informacji i odtwarzanie ich z pamięci podczas rozwiązywania testu zaliczeniowego. Wyraźna jest zmiana perspektywy uczenia się z *co* (informacje, fakty, dane) na *jak* (praktyka, działanie, konstrukcja rzeczywistości) (por. Śliwierski, 2006, s. 241). Materiały edukacyjne są jedynie bodźcem i inspiracją do działań uczestników, którzy na kursie e-learningowym tworzą społeczność praktyków. W ramach społeczności, dzięki wzajemnym interakcjom, uczestnicy wymieniają się doświadczeniem, konstruując nabywając wiedzę i nowy zestaw umiejętności. Osoby uczące się przejmują odpowiedzialność za swój rozwój, samodzielnie wyznaczają własne cele, które realizują dzięki aktywnemu udziałowi w kursie oraz indywidualnym aktywnościom podejmowanym poza kursem, łącząc tym samym ścieżkę uczenia się formalnego z kształceniem nieformalnym.

W omawianym podejściu do e-learningu dominuje komponent społecznościowy. Osią kursu są relacje: pomiędzy uczestnikami, ale także między uczestnikami i prowadzącym. Osoba prowadząca przy jednoczesnym dbaniu o odpowiedni rytm kursu, staje się po części uczestnikiem, który uczy się razem z grupą. Jednak jego rola wychodzi poza funkcję eksperta przekazującego wiedzę. Prowadzący organizuje aktywności, które pozwalają uczestnikom samodzielnie rozwijać i doskonalić kompetencje. Jednocześnie monitoruje rozwój uczestników, moderuje dyskusje, dba, aby działania uczestników były zgodne z celami kursu i ocenia ich postępy.

Komponent społecznościowy w kursach e-learningowych jest realizowany głównie poprzez pracę grupową połączoną z działaniami indywidualnymi uczestników, które rozpoczynają lub domykają proces grupowy (Salmon, 2000), np. samodzielne poszukiwanie informacji, na bazie których uczestnicy wniosą do pracy grupowej nowe spojrzenie na problem czy refleksja na zakończenie współpracy nad zadaniem.

Cechą charakterystyczną społecznościowych kursów e-learningowych jest minimalizm treści edukacyjnych (obszernych artykułów, fragmentów książek, opisów, analiz), z którymi uczestnicy muszą się zapoznać. W zamian osoby uczące się mają do wykonania szereg ćwiczeń, z których każde zakłada faktyczne działania uczestnika, zmusza do pogłębionego uczenia się - refleksji, samodzielnych poszukiwań, dyskusji, współpracy oraz aplikacji zagadnień z kursu do własnej pracy. Stąd w efekcie wykonywanych ćwiczeń uczestnicy sami wypracowują osiągają rezultaty, które są doskonałymi treściami edukacyjnymi, np. wypowiedzi na forum dyskusyjnym, analizy przykładów, grupowo opracowana prezentacja.

Kursy e-learningowe w tej formie są prowadzone w oparciu o różne narzędzia, które wspierają pracę indywidualną i grupową w czasie rzeczywistym i asynchronicznie. Podstawą może być platforma e-learningowa, które porządkuje materiały edukacyjne i nadaje kursom odpowiednią strukturę. Sprawdza się także jako wspólna przestrzeń, w której uczestnicy tworzą społeczność uczącą się, daje im poczucie przynależności grupowej. Wszelkie aktywności wymagające pracy w grupie można przenieść poza środowisko platformy, wykorzystując do tego narzędzia zewnętrzne, np. Dokumenty Google do wspólnej pracy nad prezentacją czy narzędzia do wideokonferencji do dyskusji lub integracji uczestników kursu.

Omówione podejścia do e-learningu systematyzują różnice pomiędzy kluczowymi elementami procesu uczenia się w sieci. Należy jednak zaznaczyć, że nie stanowią one wykluczających się możliwości. To, w jaki sposób uczestnicy będą uczyć się na kursie zależy od zdefiniowania nadrzędnego celu kursu, który może być zorientowany bardziej na nabywanie wiedzy lub bardziej na umiejętności i kompetencje. Wybór ten nie wyklucza jednak, aby w jednym kursie pojawiały się elementy związane z przyswajaniem informacji przy jednoczesnej dominacji komponentu społecznościowego.

3. Zawód bibliotekarz – megaspecjalność

Według Jacka Wojciechowskiego, bibliotekarz to zawód, którego cechą charakterystyczną jest megaspecjalność (2003, s. 39). Wiąże się ona z działalnością usługową, wymaga znajomości technologii bibliotecznej i informacyjnej, ale także treści i zasobów baz danych oraz umiejętności rozpoznania potrzeb klientów. Profil ten uzupełnia najnowszy katalog kompetencji medialnych i informacyjnych prezentowany w dokumencie *Cyfrowa Przyszłość. Edukacja medialna i informacyjna w Polsce – raport otwarcia*. Według klasyfikacji kompetencje potrzebne do efektywnego funkcjonowania w przestrzeni cyfrowej obejmują korzystanie z informacji, rozumienie i posługiwanie się językiem mediów, kreatywne korzystanie z mediów, podejmowanie relacji w środowisku medialnym, zapewnienie bezpieczeństwa, zachowanie etyki oraz przestrzeganie zasad prawa autorskiego podczas komunikacji w sieci. Każdy z wymienionych obszarów kompetencji został podzielony na 3 poziomy zaawansowania, z czego poziom mistrzowski wydaje się być odpowiedni dla zawodu bibliotekarza. Osoby o takim poziomie kompetencji potrafią organizować grupy użytkowników, są w stanie dzielić się wiedzą i doradzać innym oraz animować otaczającą je rzeczywistość (Dąbrowska et al., 2012).

E-learning rozumiany jako proces uczenia się w sieci realizowany za pośrednictwem nowych mediów jest idealną formą dla efektywnego treningu kompetencji medialnych i informacyjnych na poziomie meta - niezależnie od zakresu tematycznego samego kursu. W zależności od określenia celów oraz doboru metod, kurs e-learningowy może stwarzać możliwość kształcenia bardziej lub mniej złożonych kompetencji. Kursy e-learningowe realizowane w oparciu o materiały stwarzają okazję do treningu kompetencji związanych z korzystaniem z informacji oraz rozumieniem i posługiwanie się językiem mediów. Z kolei kursy, w których nacisk jest położony na faktyczne działania uczestników, wymagają od osób uczących się kompetencji związanych z kreatywnym wykorzystaniem mediów w procesie uczenia się, czyli samodzielnym tworzeniem treści cyfrowych oraz ich przetwarzaniem - także z wykorzystaniem zasobów wcześniej opublikowanych. Kursy społecznościowe to także okazja do poznania specyfiki komunikacji w sieci i nawiązywania relacji

z innymi uczestnikami kursu za pośrednictwem narzędzi internetowych i związanych z tym kwestii etyczno-prawnych.

Poniżej przedstawiono przykłady trzech kursów e-learningowych, które realizują opisane podejścia do e-learningu oraz stwarzają okazję do treningu kompetencji medialnych i informacyjnych.

4. Przykłady kursów e-learningowych

Z analizy oferty ogólnodostępnych (niewymagających rejestracji i logowania) kursów e-learningowych adresowanych do bibliotekarzy wynika, że większości kursów to oferta do samokształcenia. Nacisk jest położony na samodzielną pracę osoby uczącej się w oparciu o materiały edukacyjne. Przykładem takiego kursu jest *Prawo autorskie dla bibliotekarzy* (<https://moodle.umk.pl/BU/login/index.php?logginguest=true>). Oryginalnie kurs został opracowany przez Berkman Center for Internet & Society (Harvard University) na prośbę międzynarodowej organizacji Electronic Information for Libraries (EIFL). Polską wersję przygotowali studenci prawa UMK ze wsparciem bibliotekarzy z Uniwersytetu w Białymstoku. Kurs jest dostępny na platformie Moodle i składa się z 9 modułów zawierających materiały na temat prawa autorskiego w kontekście działania bibliotek. Teksty zostały podzielone wg stopnia zaawansowania. Materiały są uzupełnione o krótkie ćwiczenia, np. analiza studium przypadku, dodatkowe pytania, które poszerzają zakres tematu oraz zachęcają uczestników do pogłębiania zagadnienia. Na kursie uczestnicy uczą się samodzielnie, wybierając te zagadnienia, które aktualnie są w obszarze ich zainteresowań. Innym przykładem kursu do samokształcenia bazującym głównie na materiałach jest kurs *Open Access - Otwarta Nauka* (<http://otwartanauka.cel.agh.edu.pl/>) przygotowany przez Centrum e-Learningu Akademii Górniczo-Hutniczej i Bibliotekę Uniwersytecką Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Osią działań uczestników są ćwiczenia, które wymagają od osób uczących się zastosowania w praktyce informacji, jakie przyswoili w materiałach kursu. Celem ich działania nie jest jednak rozwiązanie testu sprawdzającego zapamiętanie treści, lecz zaangażowanie się w autentyczne działania. Rozwiązaniem obrazującym zastosowane rozwiązania mogą być choćby ćwiczenia z modułu 4 na temat nowych modeli i kanałów komunikacji naukowej, w których uczestnicy mają za zadanie doświadczyć, na czym polega np. otwarta konferencja czy wziąć udział w webinarium. Tak zaprojektowany kurs e-learningowy wymaga od uczestników samoorganizacji i umiejętności sprawnego poruszania się w przestrzeni cyfrowej.

Podobną formę przyjęli autorzy kursu *Login: biblioteka* (<http://e-learning.biblioteki.org/>), który powstał w ramach Programu Rozwoju Bibliotek. Choć dostęp do kursu nie jest otwarty, to ta pozycja w ofercie doskonalenia zawodowego bibliotekarzy zasługuje na uwagę. W kursie obok treści i testów wykorzystano także metody pracy projektowej, które realizują złożone cele i stwarzają możliwości nabycia praktycznych umiejętności potrzebnych do realizacji misji i usług bibliotecznych w przestrzeni cyfrowej. Bibliotekarze biorący udział w kursie mają za zadanie przygotować komplet materiałów promujących imprezę kulturalną organizowaną przez bibliotekę lub stworzyć i poprowadzić fanpage biblioteki w portalu społecznościowym. Taka konstrukcja ćwiczeń pozwala na maksymalne zaangażowanie się w autentyczną sytuację problemową, w której wiedza zdobyta na kursie jest od razu aplikowana w faktyczne działania skierowane do środowiska zawodowego. Tak opracowane rezultaty mogą być rozwijane po zakończeniu kursu, stąd uczestnicy kursu mogą wykazywać się większym zaangażowaniem w pracę nad ich rozwojem w trakcie trwania kursu.

Bibliografia:

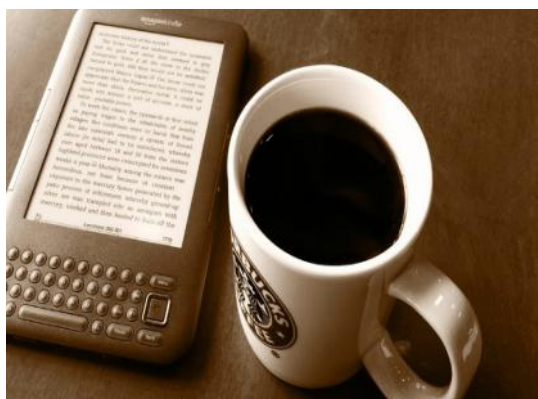
1. Chrząszcz, A., Grodecka, K., Marković J. (2011), *Spółdzielniowy kurs e-learningowy*, e-Mentor, 5 (42), dostęp: <http://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/42/id/882>.

2. Herrington, J. R. Olivier, T.C. Reeves (2002), *Patterns of engagement in authentic online learning environments*, ASCILITE 2002 Conference Proceedings.
3. Dąbrowska A. J., Piotr Drzewiecki, Dorota Górecka, Anna Gruhn, Lechosław Hojnacki, Justyna Jasiewicz, Jarosław Lipszyc, Władysław Majewski, Ewa Murawska-Najmiec, Grzegorz Stunża, Kamil Śliwowski, Piotr Tańkowski, Marcin Wilkowski, Michał Woźniak (2012), *Cyfrowa Przyszłość - Katalog Kompetencji medialnych i informacyjnych*, dostęp: <http://wilkowski.org/?p=227>.
4. Wojciechowski J. (2003), *Bibliotekarstwo: zawód czy zatrudnienie*. W: Zawód bibliotekarza dziś i jutro, s. 30-31.
5. Conolle, Gráinne (2010), *Locating educational practice, e4innovation*, dostęp: <http://e4innovation.com/?p=377>.
6. G. Salmon, 2000, *e-Moderating. The key to teaching and learning online*, Taylor and Francis Books Ltd.

Agata Arkabus

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie

E-learning w bibliotece szkolnej — metodą pozyskania czytelnika

W obowiązującej podstawie programowej¹ nie znajdziemy tzw. ścieżek edukacyjnych. U niektórych osób fakt ten wzbudził niepokój i wiele wątpliwości wobec proponowanych zmian. Ścieżki edukacyjne miały być formą nauczania interdyscyplinarnego, uzupełniającą poszczególne dziedziny wiedzy o nową tematykę, aktualną w czasach współczesnych, a niemającą w pełni należnego sobie miejsca w tradycyjnych przedmiotach. Treści poszczególnych ścieżek edukacyjnych zostały poddane wnikliwej analizie i ogromna ich większość została włączona do podstaw programowych poszczególnych przedmiotów². Nowa podstawa programowa nie oznacza jednak całkowitej rezygnacji z problematyki podejmowanej w ramach ścieżek. Właśnie e-learning może być źródłem przekazywania informacji z zakresu różnych dziedzin wiedzy.

Znajomość przez nauczyciela kierunku pracy dydaktycznej w ramach poszczególnych przedmiotów daje ogólną orientację co do korelacji międzyprzedmiotowej i możliwości współpracy z innymi nauczycielami. Planowanie działań powinno być poprzedzone analizą wymagań szczegółowych, precyzyjnie określających umiejętności ucznia. To na ich podstawie można oprzeć wspólne ustalenia, opracować plany, wybrać formy organizacyjne. Podjęcie współpracy nie zawsze będzie możliwe z uwagi na istniejące rozbieżności – nawet do podobnie sformułowanego celu edukacyjnego mogą wieść zupełnie odmienne drogi. Nauczycielem, na którego można szczególnie liczyć w tym zakresie, i to niezależnie od własnej specjalności, nieodmiennie pozostaje nauczyciel bibliotekarz³.

Biblioteka szkolna nie jest placówką samodzielną, jest integralną częścią procesu dydaktycznego, musi wspomagać realizację programów szkoły. W *Manifeście Bibliotek Szkolnych*⁴ z jednej strony mówi się o wspomaganie i podnoszeniu rangi celów edukacyjnych, a z drugiej o zadowoleniu z czytania i uczenia. Uczniowie powinni tworzyć i przetwarzać informację w celu pogłębiania wiedzy, zrozumienia świata, ale również dla przyjemności. Biblioteka jest miejscem w szkole, gdzie się nie ocenia, więc panują tam sprzyjające warunki do kształtowania motywacji czytelniczych, szerzenia idei, że wolność intelektualna i wolny dostęp do informacji są zasadniczymi wartościami i warunkiem efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

¹ Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz. 17).

² G. Skirmuntt. *Dlaczego w nowej podstawie programowej nie ma ścieżek edukacyjnych?* [online]. [dostęp: 18 kwietnia 2012 roku]. Dostępny w Internecie: <http://www.bc.ore.edu.pl/Content/106/Dlaczego+w+nowej+pod+stawie+programowej+nie+ma+%C5%9Bcie+C5%BCek+edukacyjnych+-+Gra%C5%Bcyna+Skirmuntt.pdf>.

³ M. Nagowska. *Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*. Warszawa. 2010, s. 22.

⁴ *Manifest Bibliotek Szkolnych (UNESCO/IFLA)*. Tłum. B. Staniów. „Biblioteka w Szkole” 2000, nr 11, s. 1.

Aby biblioteka szkolna mogła dobrze wypełniać postawione przed nią zadania, musi poszerzać swoje usługi, dopasowując je do współczesnych realiów i potrzeb czytelników oraz społeczeństwa informacyjnego⁵.

Nauczyciel bibliotekarz powinien wspierać realizację wszystkich przedmiotów, których celami są m.in.: przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych; przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnionych przez media; przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy); kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej⁶.

Bibliotekarz może również uczestniczyć w przygotowaniu i prowadzeniu różnorodnych projektów edukacyjnych oraz zajęć dydaktycznych z zakresu edukacji regionalnej oraz czytelniczej i medialnej, promowaniu zdrowego stylu życia oraz realizacji programów wychowawczych w swojej placówce. Osiągnięcie tych celów możliwe jest m.in. przez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, w tym e-learningu. Nauczanie zdalne umożliwia również przekazywanie treści edukacyjnych w zlikwidowanych już ścieżkach edukacyjnych. Nauczyciel bibliotekarz może zaproponować uczniom kurs e-learningowy z edukacji ekologicznej, prozdrowotnej czy patriotycznej. Jest to odpowiednia metoda dla nauczycieli bibliotekarzy, którzy nie mają pomysłu na uatrakcyjnienie swoich zajęć.

Trudno jednoznacznie stwierdzić, czy nauczanie przez Internet jest dobre czy złe. Istotne są argumenty wymieniane zarówno przez przeciwników, jak i zwolenników e-nauczania. Katarzyna Oleksik zauważa, że nauka on-line powinna być dodatkiem i urozmaiceniem nauczania, a nie całkowitym przeniesieniem uczenia do wirtualnego świata. Nauczanie na odległość daje więc nowe możliwości, ale nie jest w stanie zastąpić kontaktu z drugim człowiekiem⁷. Zdalne nauczanie na odległość doskonale sprawdza się np. w pracy z uczniem zdolnym (prowadzący kurs przesyła uczniom szczególnie zainteresowanym danym zagadnieniem e-maile z dodatkowymi materiałami lub umieszcza je na stronie platformy e-learningowej). Za pomocą komunikatorów, chatów można w czasie rzeczywistym poruszać różnorodne tematy. Możliwości platformy zdalnego nauczania oraz zasoby Internetu można wykorzystać do pracy z uczniami, którzy należą do kół zainteresowań, czy osób przygotowujących się do egzaminów gimnazjalnych lub maturalnych itp.

Dobrze przygotowane szkolenie e-learningowe może zastępować lub uzupełniać szkolenie tradycyjne. Nauczyciele bibliotekarze mogą wykorzystać platformy zdalnego nauczania w:

- wspomaganie tradycyjnych lekcji poprzez przeniesienie poszerzenia lub uzupełniania wiedzy do wirtualnej klasy,
- prowadzeniu części zajęć pozalekcyjnych przygotowujących uczniów do konkursów przedmiotowych, turniejów i innych,
- wspomaganie prowadzenia zajęć dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- prowadzeniu zajęć pozalekcyjnych m.in. dla tych uczniów, których mobilność jest ograniczona chorobą lub niepełnosprawnością,

⁵ D. Grabowska. *Biblioteki szkolne w Polsce po 1989 roku [tekst wygłoszony na III Seminarium „Biblioteki w systemie edukacji i kultury” (BN, 4 czerwca 2009 roku)]*. [online]. [dostęp: 18 kwietnia 2012 roku]. Dostępny w Internecie: <http://www.bn.org.pl/download/document/1258982935.pdf>.

⁶ Tamże.

⁷ K. Bobko. *E-nauczanie – moda czy konieczność?* „Geografia w Szkole” 2011, nr 5, s. 15.

- wspomaganie prowadzenia zajęć wychowawczych sprzyjających kształtowaniu właściwych postaw⁸.

Ciekawym pomysłem mogą być internetowe lekcje biblioteczne o urozmaiconej tematyce. Zakresem oferty zdalnego kształcenia można objąć np. gromadzenie literatury z różnych dziedzin, przygotowanie bibliografii załącznikowej czy też metody skutecznego uczenia się. Poszerzenie oferty bibliotecznej o zdalne szkolenia może wpłynąć na zwiększenie liczby jej użytkowników oraz przyczynić się do umocnienia pozycji biblioteki w środowisku. Uczniowie korzystający z nauczania na odległość mają swobodę wyboru miejsca, czasu nauki, a jeśli konstrukcja szkolenia na to pozwala, także kolejności przyswajania informacji oraz różnych form prezentacji treści⁹.

Nowe metody stosowane przez nauczycieli bibliotekarzy powinny uwzględniać w e-nauczaniu:

- interaktywność – dającą możliwość najbardziej skutecznego uczenia się przez działanie,
- nieograniczony niemal dostęp do światowych zasobów informacyjnych,
- hipertekst – pozwalający na dowolny, zindywidualizowany układ treści nauczania,
- komunikację sieciową, pozwalającą na dostosowanie czasu i tempa nauki do potrzeb i możliwości uczącego się¹⁰.

Metody wykorzystujące nowoczesne technologie wymagają od bibliotekarzy nowych, szerszych kompetencji, których głównym zadaniem będzie organizacja działań ucznia – przygotowujących go do samodzielnej nauki, budowania wiedzy, rozwiązywania i stawiania problemów oraz pracy zespołowej.

Jedną z funkcji nauczyciela w nauczaniu na odległość jest proces koordynowania współpracy z uczniem niezależnie od jej formy. Pojęcie koordynacji nabiera w tym wypadku nowego znaczenia, ponieważ istotnie zmienia się rola i miejsce wykładowcy we współdziałaniu z uczniem. Wykładowca jest wówczas koordynatorem, który nie tylko organizuje i realizuje współdziałanie pedagogiczne z uczniem za pomocą technologii informacyjnych, ale także kieruje działalnością poznawczą ucznia w indywidualnym „zaocznym” trybie, doradza mu i ocenia jego działalność¹¹.

W nauczaniu zdalnym wykładowca powinien:

- doskonale znać przedmiot, który wykłada, ponieważ ważnego znaczenia nabiera rozumienie przez samego wykładowcę najbardziej skomplikowanych części kursu nauczania, prognozowanie i uprzedzanie ewentualnego ich niezrozumienia przez uczniów,
- posiadać podstawową wiedzę z pokrewnych dyscyplin niezbędnych do opanowania danego zagadnienia,
- znać technologię konstruowania modułowego programu nauczania,
- znać metody diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej w zakresie indywidualizacji nauczania w warunkach realizacji nauczania na odległość,
- umieć systematycznie kontrolować proces opanowywania przez uczniów wiedzy, umiejętności, nawyków, ich motywacji do samorozwoju i nauczania,

⁸ A. Waszek. *E-learning jako innowacja pedagogiczna*. „Wszystko dla Szkoły” 2010, nr 12, s. 21.

⁹ A. N. Gruca. *Wybrane aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece*. „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 3, s. 11.

¹⁰ B. Kędzierska. *Uczelnie pedagogiczne w drodze do informacyjnego społeczeństwa wiedzy*. W: *Pedagogika a środki informatyczne i media*. Red. Maciej Tanaś. Kraków. 2004, s. 89.

¹¹ S. Sysojewa. *Pedagogiczne problemy nauczania na odległość*. „Ruch Pedagogiczny” 2004, nr 3-4, s. 54.

- organizacyjnie współdziałać z uczniami, kierować ich samodzielną pracą¹².

Nauczyciel bibliotekarz stosując różnorodne metody TIK musi posiadać niezbędną wiedzę do ich wykorzystania, którą na bieżąco powinien aktualizować. Współczesne media i narzędzia informatyczne bardzo szybko wypierają tradycyjne metody nauczania. Bibliotekarze muszą więc dostosować się do współczesnych wymagań edukacji oraz pokazać swoim odbiorcom (uczniom i nauczycielom), iż biblioteka to instytucja nowoczesna, dostosowująca swoje usługi do potrzeb społeczeństwa informacyjnego.

E-learning jest również formą promocji biblioteki, jej zbiorów i usług. Szkolenie obejmujące informację o zasobach biblioteki szkolnej może stanowić rodzaj zachęty do skorzystania z jej oferty i zbiorów. Zdalna edukacja to dla biblioteki także sposób zbierania informacji na temat użytkowników oraz efektywności e-szkoleń. Pozwalają na to platformy zdalnej edukacji, ułatwiające uzyskiwanie informacji zwrotnej w różnych formach, dzięki interaktywnym narzędziom. Pozyskane informacje mogą stać się podstawą do ciekawych badań oraz wpłynąć na poprawę jakości oferty, jej poszerzenie oraz zastosowanie do potrzeb odbiorców¹³.

Podsumowując powyższe rozważania można zauważyć, iż e-learning stanowi nowoczesny sposób przekazywania wiedzy przy wykorzystaniu różnorodnych narzędzi informatycznych. Bibliotekarze dzięki zdalnemu nauczaniu mogą przekazywać wiedzę dotyczącą różnorodnych zagadnień. Likwidacja ścieżek edukacyjnych przez wprowadzenie nowej podstawy programowej nie oznacza całkowitej rezygnacji z realizacji treści w nich zawartych. Właśnie e-learning może być źródłem przekazywania informacji z zakresu różnych dziedzin wiedzy. Bibliotekarz we współpracy z nauczycielami innych przedmiotów może opracować ciekawy kurs, w którym uczestniczyć mogą uczniowie z różnych placówek w kraju. Biblioteka szkolna gromadzi zbiory z różnych dyscyplin naukowych, a bibliotekarz jest specjalistą w wyszukiwaniu informacji w Internecie. Stworzenie kursu e-learningowego z różnorodnymi zasobami nie powinno więc dla bibliotekarza stanowić większego problemu. Uczniowie uczestnicząc w szkoleniach e-learningowych o różnorodnej tematyce będą mieć świadomość, iż bibliotekarz to osoba otwarta na ich potrzeby edukacyjne, posiadająca wielką wiedzę z zakresu wielu dyscyplin naukowych oraz umiejętności informatyczne.

Bibliografia:

1. Bobko, Katarzyna. *E-nauczanie – moda czy konieczność?* „Geografia w Szkole” 2011, nr 5, s. 15-16.
2. Grabowska, Dorota. *Biblioteki szkolne w Polsce po 1989 roku [tekst wygłoszony na III Seminarium „Biblioteki w systemie edukacji i kultury” (BN, 4 czerwca 2009 roku)].* [online]. [dostęp: 18 kwietnia 2012 roku].
Dostępny w Internecie: <http://www.bn.org.pl/download/document/1258982935.pdf>.
3. Gruca, Anna N. *Wybrane aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece.* „Poradnik Bibliotekarza” 2010, nr 3, s. 10-13.

¹² Tamże, s. 55.

¹³ B. Kędzierska. *Uczelnie pedagogiczne...* Op. cit.

4. Kędzierska, Barbara. *Uczelnie pedagogiczne w drodze do informacyjnego społeczeństwa wiedzy*. W: *Pedagogika a środki informatyczne i media*. Red. Maciej Tanaś. Kraków. 2004, s. 85-92.
5. *Manifest Bibliotek Szkolnych (UNESCO/IFLA)*. Tłum. B. Staniów. „Biblioteka w Szkole” 2000, nr 11, s. 1.
6. Nagowska, Monika. *Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*. Warszawa. 2010. ISBN 978-83-924008-5-1.
7. *Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz. 17).
8. Skirmuntt, Grażyna. *Dlaczego w nowej podstawie programowej nie ma ścieżek edukacyjnych?* [online]. [dostęp: 18 kwietnia 2012 roku]. Dostępny w Internecie: <http://www.bc.ore.edu.pl/Content/106/Dlaczego+w+nowej+podstawie+programowej+nie+ma+%C5%9Bcie%C5%BCek+edukacyjnych+-+Gra%C5%BCyna+Skirmuntt.pdf>.
9. Sysojewa, Swietłana. *Pedagogiczne problemy nauczania na odległość*. „Ruch Pedagogiczny” 2004, nr 3-4, s. 51-59.
10. Waszek, Agata. *E-learning jako innowacja pedagogiczna*. „Wszystko dla Szkoły” 2010, nr 12, s. 18-23.

Beata Malentowicz
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu

Dla kogo e-learning w bibliotece?

Zanim na październikowej konferencji *Szkolne Centra Multimedialne – e-learning w bibliotece*, która odbyła się w Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej we Wrocławiu w 2009 r., Bożena Boryczka zaprezentowała możliwości e-learningu, nie miałam żadnych wątpliwości (nie tylko ja oczywiście), że trzeba tę metodę zastosować w naszej bibliotece. I rzeczywiście, już w dniu konferencji było wiadomo, że e-learning zagości w DBP na dłużej.

Pani dyrektor zachęciła nas do pracy nad tworzeniem oferty zdalnego nauczania w bibliotece i wspólnie z koleżanką podjęłyśmy to wyzwanie. Jednak zupełnie czym innym jest podjęcie decyzji o wprowadzeniu działań e-learningowych jako stałego elementu oferty edukacyjnej, a czym innym – faktyczne jego wprowadzenie.

Na początku było nam trudno, chociażby dlatego, że e-learning był dla nas czymś nowym. Miałyśmy wiele wątpliwości, nurtowało nas wiele pytań, a na jedno nie umiałyśmy sobie jednoznacznie odpowiedzieć: dla kogo e-learning w bibliotece? I to powodowało, że byliśmy trochę zachowawczo nastawione do zadania, co niestety ograniczało i opóźniało nasze działania.

Przygoda z e-learningiem na poważnie rozpoczęła się od nauki. Szkoliłyśmy się, aby nabyć umiejętności związane z podstawami technicznymi i dopiero potem zacząć profesjonalnie działać. Nauczyłyśmy się administrować stroną, zakładać kursy i je prowadzić, zakładać konta użytkownikom, a przede wszystkim zarządzać treścią kursów. W tym samym czasie zdecydowanie częściej przeglądaliśmy platformy e-learningowe osadzone w serwisach innych bibliotek – istotne było to, żeby podpatrzeć rozwiązania zastosowane przez bardziej doświadczonych bibliotekarzy. Trzeba przyznać, że naszym przewodnikiem była (i jest!) Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu.

Wzorów szukałyśmy także śledząc zdalne nauczanie na uczelniach, w szkołach czy instytucjach szkolących. Utwierdziło to nas nie tyle w przekonaniu, że niektóre formy tam stosowane są poza naszym zasięgiem, ale przede wszystkim w tym, że musimy znaleźć własny pomysł na platformę.

Równoległe z poznawaniem platformy Moodle, toczyła się między nami dyskusja mająca na celu doprecyzowanie założeń przedsięwzięcia oraz określenie tematyki kursów, które będziemy umieszczać na platformie. Wiele problemów rozwiązałyśmy szybko, ale dyskusja była nam potrzebna, ponieważ chciałyśmy skon-

kretyzować odpowiedź na bardzo istotne pytanie: do kogo chcemy, a właściwie do kogo możemy kierować nasze kursy. Dla uczelni, szkoły czy ośrodka szkolącego w jakiejś dziedzinie określenie odbiorcy jest proste: student, uczeń, kursant danej dziedziny. A dla biblioteki, i to biblioteki pedagogicznej? Niby oczywiste i łatwe do zdefiniowania – odbiorcą naszych usług jest bibliotekarz, nauczyciel, uczeń, rodzic, student kierunków pedagogicznych – szeroko rozumiane środowisko oświatowe. Ale to właśnie ta niejednorodność odbiorcy spowodowała tak wiele znaków zapytania w definiowaniu idei naszej platformy. Mówi się, że robić coś dla każdego to znaczy dla nikogo. Ponadto zdawałyśmy sobie sprawę także z tego, że nasza wiedza nie jest nieograniczona i trudno opracować, a potem szkolić z tematu, który nie jest nam bliski. Jednym słowem obawiałyśmy się trochę braku pomysłów na kursy, braku odzewu użytkowników...

Kiedy jednak mówi się „a”, to należy powiedzieć także „b”. We wrześniu 2010 r. uruchomiłyśmy e-Serwis DBP Moodle. Głównym celem działania naszej platformy edukacyjnej było dzielenie się wiedzą, stworzenie miejsca, w którym bibliotekarze i nauczyciele znajdą wybrane materiały omawiające problemy współczesnej edukacji, wspomagające proces samokształcenia i przygotowujące do procesu kształcenia ustawicznego. Postanowiłyśmy rozpocząć działanie platformy od umieszczania kursów, które będą wspierać naszych użytkowników w pracy oraz materiałów rozszerzających informacje przedstawione na organizowanych przez bibliotekę konferencjach. Zaproponowałyśmy szkolenia w dwóch podstawowych kategoriach: kursy komputerowe oraz kursy tematyczne. I tak pierwszymi naszymi propozycjami były: *Nowoczesny ośrodek informacji na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu*, *E-learning w bibliotece* oraz *Możliwości wyszukiwarki Google jako zaawansowanego narzędzia przeszukiwania zasobów Internetu*. Pierwszy kurs to oczywiście przewodnik po bibliotece promujący jej działalność i zasoby, drugi miał przybliżyć naszym użytkownikom ideę e-learningu (pokłosie wspomnianej już konferencji *SCM – e-learning w bibliotece*), trzeci natomiast był kursem instruującym, w jaki sposób korzystać z wyszukiwarki Google, aby zgłębić tajniki skutecznego wyszukiwania informacji w Internecie.

W tym samym czasie pojawiły się dwa kursy dla pracowników: *Redakcja serwisu internetowego Biblioteki* oraz *Migracja edukacyjnych zasobów Internetu do Media Wiki*. Bardzo ucieszyło nas umieszczenie kursów dla pracowników w e-Serwisie DBP Moodle. Potwierdził się tylko fakt, że zdalne nauczanie to bardzo wygodne narzędzie i że każdy, w dogodnym dla siebie czasie i tempie może z niego korzystać. Można się także zastanowić nad tym, czy niektórych szkoleń z wewnętrznego doskonalenia nauczycieli nie udostępniać w formie nauczania na odległość. Z bardzo różnych przyczyn nie zawsze możemy uczestniczyć w doskonaleniu, a „zdalne samokształcenie” to czysta przyjemność i satysfakcja.

W miarę upływu czasu nasza platforma się zapełniała. Mimo że zdawałyśmy sobie sprawę z tego, iż nie realizujemy idei e-learningu w 100 proc., to jednak ten pierwszy etap pracy postanowiłyśmy kontynuować zgodnie z określonym przez nas założeniem, że e-Serwis DBP Moodle traktujemy jako platformę dzielenia się wiedzą, swoisty bank informacji na temat technik i narzędzi stosowanych w edukacji, nowych idei w oświacie i bibliotekarstwie. Po seminarium poświęconym Otwartym Zasobom Edukacyjnym w Polsce umieściłyśmy kurs *Otwarte Zasoby Edukacyjne – krajowe inicjatywy*. Zostały w nim zawarte podstawowe informacje na temat idei OZE oraz inicjatyw otwartych zasobów edukacyjnych w kraju, prawa autorskiego czy bibliotek cyfrowych. Zaprezentowałyśmy również materiały, narzędzia oraz otwarte oprogramowanie dostępne w sieci i możliwe do wykorzystania na każdym etapie kształcenia i pracy w bibliotece. Kolejny kurs *Redagowanie bibliografii załącznikowej* adresowany był do nauczycieli bibliotekarzy, nauczycieli poszcze-

gólnych przedmiotów oraz do uczniów klas maturalnych. Na platformie zaprezentowałyśmy także tworzone przez nauczycieli bibliotekarzy Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej pomoce edukacyjne w postaci tematycznych pakietów multimedialnych. Kolejne tytuły pakietów (*Prawa człowieka, Zdolny uczeń, Metoda projektów, Technologia informacyjna w edukacji, Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*) były odpowiedzią na potrzeby środowiska nauczycielskiego i zawierają bardzo bogaty materiał zagadnieniowy zawarty w artykułach z czasopism, książkach i zasobach z Internetu. Następny umieszczony kurs to *PowerPoint 2010 – tworzenie prezentacji*, który został zaszeregowany do kategorii kursów komputerowych. Omawia najważniejsze i najczęściej używane funkcje najnowszej wersji programu, z którego korzysta większość osób tworzących prezentacje multimedialne.

Rozbudowując platformę wracałyśmy wciąż do naszego zasadniczego pytania: dla kogo powinno się opracowywać kursy e-learningowe w bibliotece? Materiały, które osadziliśmy na platformie kierowane są przede wszystkim do bibliotekarzy i nauczycieli, których interesuje z jednej strony poszerzenie wiedzy ogólnej na temat współczesnej edukacji, a z drugiej rozwiązanie konkretnego problemu. Wkrótce okazało się, że Moodle'a możemy wykorzystać również dla innego odbiorcy.

Bardzo ciekawym doświadczeniem okazała się propozycja współpracy z nauczycielkami bibliotekarkami jednej z wrocławskich szkół ponadgimnazjalnych – przeprowadzenie Czytelniczego Konkursu Walentynkowego dla uczniów tej szkoły. Otworzyła się możliwość bezpośredniej współpracy ze szkołą i wykorzystania naszego e-Serwisu DBP Moodle w niekonwencjonalny sposób. Konkurs przeprowadziłyśmy zgodnie z założeniami określonymi przez nauczycielki ze szkolnej biblioteki. Wcześniej umieściłyśmy pytania konkursowe na platformie, założyłyśmy konta zgłoszonym uczestnikom, w określonym czasie udostępniłyśmy pytania, przesłałyśmy wyniki. W efekcie tej współpracy nabyłyśmy nowe umiejętności tworzenia bogato ilustrowanego testu oraz pozyskałyśmy nowych użytkowników, czyli uczniów. Można powiedzieć, że wynikiem tego doświadczenia jest także fakt, że uzyskałyśmy kolejny fragment odpowiedzi na nasze powtarzające się pytanie: dla kogo e-learning w bibliotece.

W tym czasie pozyskałyśmy kolejne dwie osoby, które „gościnnie” dołączyły do naszego zespołu tworzącego kursy. Dzięki nim e-serwis DBP Moodle wzbogacił się o nowe tematy: *Blog – wielozadaniowe narzędzie edukacyjne* (kurs Aliny Dyrek) oraz *Formaty książek elektronicznych i programy do ich odczytywania* (kurs Małgorzaty Grabowskiej). Pierwszy z nich ukazuje, w jaki sposób samodzielnie założyć blog w serwisie Blogger oraz omawia jego podstawową konfigurację. Zawiera informacje przydatne w początkowej fazie zakładania blogu. Drugi skierowany jest do nauczycieli i bibliotekarzy zainteresowanych korzystaniem z książek w formie elektronicznej, a materiał w nim zawarty ma charakter krótkiego przewodnika po głównych zagadnieniach związanych z publikacjami elektronicznymi. Oba są przykładem warsztatu samokształceniowego.

Zaangażowanie nowych osób do pracy w e-Serwisie DBP Moodle zaowocowało nowym pomysłem – wykorzystaniem platformy do przeprowadzenia warsztatów z zakresu zakładania i edycji kursu e-learningowego. Do tego celu wykorzystaliśmy organizowaną w DBP konferencję *Biblioteka dla społeczeństwa informacyjnego* i przeprowadziłyśmy zajęcia warsztatowe dla bibliotekarzy i nauczycieli. Na zajęciach uczestnicy pracowali na założonych dla nich kursach na naszej platformie.

Obecnie pracujemy nad nowymi szkoleniami. Cały czas zastanawiamy się nad przyszłością platformy. Szukamy ciekawych pomysłów na tematy kursów. Koncepcja przyjęta przez nas jest rozwojowa, nie zamyka nam dostępu do żadnego użytkownika. W dalszym ciągu będziemy traktować e-Serwis DBP Moodle jako miejsce dzielenia się wiedzą, a naszym odbiorcą w tym wypadku będą zainteresowani samorozwojem nauczyciele i bibliotekarze. Interesuje nas także współpraca ze szkołami, w celu propagowania nowych form pracy wśród uczniów. Ciekawym rozwiązaniem jest również wykorzystanie platformy do doskonalenia bibliotekarzy w ramach wewnętrznego doskonalenia nauczycieli oraz w formach warsztatowych z zakresu używania samej platformy Moodle. Półtoraroczne doświadczenie podpowiada nam, że nasz biblioteczny serwis Moodle można wykorzystywać w różny sposób, a materiały w nim umieszczane kierować do różnych odbiorców. Ważne jest jednak, aby na platformie cały czas coś się działo, żeby kursy były aktualizowane i wzbogacane o nowe treści. Powoli zmierzamy do kolejnego etapu tworzenia e-Serwisu DBP Moodle. Przed nami nowe zadanie – konieczne jest wprowadzenie procesu e-kształcenia poprzez bardziej profesjonalne kursy. Przygotowujemy się do tego i zapewne w niedługim czasie nasza platforma uzyska nową jakość.

Magdalena Brewczyńska
Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Agata Safian
Biblioteka Pedagogiczna Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku

E-learning jako metoda działań w procesie podwyższania jakości usług bibliotecznych

Zmiany technologiczno-komunikacyjne zachodzące we współczesnym świecie powodują, że jakość usług, oferowanych przez biblioteki, musi korelować z dynamiką przeobrażeń w zakresie oczekiwań użytkowników. W związku z tym działalność bibliotek powinna mieć na celu przewidywanie i zaspokajanie potrzeb swoich odbiorców, ponieważ te kryteria wpływają na sukces biblioteki.

Biorąc pod uwagę powyższe aspekty Biblioteka Pedagogiczna Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku na przełomie lat 2008/2009 rozpoczęła sukcesywne wdrażanie platformy e-learningowej Moodle upatrując w tym działaniu uzupełnienie repertuaru usług bibliotecznych. Platforma wykorzystywana jest jako rozszerzenie działalności informacyjnej, bibliograficznej oraz dydaktycznej.

Skorzystaliśmy z jednego z najbardziej popularnych i jednocześnie ciągle rozwijanych systemów e-learningowych Moodle. Staramy się w pełni wykorzystać możliwości, jakie są dostępne w ramach tego oprogramowania. W związku z tym, że Moodle jest systemem zarządzania treścią – czyli aplikacją internetową działającą na serwerze, dostępną przy użyciu przeglądarki internetowej – możemy dowolnie modyfikować wybrane elementy kursów i dostosowywać je do swoich potrzeb.

Uwzględniając różnorodność potrzeb informacyjno-bibliograficznych lokalnego środowiska oświatowego skoncentrowaliśmy się na kursach w zakresie: informacji katalogowej, bibliotecznej i bibliograficznej; działalności dydaktycznej oraz promocyjnej. Taki model hybrydowej działalności informacyjno-dydaktycznej biblioteki pozwala na podniesienie jakości oferowanych usług bibliotecznych oraz objęcie większym zasięgiem potencjalnych użytkowników biblioteki. Wpływa również na podwyższenie jakości oferowanych usług elektronicznych, zwiększenie liczby odwiedzin wirtualnych biblioteki oraz rozwój usług asynchronicznych (cehuje je brak bezpośredniej komunikacji z bibliotekarzem).

Pierwszy model kursów ma charakter informacyjno-bibliograficzny i spełnia jednocześnie zadania promocyjne, dostarczając informacji o bogatych zasobach biblioteki. Realizacja tych zadań odbywa się głównie

poprzez dystrybucję treści. Obecny kształt tych kursów ma charakter warsztatów samokształceniowych i został zaprojektowany z myślą o użytkownikach, którzy chcą skorzystać z zamieszczonych tam treści i dołączonych materiałów informacyjno-edukacyjnych. Dla innych zainteresowanych ta forma poszerzania swoich wiadomości może stanowić punkt wyjścia do dalszej, indywidualnej pracy nad wybranym obszarem tematycznym. Takie podejście do realizacji edukacji on-line spowodowane jest jedną z głównych funkcji, jakie mają do spełnienia biblioteki pedagogiczne oraz ośrodki doskonalenia nauczycieli – wspierania w edukacji permanentnej, która jest odpowiedzią na dostosowanie się do postępu w każdej dziedzinie wiedzy. Ponieważ Internet stał się dominującą formą przekazu informacji staramy się wykorzystać możliwości takiego przekazu, by były one najefektywniejsze.

Rys. 1. Strona główna Platformy e-learningowej BP KPCEN we Włocławku (zrzut ekranu).

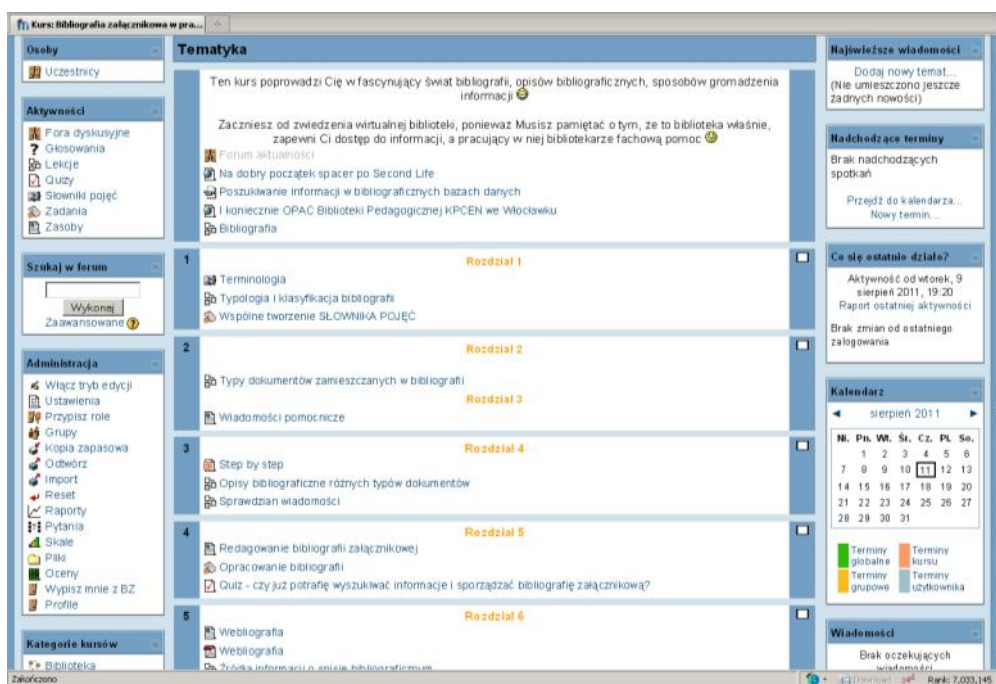
Źródło: *E-learning KPCEN we Włocławku* [on-line]. [Dostęp 2.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://etest.cen.info.pl/>.

W ramach prezentowanego bloku funkcjonują następujące kursy: *Wirtualna czytelnia* oraz *Cyfrowy warsztat informacyjno-wyszukiwawczy*. Aby skorzystać z zawartych tam informacji bibliotecznych nie jest wymagana wcześniejsza rejestracja na platformie.

Rys. 2. Treści zawarte w kursie *Wirtualna czytelnia* (zrzut ekranu). Źródło: *E-learning KPCEN we Włocławku. Tematyka* [on-line]. [Dostęp 2.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://etest.cen.info.pl/>.

Działalność dydaktyczną wspomagają kursy: *Bibliografia załącznikowa w pracy samokształceniowej*; *Kurs obsługi Moodle*; *Bezpieczeństwo w sieci*; *Wykorzystanie tablic interaktywnych w edukacji*; *Chopinoteka* i in. Są to typowe kursy e-learningowe, pozwalające na indywidualną pracę z materiałem szkoleniowym, według zaprojektowanych przez prowadzących reguł nawigacyjnych. Główne założenia tych kursów bazują na dostarczaniu wiedzy w procesie asynchronicznym oraz w kształceniu mieszanym, czyli blended-learning i stanowią uzupełnienie szkoleń stacjonarnych dla uczniów i nauczycieli. Wymienione powyżej kursy wymagają od uczestników szkoleń rejestracji, podania swojego loginu, hasła i adresu e-mail. Po rejestracji w systemie użytkownik otrzymuje, na swoją pocztę internetową, potwierdzenie w postaci wiadomości ze specjalnym odnośnikiem do strony internetowej, na której dokonuje rejestracji konta. Od tego momentu rozpoczyna się praca z wybranym kursem. W związku z tym, że skupiliśmy się głównie na aspekcie samokształceniowym – uzupełniającym i rozszerzającym proces pedagogiczny – stał się on głównym celem naszych działań. Biorąc pod uwagę cechy procesu samokształceniowego i możliwości, jakie daje szkolenie na odległość, materiały dydaktyczne zostały uporządkowane w ten sposób, aby odpowiadały: działaniu indywidualnemu, aktywności, samodzielności i systematyczności oraz racjonalności i dobrowolności, co oznacza brak jakiegokolwiek przymusu (także, jeżeli chodzi o terminowość – w warsztatach nie został ustalony limit czasowy).

Rys. 3. Wygląd strony głównej kursu *Bibliografia załącznikowa w pracy samokształceniowej* (zrzut ekranu). Źródło: *Bibliografia załącznikowa* [on-line]. [Dostęp 2.11.2011].

Dostępny w World Wide Web: <http://etest.cen.info.pl/>.

Platforma edukacyjna BP KPCEN zarządzana jest przez Administratora, który tworzy kursy i ich kategorie, sprawuje nad nimi kontrolę, tworzy listy użytkowników oraz wprowadza dodatkowe moduły. Ważną grupę w naszym serwisie stanowią także Prowadzący, których zadaniem jest opracowanie kursu dla określonej grupy słuchaczy, wprowadzanie zmian do materiału szkoleniowego oraz tworzenie jego zabezpieczenia. Struktura naszych kursów została udostępniona w układzie tematycznym, przeznaczonym do prowadzenia procesu dydaktycznego o otwartym charakterze i niesprecyzowanym terminie zakończenia kursu.

W lutym 2012 r. wprowadzone zostały zmiany na platformie Moodle, polegające na migracji do najnowszej wersji (Moodle 2.). W tej odstonie udostępniony został Ogólnopolski Konkurs Internetowy „Pasje Janusza Korczaka”.

Rys. 4. Menu informacyjne konkursu (zrzut ekranu).

Źródło: *Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, Platforma Zdalnego Nauczania* [on-line]. [Dostęp 22.05.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://etest.cen.info.pl/>.

Konkurs jest niestandardową propozycją wykorzystania platformy Moodle. Celem konkursu jest zapoznanie z życiem i dorobkiem Janusza Korczaka oraz wykorzystanie środków masowego przekazu oraz otwartych zasobów edukacyjnych jako płaszczyzny nauki i rozwijania umiejętności technologicznych. Swoją akces do przedsięwzięcia zgłosiło 187 osób – uczniów i nauczycieli z terenu całej Polski. W większości są to osoby, które rozpoczynają swoją przygodę z nauczaniem zdalnym oraz z nowatorską formułą konkursu realizowanego w środowisku wirtualnym. Zadania konkursowe podzielone są na kilka bloków tematycznych, które koncentrują się wokół postaci Janusza Korczaka. Każde zadanie ma charakter dwuetapowy: w pierwszej części uczestnicy zapoznają się z techniką wykonania zadania w wybranym programie komputerowym, a następnie realizują zadanie merytoryczne opierające się na wcześniej nabytych umiejętnościach technicznych. Uczniowie pod opieką nauczyciela realizują interaktywne zadania. Wśród nich znajdują się: wirtualne prezentacje dotyczące biografii Janusza Korczaka; filmy poruszające tematykę praw dziecka w świetle teorii Starego Doktora; recenzje filmowe i książkowe. Wśród wykorzystywanych narzędzi i aplikacji komputerowych znajdują się między innymi: Prezi (prezentacja online); Live Movie Maker (tworzenie filmu); Inkscape (grafika) czy też Blogger (blogi); ToonDoo i Make Beliefs Comix (komiksy edukacyjne). Oprócz zagadnień teoretycznych, podejmowanych w ramach realizacji zadań konkursowych, uczniowie mają możliwość ekspresji graficznej oraz literackiej przy wykorzystaniu oprogramowania open source.

Rys. 5. Przykład zadania konkursowego (zrzut ekranu).

Źródło: Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, Platforma Zdalnego Nauczania [on-line]. [Dostęp 22.05.2012].

Dostępny w World Wide Web: <http://etest.cen.info.pl/>.

Nowy sposób wykorzystania platformy Moodle stał się doświadczeniem, które otworzyło dodatkowe rejony znoszące formalne bariery tradycyjnego modelu kształcenia i wychowania za pomocą działań konkursowych. Wskazało także na pewne aspekty, na które należy jeszcze zwrócić szczególną uwagę przy tego typu przedsięwzięciach. Należą do nich: zapewnienie indywidualnej opieki każdemu uczestnikowi kursu – wbrew założeniom konkursowym, które zakładały taką opcję dla każdej grupy. Analiza ankiety przeprowadzonej na losowo wybranej grupie respondentów oraz ewaluacja końcowa (grup kończących udział w konkursie) wskazały także: spadek motywacji w przypadku problemów technicznych, brak możliwości wglądu do prac innych uczestników konkursu. Jednak dominującym głosem w wypowiedziach uczniów był brak komunikacji bezpośredniej (pomimo udostępnienia czatu oraz form niesynchronicznych). W przypadku nauczycieli kompensacją tego problemu stały się rozmowy telefoniczne.

Wśród pozytywnych wskazań, dotyczących konkursu realizowanego na platformie zdalnego nauczania, wymienione zostały: sposób organizacji zadań konkursowych, profesjonalne przygotowanie materiałów szkoleniowych oraz fakt pozyskania nowej wiedzy i umiejętności. Duże zaangażowanie nauczycieli prowadzących grupy pozwoliło na sprawny przebieg realizacji zadań konkursowych, zaś zrealizowane projekty w dużej mierze stanowią nie tylko pokaz kunsztu technologicznego uczniów, ale także doskonałe zapoznanie się z tematyką dotyczącą postaci Janusza Korczaka.

E-learning w Bibliotece Pedagogicznej Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku wprowadził nową jakość w usługach bibliotecznych i niewątpliwie zrewolucjonizował dotychczasową działalność informacyjną, bibliograficzną oraz dydaktyczną. Rozwój społeczeństwa sieciowego sprzyja wprowadzaniu tego typu innowacji i pozwala uniknąć sformalizowanego działania bibliotekarskiego.

Podstawowe założenie, jakie towarzyszyło utworzeniu platformy KPCEN, zakładało wspomaganie procesu samokształcenia użytkowników biblioteki i centrum doskonalenia nauczycieli oraz propagowanie idei kształcenia on-line jako efektywnej formy wzbogacania tradycyjnego procesu nauczania/uczenia się. Takie podejście do realizacji edukacji on-line spowodowane było jedną z głównych funkcji, jakie mają do spełnienia biblioteki pedagogiczne oraz ośrodki doskonalenia nauczycieli – mianowicie wspieranie w permanentnej edukacji, która jest odpowiedzią na dostosowanie się do postępu w każdej dziedzinie wiedzy. Sama zaś idea samokształcenia uznawana jest za podstawową strategię indywidualnego rozwoju.

Zaproponowane formy on-line odzwierciedlają najnowsze tendencje technologiczne, które mogą być wykorzystywane w pracy dydaktycznej oraz w warsztacie samokształceniowym użytkowników KPCEN.

Marzena Jarocka
Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu

E-learning i blended learning w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu

Jednym z głównych zadań biblioteki pedagogicznej jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb osób kształcących się oraz wspieranie użytkowników w procesie zarządzania własnym rozwojem. W związku z tym część bibliotek podjęła – w ramach swoich edukacyjnych funkcji – wyzwanie, jakim jest prowadzenie różnego rodzaju szkoleń e-learningowych.

Prace nad wykorzystaniem Internetu do nauczania na odległość w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, rozpoczęto w czerwcu 2010 roku od zainstalowania na serwerze platformy e-learningowej Moodle. Platforma ta jest jednym z najbardziej popularnych systemów w nauczaniu zdalnym. Została przeznaczona do tworzenia kursów prowadzonych on-line. Udostępniana za darmo, jako oprogramowanie Open Source, jest stale modyfikowana i uzupełniana o nowe rozwiązania i narzędzia, dzięki swobodnemu dostępowi do kodów źródłowych¹.

Rys. 1. Platforma Moodle w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu (zrzut ekranu).

Źródło: Moodle – w BP Toruń [on-line].
[Dostęp 2.12.2011]. Dostępny w World Wide Web:
<http://www.bptorun.edu.pl/moodle/>.

¹ R. Lorens. *Nowe technologie w edukacji*. Warszawa : Wydawnictwo Szkolne PWN. 2011, s. 34.

Przygotowaniem i realizacją kursów na platformie zajął się Wydział Informacyjno-Bibliograficzny biblioteki. Za zadanie priorytetowe uznano przygotowanie szkolenia bibliotecznego on-line. Tego rodzaju kurs jest nieodzownym elementem każdej nowoczesnej placówki, która oferuje czytelnikom w pełni zautomatyzowane procesy biblioteczne za pomocą katalogu dostępnego w sieci. Było to pierwsze szkolenie e-learningowe przygotowane w naszej instytucji. Pracę rozpoczęto od przygotowania schematu kursu metodą tradycyjną, czyli kartki i długopisu. Następnie materiały do szkolenia opracowano w wersji elektronicznej i zamieszczono na platformie, gdzie zostały udostępnione wyłącznie pracownikom biblioteki w celu zebrania opinii. Po zmodyfikowaniu poszczególnych modułów o zgłoszone przez innych bibliotekarzy uwagi, *Szkolenie biblioteczne on-line* zostało uruchomione na platformie we wrześniu 2010 roku. W dniu udostępnienia kursu, zamieszczono informację o jego dostępności na stronie domowej biblioteki oraz na portalu społecznościowym Facebook.

Szkolenie adresowane jest do czytelników oraz do pozostałych użytkowników, którzy chcą zapoznać się z biblioteką i obsługą katalogu elektronicznego OPAC w systemie PROLIB. Kurs jest dostępny dla osób posiadających swoje konto na platformie, jak również dla gości. Szkolenie ze względu na tryb uczestnictwa prezentuje model asynchroniczny, czyli umożliwia uczenie się w dowolnym miejscu i czasie. Kursant w wybranym przez siebie momencie może zapoznać się z materiałami szkoleniowymi i wykonać zawarte w kursie polecenia. Komunikowanie się z nauczycielem odbywa się wyłącznie za pośrednictwem forum i poczty elektronicznej². Użytkownicy, w zależności od potrzeb, mogą zapoznać się ze wszystkimi zagadnieniami kursu lub tylko z wybranymi. Różnorodność zagadnień poruszanych w szkoleniu wpłynęła na przedstawienie materiału dydaktycznego w strukturze modularnej.

Szkolenie biblioteczne on-line składa się z pięciu działów tematycznych, z których pierwszy moduł ma charakter ogólnego wprowadzenia w funkcjonowanie biblioteki wraz z jej agendami. W kolejnych zaprezentowano proces logowania czytelnika do systemu, wyszukiwanie proste i złożone materiałów za pomocą dostępnych w katalogu indeksów, zamawianie i rezerwowanie książek oraz funkcje wszystkich zakładki konta w katalogu elektronicznym.

Szkolenie nie jest obowiązkowe, więc nie kończy się testem uprawniającym kursanta do korzystania z biblioteki, jak ma to miejsce w szkoleniach on-line w bibliotekach uczelni wyższych. W celu zachęcenia uczestników kursu do uważnego przerabiania materiału, treści teoretyczne zawarte w kursie zostały przedstawione w formie lekcji (narzędzia dostępnego na platformie Moodle). Narzędzie to zawiera elementy testowe, które umożliwiły zakończenie wybranych lekcji pytaniami sprawdzającymi, co pozwala na zweryfikowanie nabytej wiedzy przez uczestnika.

Drugim uruchomionym na platformie kursem e-learningowym było *Wyszukiwanie materiałów w bazie artykułów z czasopism za lata 2004-2010*. Szkolenie zostało zaprojektowane w formie podawczej, w której materiał dydaktyczny stanowią podawcze formy przekazu oraz dokumenty udostępniane za pośrednictwem platformy edukacyjnej. Uczestnicy kursu korzystają z treści szkolenia ucząc się samodzielnie³. Kurs został przygotowany na poziomie podstawowym z myślą o osobach, które chcą nauczyć się efektywnego wyszuki-

² G. Penkowska. *Meandry e-learningu*. Warszawa : Difin. 2010, s. 109.

³ M. Plebańska. *E-learning : tajniki edukacji na odległość*. Warszawa : Wydawnictwo C.H. Beck. 2011, s. 15.

wania artykułów w bazie elektronicznej Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu, udostępnionej w systemie PROMAX.

Wyszukiwanie materiałów w bazie artykułów z czasopism za lata 2004-2010 zostało zamieszczone w grudniu 2010 roku i jest dostępne na platformie, zarówno dla użytkowników zalogowanych, jak również dla gości. Szkolenie składa się z pięciu modułów, w których poruszono m.in. zagadnienia związane z wyszukiwaniem prostym artykułów wg indeksów i złożonym za pomocą strategii, tworzeniem zestawień z wyszukiwanych pozycji w postaci bibliografii roboczej. Podobnie, jak w *Szkoleniu bibliotecznym on-line*, do zaprezentowania materiału wykorzystano lekcje.

W celu zachęcenia pracowników naszej biblioteki do włączenia się w tworzenie kursów e-learningowych rozpoczęto przygotowanie szkolenia dotyczącego obsługi platformy Moodle, na poziomie podstawowym. Zaplanowano przeprowadzenie kursu metodą blended learning, która wyrosła na bazie szkoleń tradycyjnych dzięki połączeniu ich ze szkoleniami e-learningowymi. Zajęcia stacjonarne prowadzone przez wykładowcę są wspierane zajęciami na platformie, zatem prowadzący zna uczestników szkolenia on-line, wie jakich ćwiczeń i materiałów potrzebują oni dodatkowo. Wszystkie materiały pomocnicze udostępniane na platformie przez prowadzących wspomagają naukę tradycyjną i umożliwiają samodzielne wykonanie ćwiczeń w domu⁴. Projektowanie szkolenia rozpoczęło od przygotowania scenariuszy poszczególnych spotkań warsztatowych. Następnie przystąpiono do zaprojektowania kursu e-learningowego, na którym zostały zgromadzone treści teoretyczne związane z e-nauczaniem oraz zadania przeznaczone do samodzielnego wykonania w domu.

Następnie do nauczycieli bibliotekarzy naszej instytucji pocztą elektroniczną została wysłana informacja o możliwości zapisania się na kurs. Liczba miejsc była ograniczona (pięć osób). Kursanci, aby wziąć udział w szkoleniu musieli założyć własne konto na platformie Moodle, którego aktywacja następowała przez pocztę elektroniczną. Po zarejestrowaniu uczestnicy otrzymywali klucz dostępu do szkolenia on-line od osób prowadzących.

Kurs e-learningowy na platformie Moodle – jak zacząć? został uruchomiony 15 kwietnia 2011 roku i obejmował cztery spotkania warsztatowe, które odbyły się w sali dydaktycznej Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu wyposażonej w laptopy i sprzęt multimedialny. Integralną część szkolenia stanowił kurs e-learningowy, który był dostępny na platformie dla uczestników i zawierał materiały uzupełniające do zagadnień poruszanych podczas warsztatów. Poszczególne moduły szkolenia on-line odślaniane były sukcesywnie, po kolejnych spotkaniach. Materiały zgromadzone na platformie udostępniano na licencji *Creative Commons Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Polska*. Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja⁵.

Pierwsze spotkanie warsztatowe poświęcone zostało modyfikacji profilu, tworzeniu kursu na platformie Moodle i dodawaniu do niego zasobów. Uczestnicy zapoznali się z funkcjonalnością podstawowych narzędzi

⁴ R. Lorens. Dz. cyt., s. 13.

⁵ Creative Commons Polska [on-line]. [Dostęp 28.11.2011].

Dostępny w World Wide Web: <http://creativecommons.pl/poznaj-licencje-creative-commons/>.

dzi, ikon i zakładek platformy. Odpowiadający temu warsztatowi moduł kursu e-learningowego zawierał materiały dotyczące prawa autorskiego i licencji Creative Commons. Na kolejnych zajęciach kursanci ćwiczyli tworzenie lekcji na platformie Moodle, natomiast w module drugim szkolenia on-line przedstawiono zagadnienia dotyczące metodologii projektowania i procesu budowy treści kursów e-learningowych. Trzecie spotkanie poświęcone było tworzeniu quizów z zaprojektowanych przez siebie pytań typu: prawda/fałsz, wielokrotnego wyboru, dopasuj odpowiedź i krótka odpowiedź. W domu uczestnicy mogli poczytać o narzędziach wykorzystywanych do tworzenia pomocy dydaktycznych, które wspomagają e-nauczanie. Ostatnie warsztaty dotyczyły słownika pojęć. Każdy moduł szkolenia on-line, oprócz materiałów teoretycznych, zawierał zadania domowe, które należało wykonać w projektowanym przez uczestników kursie na platformie Moodle. Ćwiczenia te pozwalały powtórzyć i utrwalić wiedzę zdobytą podczas warsztatów i były oceniane przez prowadzących. Szkolenie zakończono ankietą ewaluacyjną.

W Kursie e-learningowym na platformie Moodle – jak zacząć? wzięło udział pięć osób. Cieszył się on na tyle dużym zainteresowaniem, że zaplanowano na przyszły rok uruchomienie drugiej edycji zajęć. Bezpośredni kontakt z uczestnikami spotkań warsztatowych umożliwił reagowanie na problemy, które pojawiły się podczas prowadzenia szkolenia np. uczestnicy na pierwszych warsztatach uczyli się wstawiania zdjęć do tworzonych zasobów, a część osób nie umiała sprawdzić wielkości zdjęcia i nie wiedziała, jak je skompresować. Bezpośredni kontakt z kursantami pozwolił na natychmiastowe zareagowanie i wyeliminowanie tych problemów.

Z omówionych szkoleń e-learningowych dostępnych na platformie Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu dwa zaprojektowane zostały jako otwarte i pełnią funkcję samouczków. Trzeci kurs, prowadzony metodą blended learning, wymagał od uczestników nie tylko założenia konta, przestrzegania terminów wykonania zadań domowych, które miały wpływ na zaliczenie szkolenia, ale również ich aktywnego uczestnictwa w warsztatach prowadzonych metodą tradycyjną.

W przyszłości planujemy przygotowanie zajęć dotyczących tworzenia i projektowania kursów na platformie Moodle dla nauczycieli naszego regionu. Zajęcia te zostaną zaplanowane również w formie blended learning, pomimo że zdajemy sobie sprawę z jej wad. Jednak metoda ta pozwoli nam otworzyć się na osoby, które o zdalnym nauczaniu nie wiedzą nic lub niewiele, a co za tym idzie nie szukają takich form kształcenia w Internecie. Zapraszając ich na warsztaty, chcemy nie tylko pokazać im platformę Moodle, ale również uświadomić różnorodność istniejących kursów w sieci i związane z nimi możliwości, jak również zachęcić do tworzenia własnych.

Przygotowane do tej pory szkolenia na platformie Moodle pozwoliły nam na zdobycie niezbędnej wiedzy i doświadczenia, które zamierzamy wykorzystać do tworzenia kolejnych kursów, które będą kierowane do różnych grup odbiorców zainteresowanych wykorzystywaniem w życiu codziennym nowych technologii.

Mateusz Paradowski

Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu

Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji — wirtualny wydział Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu

7 maja 2008 roku w Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu oficjalnie rozpoczęto swoją działalność Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji (BCZE). Inauguracja BCZE odbyła się podczas spotkania szkoleniowego dla nauczycieli bibliotekarzy, dotyczącego e-learningu.

Misją powołanego BCZE, które stało się częścią Wydziału Promocji i Współpracy z Bibliotekami, jest rozszerzenie dostępu do realizowanych przez bibliotekę zadań statutowych, takich jak:

- organizowanie doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek pedagogicznych i bibliotek szkolnych,
- udzielanie pomocy i instruktażu metodycznego bibliotekom szkolnym,
- inspirowanie i promowanie edukacji czytelniczej i medialnej,
- organizowanie i prowadzenie działalności edukacyjnej.

Do głównych zadań BCZE należą:

- promowanie i koordynowanie działań W-MBP w Elblągu w zakresie multimedialnego doskonalenia nauczycieli bibliotekarzy,
- przygotowanie i prowadzenie kursów e-learningowych dla nauczycieli bibliotekarzy,
- przygotowanie i prowadzenie kursów e-learningowych dla ogółu użytkowników, w zakresie wyszukiwania, selekcjonowania i przetwarzania informacji oraz posługiwania się technologiami komunikacyjno-informacyjnymi,
- przygotowanie kadry bibliotek do realizacji doskonalenia na odległość,
- wspomaganie przygotowania nauczycieli bibliotekarzy szkół do wymagań stawianych przez nowe formy nauczania,
- promowanie e-learningu,
- współpraca z instytucjami realizującymi podobne zadania w kraju.

Rys. 1. Strona główna Bibliotecznego Centrum Zdalnej Edukacji, platformy e-learningowej W-MBP w Elblągu (zrzut ekranu).

Źródło: Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji [on-line]. [Dostęp 28.06.2012].

Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.wmbp.edu.pl/>.

Pierwszymi udostępnionymi kursami były „Jak korzystać z Platformy Zdalnej Edukacji” oraz „Poznajemy Bibliotekę Pedagogiczną w Elblągu”. Kursy te pozwoliły na testowanie możliwości platformy Moodle i zmierzenie się z przygotowaniem kursu e-learningowego z różnorodnym materiałem (m.in. filmy instruktażowe, prezentacje, zadania różnego typu czy testy) oraz z opieką prowadzącego. Efektem intensywnych prac było opublikowanie 3 kursów z zakresu obsługi programu Excel 2003, PowerPoint 2003 oraz programu Publisher.

Każdy z prowadzonych kursów składa się z kilku modułów (części) z określoną partią materiału. W każdym module zamieszczone są informacje podstawowe niezbędne do wykonania zaplanowanych przez prowadzącego zadań, materiał filmowy ilustrujący sposób pracy z programem, materiały dodatkowe oraz zadania i testy sprawdzające. Dodatkowo kurs zaopatrzone jest w forum, które służy nie tylko komunikacji pomiędzy prowadzącym a uczestnikami, ale jest również miejscem zgłaszania problemów, zadawania pytań, które nasuwają się podczas poznawania programu. Na zakończenie kursu uczestnicy proszeni są o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej, która oprócz oceny samego szkolenia i prowadzącego pozwala na modyfikowanie i udoskonalanie udostępnianych materiałów. Po zakończeniu i zaliczeniu kursu, uczestnicy otrzymują potwierdzenia udziału w zajęciach. Od około roku potwierdzenia te wysyłane są bezpośrednio do uczestników w formacie PDF.

W związku z rosnącym zainteresowaniem kursami e-learningowymi organizowanymi przez nauczycieli bibliotekarzy W-MBP i poznawaniem przez opiekunów platformy nowych programów, oferta BCZE cały czas się powiększa. Obecnie¹ w ofercie znajduje się 10 kursów komputerowych. Każdy z nich – zgodnie z przyjętą zasadą – jest nadzorowany i prowadzony przez autora kursu.

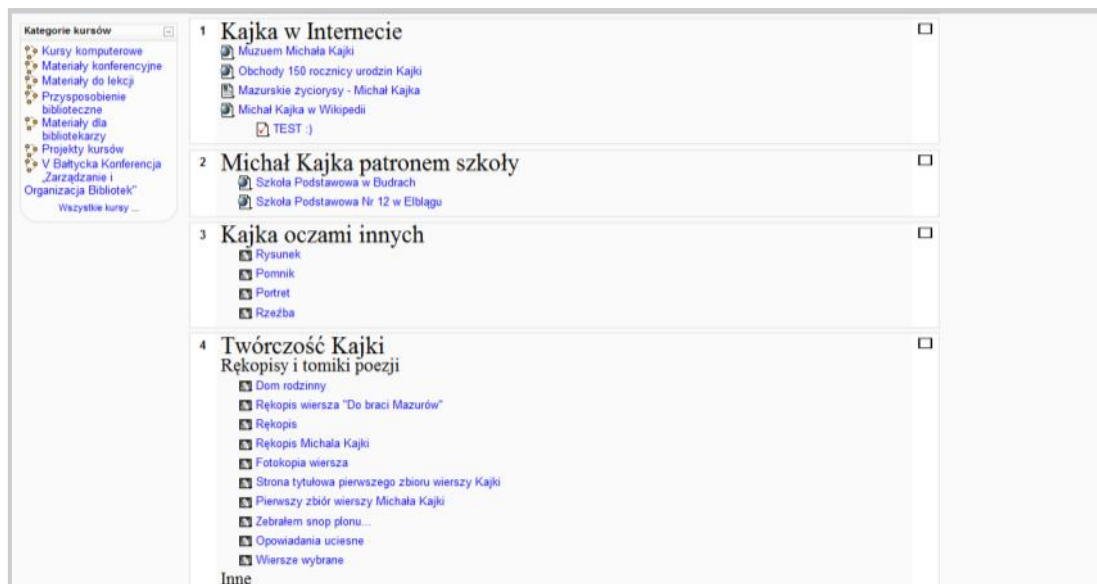
Rys. 2. Fragment kursu „Obsługa programu PowerPoint 2003” (zrzut ekranu).
Źródło: Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji [on-line]. [Dostęp 28.06.2012].
Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.wmbp.edu.pl/>.

Kolejną grupę kursów stanowią tzw. materiały do lekcji. Są to kursy, które powstały na kanwie organizowanych w W-MBP w Elblągu zajęć, konkursów i wystaw. W tym wypadku możliwości platformy Moodle zostały wykorzystane do przeniesienia tradycyjnych zajęć na formę e-learningową. Pozwoliło to na udostępnienie wypracowanych materiałów dla nauczycieli i uczniów jako materiałów do przeprowadzenia zajęć we własnych szkołach, klasach.

W kategorii „Materiały do lekcji” opublikowano do tej pory pięć kursów opracowanych przez pracowników W-MBP w Elblągu. Są to kursy dostępne dla wszystkich użytkowników zarejestrowanych na platformie i mają one formę kursu samokształceniowego, bez stałej obecności prowadzącego. Zawierają oprócz podstawowych materiałów, przykłady zadań wykonanych np. w programie Hot Potatoes, które nauczyciel może wykorzystać podczas swoich zajęć.

¹ Stan na 22.06.2012 r.

Pozostałe siedem kursów, zamieszczonych w tej kategorii, stanowią prace zaliczeniowe z kursu „Tworzenie kursów e-learningowych na platformie Moodle”. Większość z nich nie jest jeszcze dostępna dla wszystkich użytkowników z uwagi na konieczność dopracowania czy dokładnego sprawdzenia merytorycznego i technicznego.

Rys. 3. Fragment kursu „Michał Kajka” z kategorii Materiały do lekcji (zrzut ekranu).

Źródło: Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji [on-line]. [Dostęp 28.06.2012].

Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.wmbp.edu.pl/>.

Platforma Moodle została wykorzystana również jako miejsce publikacji materiałów pokonferencyjnych z dwóch organizowanych przez W-MBP w Elblągu regionalnych konferencji. Referat czy prezentacja prelegenta uzupełnione są o materiał dźwiękowy – zarejestrowany wykład wygłoszony podczas konferencji. Dzięki takiej formie utrwalenia konferencji w każdej chwili mamy dostęp nie tylko do suchego tekstu, ale komentarza prelegenta.

Kolejną kategorię kursów stanowią „Materiały dla bibliotekarzy”. Zamieszczono tutaj kursy, które stanowią integralną część zajęć prowadzonych przez pracowników biblioteki w ramach kursów kwalifikacyjnych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, organizowanych przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu. Połączenie zajęć stacjonarnych i e-learningowych pozwala nie tylko na urozmaicenie i uatrakcyjnienie zajęć, ale również uczy przyszłych bibliotekarzy wykorzystania nowych technologii, zarówno w pracy z czytelnikiem, jak i rozwijania własnego warsztatu pracy.

E-learning stał się powszechną formą kształcenia. Jest narzędziem, które – dzięki możliwości wykorzystania różnorodnych form przekazywania wiedzy i umiejętności – pozwala na uatrakcyjnienie zajęć oraz efektywniejsze kształcenie umiejętności posługiwania się różnorodnymi źródłami informacji. Biblioteki pedagogiczne, które zdecydowały się na wdrożenie e-learningu i zastosowanie go do realizacji zadań statutowych, mogą pochwalić się wzrostem zainteresowania swoją ofertą edukacyjną oraz większą liczbą użytkowników.

Uruchomienie Bibliotecznego Centrum Zdalnej Edukacji w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu było kolejnym krokiem na drodze do realizacji misji biblioteki i jej nowej funkcji jako centrum

informacji i ośrodka samokształceniowego. Przy wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych zostały zniesione geograficzne i czasowe bariery w dostępie do oferty edukacyjnej biblioteki².

E-learning pojawił się w Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu za sprawą trzech pracowników: Anny Szelağ, Jadwigi Pawluk oraz Mateusza Paradowskiego, którzy po ukończeniu podyplomowych studiów *Przygotowanie kadry do kształcenia ustawicznego na odległość* postanowili wdrożyć nauczanie zdalne i platformę Moodle do pracy biblioteki. Pomysłodawcy BCZE są jednocześnie administratorami, twórcami i prowadzącymi kursy. Od strony technicznej wspomagani są przez administratora sieci.

² A. Szelağ. *Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji w Elblągu*. „Bibliotekarz” 2008, nr 7-8, s. 31-32.

Małgorzata Czub
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bielsku-Białej

Z platformą Moodle przez Beskid Śląski: prezentacja kursu e-learningowego

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bielsku-Białej proponuje wszystkim zainteresowanym kursy e-learningowe kształcące umiejętność korzystania z różnych źródeł bibliograficznych. Są one dostępne pod adresem:
<http://www.moodle.pbw.bielsko.pl/>

Oprócz kursów związanych z tematyką biblioteczną pod wskazanym adresem dostępny jest także kurs „Walory krajoznawcze i turystyczne Beskidu Śląskiego”, wyróżniający się nieco inną problematyką. Kurs jest formą wirtualnej wędrowki przez Beskid Śląski. Prowadząca i zarazem autorka niniejszego artykułu proponuje uczestnikom zapoznanie się z przyrodą i miejscowościami położonymi w tym regionie oraz przybliżyć różne formy turystyki górskiej.

Zasadniczą część kursu stanowią prezentacje multimedialne. Przeglądając jedną z nich zatytułowaną „Przyroda Beskidu Śląskiego” uczestnicy poznają okazy fauny i flory charakterystyczne dla tego regionu i ciekawe pod względem biologicznym. Prezentacja przedstawia także rezerваты mieszczące się na obszarze Beskidu Śląskiego, wśród nich rezerwat Wisła (17,5 ha) położony w obszarze źródłiskowym rzeki Wisły, gdzie znajdują się malownicze i unikatowe formy erozji rzecznej oraz odkrywki skał osadowych: piaskowców godulskich i istebniańskich. Innymi interesującymi obszarami chronionymi na omawianym terenie są rezerwat Góra Tuł (15 ha), w którym odnajdziemy rośliny wapieniolubne, a także liczne stanowiska kilkunastu gatunków storczyków i lilii, oraz rezerwat Zadni Gaj (5,77 ha) na stokach Tułu, gdzie można podziwiać wspinające cisy w lesie świerkowo-liściastym. Kolejne prezentacje to wędrowka po najważniejszych szczytach górskich Beskidu Śląskiego łącznie z najpopularniejszymi: Szyndzielnią i Klimczokiem oraz po atrakcyjnych, urozmaiconych krajobrazowo szlakach górskich, np. z Wisły Czarnej na Baranią Górę.

Do kursu włączono lekcję przedstawiającą turystyczne miejscowości położone w Beskidzie Śląskim. Lekcję opracowano korzystając z przewodnika Wojciecha Wierby: „Beskid Śląski: przewodnik górski”, wydanego w 2007 roku w Bielsku-Białej przez Wydawnictwo Pascal, oraz z zasobów Wikipedii. Przedstawiono w niej Bielsko-Białą, Cieszyn, Wisłę, Szczyrk, Ustroń, Koniaków i Istebną. Omówienie każdej miejscowości kończy się pytaniem sprawdzającym – po podaniu prawidłowej odpowiedzi lekcja jest kontynuowana.

Na forum dyskusyjnym zamieszczonym w module kursu studenci mogą wskazywać innym uczestnikom zabijki, szczyty górskie, szlaki górskie i rowerowe położone w Beskidzie Śląskim, mają też możliwość publikowania fotografii i komentowania postów. Dotychczas zaprezentowano kilka ciekawostek turystycznych.

Wśród nich są m.in. przepiękne, szczególnie jesienią, kaskady Czarnej Wisłki, która łącząc się z Białą Wisłką stanowi źródłowy potok rzeki Wisły.

Nauczyciel prowadzący kurs zachęca do wspólnej pracy nad przygotowaniem poradnika turysty, będącego cennym źródłem praktycznych informacji dotyczących wędrówek górskich, sprzętu i bezpieczeństwa w górach. Poradnik mogą tworzyć wszyscy studenci, a także nauczyciel, który dodatkowo przegląda wpisy i nanosi ewentualne poprawki.

W opublikowanym w module kursu „Słowniczku pojęć turystycznych” wyjaśnione są terminy związane z górami oraz pieszą turystyką górską. Słowniczek może być rozbudowywany przez uczestników kursu i nauczyciela o nowe definicje, co daje możliwość aktywnego uczestniczenia we wspólnej nauce.

W strukturę omawianego kursu włączono także albumy zdjęć opracowane z wykorzystaniem aplikacji Web Album Generator, przedstawiające schroniska znajdujące się w Beskidzie Śląskim oraz kilka widoków ze szlaków. Autorem wykorzystanych fotografii jest pracownik PBW w Bielsku-Białej Maciej Twardowski. Albumy przybliżają ciekawe zakątki Beskidów, a przedstawione zdjęcia dają wyobrażenie o pięknie tych gór.

Kurs „Walory krajoznawcze i turystyczne Beskidu Śląskiego” został opracowany we wrześniu 2011 r. i dotychczas, niestety, cieszy się umiarkowaną popularnością wśród internautów. Dlatego też, aby zachęcić do udziału w kursie prowadzący planuje promocję kursu wśród grup potencjalnych odbiorców: uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, nauczycieli, pasjonatów gór, zrzeszonych w różnych organizacjach np. Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym czy Polskim Towarzystwie Schronisk Młodzieżowych.

Tematyka zajęć e-learningowych prowadzonych przez PBW w Bielsku-Białej będzie w przyszłości poszerzana o nowe kursy. Dzięki wprowadzeniu e-learningu placówka podąża za technologicznymi wyzwaniami naszych czasów.

Anna Wołodko
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

E-learning, e-teaching, e-bibliotekarze

Jak wyobrażamy sobie bibliotekarza przyszłości? Na pewno musi się poruszać bez kompleksów po świecie nowych technologii. W większym stopniu niż dziś powinien być nauczycielem i przewodnikiem po świecie informacji. E-learning może być narzędziem wsparcia dla stale uczących się bibliotekarzy, ale także obszarem do zagospodarowania w dydaktycznej działalności bibliotek.

E-learning

W Polsce [...] przyszłość rzadko jest przedmiotem zbiorowych wyobrażeń. Wolimy skupiać się na przeszłości i doceniać wielkość zdarzeń historycznych. Bibliotekarze mają z tego punktu widzenia rolę niezwykłą — można ich traktować zarówno jako zorientowanych na przeszłość strażników i przewodników po dziedzictwie, jak i osoby wykonujące jeden z bardziej nowoczesnych zawodów — pośredników w docieraniu do informacji.¹

Takie spojrzenie na zawód bibliotekarzom pewnie bardzo się podoba, ale nie powinniśmy tego traktować wyłącznie jako nobilitującego nas komplementu. Dla praktykujących bibliotekarzy takie spojrzenie na ich profesję powinno oznaczać przede wszystkim zobowiązanie. Aby rościć sobie prawo do odgrywania roli strażnika przeszłości z jednej strony i kapłana nowych technologii z drugiej trzeba mieć po prostu kwalifikacje, fachową, stale aktualizowaną wiedzę i pozytywną energię do pracy.

O konieczności stałego kształcenia się bibliotekarzy napisano już tyle, że nie warto wracać do tematu. Poza formalnym wykształceniem, którego przydatność w zawodzie może być tematem na osobny artykuł, bibliotekarze powinni wykorzystywać każdą okazję do aktualizowania posiadanej i nabywania nowej wiedzy. Istotnym uzupełnieniem tradycyjnych form kształcenia jest już od dłuższego czasu e-learning.

E-learning ma kilka cech, dzięki którym można uznać je za atrakcyjne uzupełnienie albo alternatywę dla kształcenia tradycyjnego.

¹ Tarkowski Alek, Bendyk Edwin. *Scenariusze przyszłości bibliotek*. Warszawa 2011, s. 4.

- Jest ofertą dla wszystkich. Większość kursów nie stawia uczestnikom żadnych warunków wstępnych. Można wybrać taki kurs, jakiego potrzebuje się do pracy albo taki, którego temat najbardziej nas interesuje.
- Jest elastyczną formą nauczania. Pozwala na zindywidualizowaną, dostosowaną od potrzeb i możliwości danej osoby (tempo nauczania, miejsce, dobór treści szczegółowych, liczba powtórzeń), realizację programu kształcenia.
- Jest oszczędniejszą formą kształcenia. Zredukowane są wydatki związane z przejazdami i zakwaterowaniem w innym mieście, dyplom można zdobyć niemalże bez wychodzenia z domu.
- Daje możliwość uczenia się od najlepszych.
- Jest krokiem w kierunku wyrównania szans dla tych, dla których tradycyjne nauczanie jest niedostępne, niedogodne albo zbyt kosztowne – w tym osób niepełnosprawnych.

E-learning od dawna nie jest egzotyczną nowinką. Można założyć, że wszyscy bibliotekarze mieli okazję zetknąć się z kursami e-learningowymi. Dziś oprócz e-nauczania mamy już do czynienia z nowszymi formami edukacji, np. m-learningiem. Słownik, który na swojej stronie internetowej zamieszcza Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego definiuje ją jako *najnowocześniejszą formę edukacji na odległość. Wymaga dostępu do bezprzewodowych technologii komunikacyjnych, takich jak laptopy, palmtopy, smartfony i netbooki które powinny umożliwiać dostęp do Internetu w każdym możliwym miejscu.*²

Takie formy szkolenia odbiorców informacji widzimy w zagranicznych bibliotekach (zwłaszcza bibliotekarze akademicki mają ostatnio szanse zwiedzać tych bibliotek więcej niż kiedykolwiek w ramach programu Erasmus). Imponującym przykładem m-learningu jest na przykład seria podcastów „Student Survival Guide to Writing a Good Essay”, przygotowana w Uniwersytecie w Cardiff i dostępna dla wszystkich na stronie: <https://ilrb.cf.ac.uk/multisubject/podcast/index.html>

Podcasty są udostępniane studentom do wykorzystania w wolnych chwilach – podczas jazdy autobusem czy joggingu. Poznawanie zasad konstruowania bibliografii załącznikowej podczas biegania czy ćwiczeń w siłowni może być postrzegane jako zachowanie dość ekscentryczne, ale skoro studenci tego chcą – dobrze, że biblioteki na takie zapotrzebowanie odpowiadają.

E-teaching – realizacja dydaktyki bibliotecznej

E-learning poza oczywistym celem dostarczenia nowych treści i ukształtowania nowych umiejętności bibliotekarzy może służyć także jako swoisty trening umiejętności dla tych pracowników bibliotek, którzy sami tworzą albo będą tworzyć w przyszłości treści dydaktyczne. Doświadczenie ucznia korzystającego ze szkolenia prowadzonego w trybie e-learningu wydaje się bardzo potrzebnym wstępnym etapem przed podjęciem prób konstruowania własnych kursów.

O tym, że takie kursy są coraz bardziej potrzebne napisano już bardzo wiele.³ Można mieć nadzieję, że w bibliotekarzach rośnie świadomość konieczności zintensyfikowania własnych działań dydaktycznych. Celem tej transformacji zawodu ma być po pierwsze sprostanie wyzwaniu, jakim jest bycie przewodnikiem po świecie informacji w czasach, kiedy ta informacja przyrasta w lawinowym tempie, po drugie – wyjście na przeciw potrzebom użytkowników, którzy potrafią korzystać z najprostszymi narzędzi dostępu do informacji, ale nie umieją odróżnić informacji wartościowej od nierzetelnej, a kiedy już znajdą właściwe dane – nie potrafią ich poprawnie użyć (przyswoić, zrozumieć, zacytować zgodnie z normą).

² Tamże, s. 55. *Słownik* [online]. Warszawa: FRIS [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.frsi.org.pl/pl/sownik.php>

³ Sühl-Strohmeier Wilfried. *Bibliotekarze jako nauczyciele – zmienia się rola bibliotekarzy na uczelniach wyższych*. Rozmowa z dr. Wilfriedem Sühl-Strohmeierem z biblioteki uniwersyteckiej we Fryburgu. „Bibliotekarz” 2011 nr 1 s. 26-27.

Niedawno w Polsce pojawiło się kilka ważnych inicjatyw mających na celu pogłębianie świadomości na temat jak i czego powinna uczyć biblioteka. Wystarczy wspomnieć o zaangażowaniu polskich bibliotekarzy w działalność sekcji Information Literacy IFLA (od 2011 członkinią komitetu stałego sekcji jest Zuza Wiorogórska z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie) oraz powstanie w strukturze Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Komisji ds. Edukacji Informacyjnej (grudzień 2010).

Dydaktyka biblioteczna może i powinna być realizowana wszelkimi dostępnymi metodami; nikt nie postuluje rezygnacji z tradycyjnych szkoleń — są treści, które najlepiej przekazać właśnie w ten sposób. Oprócz wykładów czy warsztatów biblioteki powinny jednak mocno zaistnieć w e-learningu, m-learningu i wszystkich innych metodach, które zostaną wymyślone w przyszłości.

Doświadczenia Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w zakresie e-learningu

Kurs internetowy dla bibliotekarzy „bibweb” (www.bibweb.pl)

Dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie przygoda z e-learningiem zaczęła się niemal 10 lat temu. Fundacja Bertelsmanna planowała wówczas realizację polskiej wersji internetowego kursu dla bibliotekarzy „bibweb”, który z powodzeniem prowadziła w środowisku bibliotekarzy niemieckich w ramach własnych programów biblioteczno-edukacyjnych. Przedstawiciele Fundacji doszli do wniosku, że właśnie w naszym kraju będzie duży popyt na szkolenia z tej dziedziny. Szukając polskich partnerów przedsięwzięcia Fundacja Bertelsmanna chciała znaleźć instytucje, które poprzez swoją pozycję w środowisku zagwarantują kursowi popularność. Ich wyborem był serwis EBIB „Elektroniczna Biblioteka”, portal bibliotekarski cieszący się bardzo dużym uznaniem wśród bibliotekarzy i zawodów pokrewnych, przygotowywany przez pracowników różnych bibliotek. Drugim partnerem stał się właśnie BUW, niekwestionowany lider wśród bibliotek akademickich, instytucja macierzysta dla Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT, wyznaczająca normy i standardy dla środowiska. W myśl umowy trójstronnej między partnerami projektu EBIB zajmował się promocją kursu, a BUW - bieżącą obsługą administracyjną.

Fundacja zaoferowała nam treści dydaktyczne, środki na ich tłumaczenie oraz umieszczenie w sieci, platformę i wsparcie techniczne i logistyczne. Kurs wystartował 8 maja 2003 roku. Początkowo został potraktowany przez środowisko dość nieufnie. Liczba osób deklarujących zainteresowanie udziałem w szkoleniu była niewielka, a liczba tych, którzy zdecydowali się wziąć w nim udział — znacznie poniżej oczekiwań, i naszych i Fundacji Bertelsmanna.

Niewielką liczbą uczestników w początkach kursu można tłumaczyć rezerwą wobec nowej formy kształcenia, ale także tym, że prawdopodobnie w bibliotekach, gdzie kurs był najbardziej potrzebny nie było warunków technicznych do wzięcia w nim udziału. Chociaż nie trzeba było wiele — wystarczył komputer z zainstalowaną przeglądarką i dostęp do Internetu — niektóre biblioteki nie miały nawet tego.

A zaletą była i jest po pierwsze jego treść: systematycznie przeprowadzony wykład na temat Internetu, od początków jego historii do dziś, lekcje na temat samodzielnego świadomego wyszukiwania w Internecie i tworzenia własnej oferty internetowej. Większość bibliotekarzy ma w tym zakresie wiedzę niemalą, ale nieusystematyzowaną, przyswojoną przy komputerze, a nie w formie uporządkowanego wykładu. Nawet dla tych, którzy korzystają z Internetu na co dzień kurs mógł być wtedy i może być dziś interesującą ofertą. Kolejną zaletą „bibwebu” było to, że dawał możliwość oswojenia się z nową formą kształcenia.

Znaczny dopływ uczestników zapewniło nam włączenie kursu w plany informatyzacyjne ówczesnego Ministerstwa Nauki i Informatyzacji. Dzięki intensywnym zabiegom redaktor naczelnej EBIB, Bożeny Bednarek-Michalskiej, na mocy umowy z MNil w 2005 r. „bibweb” został włączony w rządowy

projekt Ikonk@-Edukacj@) — w bibliotekach wyposażonych w komputery przez ministerstwo bibliotekarze mieli możliwość bezpłatnego skorzystania z kursu, co było gwarancją, że dobrze wykorzystają zakupiony dla bibliotek sprzęt i będą mogli służyć pomocą czytelnikom. Na mocy umowy z MNIł oraz kolejnych umów, podpisanych już z MSWiA (które od 2007 r. przejęło sprawy informatyzacji) mogliśmy zaoferować kurs nieodpłatnie bibliotekarzom ze wszystkich województw. W ramach tej akcji w kursie wzięło udział ponad 3300 osób, wykorzystano ponad 6600 modułów kursu. Obecnie z kursu korzystają wyłącznie użytkownicy indywidualni. W tej chwili BUW jest jedynym realizatorem projektu.

Od 2007 r. kurs działa na platformie moodle, której techniczną obsługą zajmuje się COME – Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji UW.

Bibweb składa się z trzech modułów. Nie ma obowiązku korzystania ze wszystkich, można wybrać jeden czy dwa, z treściami, których najbardziej nam brakuje do uzupełnienia wiedzy. Jeśli ktoś decyduje się na dwa lub trzy moduły — nie jest określana kolejność ich przerabiania

Moduł I porusza zagadnienia wstępne: obsługa popularnych programów internetowych, zasady działania Internetu oraz usługi internetowe, podstawy wyszukiwania informacji w Internecie, praktyczne wykorzystanie Internetu, biblioteki w Internecie, Web 2.0. Jego potencjalnymi odbiorcami są ci, którzy rozpoczynają swoją przygodę z Internetem, ale także ci, którzy używają go od dawna, ale na dość podstawowym poziomie — mają kilka ulubionych adresów, znają kilka prostych komend, a chcieliby korzystać z sieci bardziej świadomie.

Moduł II nosi tytuł „Systematyczne wyszukiwanie informacji w Internecie” i porusza następujące zagadnienia: Internet jako źródło informacji, szukanie odpowiedzi, jak zdobyć niezbędne informacje, serwisy specjalne, kryteria oceny stron internetowych, szkolenia i właściwe przekazywanie informacji.

Moduł III, dla najbardziej zaawansowanych, mówi o tym, jak zaplanować i stworzyć własną ofertę internetową. Wśród poruszanych w nim zagadnień są: planowanie oferty internetowej, szczegółowe założenia projektu, wygląd i struktura strony internetowej, narzędzia i metody tworzenia stron internetowych, systemy zarządzania treścią w bibliotekach, ewaluacja, organizacja i promocja projektu internetowego, nowe kierunki rozwoju WWW.

Bibweb jest kursem do samodzielnego wykorzystania – nauka odbywa się bez pomocy tutora – nauczyciela. Z problemami dotyczącymi treści uczestnicy mogą się zwrócić do innych uczestników na forum kursu, albo do obsługi. Ten brak mechanizmów kierowania nauką powoduje, że kurs wymaga dużej dyscypliny od uczniów.

Kurs ma niezmienną strukturę, co nie znaczy, że oferuje wciąż te same treści. W latach 2006-2009 zawartość merytoryczna została poddana znaczącej modernizacji przez pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych w Toruniu (zespół autorów: dr Ewa Kurkowska, Dr Natalia Pamuła-Cieślak, Przemysław Krysiński). W trakcie prac modernizacyjnych w istotny sposób wzbogacono także metody dydaktyczne – oprócz tradycyjnych lekcji wprowadzono quizy, krzyżówki oraz prezentacje z podsumowaniem treści rozdziałów. Drobne zmiany i aktualizacje są wprowadzane na bieżąco.

Od początku trwania kursu wykorzystano 8236 modułów, wysłano 7962 certyfikaty, co znacznie przekroczyło założenia czynione na początku projektu.

Fundacja Bertelsmanna planowała implementację projektu „bibweb” także w Rumunii i Hiszpanii, jednak żaden z tych projektów nie doszedł do skutku. Obecnie program biblioteczny Fundacji został zamknięty,

zakończył się także niemiecki „bibweb”. Jego polska wersja okazała się trwalsza od oryginału.⁴

Login: biblioteka (<http://e-learning.biblioteki.org/>)

Wśród swoich statutowych celów Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego wymienia: wspieranie i promowanie rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce i poza jej granicami, a w szczególności zwiększanie dostępu obywateli, instytucji i organizacji do Internetu oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych opartych na Internecie, popularyzacja wiedzy na temat korzyści płynących z wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w życiu obywateli – w ich rozwoju osobistym, zawodowym i działalności gospodarczej oraz w funkcjonowaniu instytucji, organizacji i innych podmiotów, inicjowanie, pobudzanie i wspomaganie współpracy podmiotów różnych sektorów mającej na celu tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi społeczeństwa informacyjnego oraz popularyzacji wiedzy na temat korzyści płynących z wykorzystania nowoczesnych narzędzi i technologii informacyjnych i komunikacyjnych.⁵

Od 2008 roku toczyły się rozmowy między FRSI i realizatorami kursu „bibweb” na temat tego, jak można wykorzystać wieloletnie bibwebowe doświadczenie w realizacji innych kursów, wpisujących się w cele Fundacji. W 2010 roku doszło do zawarcia umowy dotyczącej realizacji kursu poświęconego zagadnieniom planowania pracy biblioteki „login: biblioteka”. Projekt w intencji Fundacji jest skierowany przede wszystkim do bibliotekarzy z bibliotek publicznych z małych ośrodków (bibliotek powiatowych i gminnych), tych, które nie biorą udziału w Programie Rozwoju Bibliotek, bo się do niego nie zakwalifikowały, albo z innych powodów nie zdecydowały się w nim uczestniczyć. Kurs online ma stanowić uzupełnienie oferty dla bibliotek w ramach PRB.⁶

BUW jest stroną odpowiedzialną za realizację kursu. Autorami kursu są pracownicy Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK w Toruniu (ten sam zespół, który pracował przy modernizacji kursu „bibweb”), konfigurację i obsługę platformy zapewnia COME UW. Podział zadań jest podobny, jak w przypadku kursu „bibweb”.

W 2010 roku stworzono zawartość kursu – treści rozdziałów szkoleniowych, towarzyszących im zadań i ćwiczeń oraz dodatkowych tutoriali. Skonfigurowano platformę moodle i przygotowano do umieszczenia na niej treści. W przeciwieństwie do kursu „bibweb”, który w swojej pierwszej wersji był tłumaczeniem kursu niemieckiego – „login.biblioteka” został stworzony od początku w Polsce, przez polskich autorów. Warto tu wspomnieć, że podstawą merytoryczną kursu był podręcznik *Planowanie pracy biblioteki*, opracowany przez zespół autorów na zlecenie FRSI.⁷ W trakcie przygotowania kursu treści zawarte w podręczniku zostały w istotny sposób wzbogacone i przystosowane do potrzeb bibliotekarzy przez zespół autorów z UMK.

⁴ Kurs „bibweb” jako projekt trwający od wielu lat, był wielokrotnie omawiany w artykułach i wystąpieniach konferencyjnych, np. Wołodko Anna. *Bibweb – nowe technologie w programie edukacyjnym*. [W:] Elżbieta Górka (red. t.): *Automatyzacja bibliotek publicznych : materiały z ogólnopolskiej konferencji bibliotek publicznych. Warszawa 24-26 listopada 2004*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2005, (Propozycje i Materiały; 60), s. 188-196; Bednarek-Michalska Bożena, Wołodko Anna. *E-learning model for Polish libraries : BIBWEB*. „The Electronic Library” 2007, vol. 25, nr 1, s. 80-89; Wołodko Anna, Bednarek-Michalska Bożena. *BIBWEB – kurs e-learningowy dla bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 2008, nr 5, s. 31-32; Krysiński Przemysław, Pamuła-Cieślak Natalia, Kurkowska Ewa J., Wołodko Anna. *Bibweb – próba oceny dotychczasowych doświadczeń*. „Biuletyn EBIB” [online], 2009, nr 9 (109). [dostęp: 10 maja 2012].

Dostępny w Internecie: <<http://www.ebib.info/2009/109/a.php?bibweb>>. ISSN 1507-7187.

⁵ Fundacja [online]. Warszawa: FRSI [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.frsi.org.pl/pl/fundacja.php>

⁶ Kurs login: biblioteka był także tematem kilku publikacji: Kurkowska Ewa J., Wołodko Anna. *Login: biblioteka – nowy kurs online dla bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 2011 nr 5 s. 15-17; Krysiński Przemysław. *Login: BIBLIOTEKA. Nowy kurs e-learningowy dla bibliotekarzy*. „E-mentor” [online], 2010, nr 5(37). [dostęp: 10 maja 2012].

Dostępny w Internecie: <<http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/37/id/790>>.

⁷ Habis Alina [i in.]. *Planowanie pracy biblioteki* [online]. Warszawa: FRSI [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://biblioteki.org/repository/PLIKI/DOKUMENTY/PODRECZNIKI/PLANOWANIE_PRACY_BIBLIOTEKI_FINAL.pdf

Zagadnienia dla wersji podstawowej kursu to: zadania bibliotek gminnych w świetle obowiązującego prawa.; biblioteka jako lokalne centrum kulturalne; standardy IFLA dla bibliotek publicznych; analiza SWOT w bibliotece; profil użytkownika biblioteki gminnej; metody badania potrzeb czytelniczych; kulturalnych i informacyjnych społeczności lokalnej; biblioteki publiczne i ich partnerzy; wolontariat oraz inne możliwości zwiększenia potencjału kadrowego bibliotek; usługi biblioteczne świadczone w oparciu o ICT wraz z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych i w wieku senioralnym; budowanie wizerunku bibliotekarza i automotywacja; zasady przygotowania wystąpienia publicznego; prowadzenie wystąpień publicznych; planowanie rozwoju zawodowego bibliotekarza, umiejętność definiowania celów zawodowych; zasady obsługi użytkowników; informowanie o działalności biblioteki; rzecznictwo. Dla wersji rozszerzonej dodatkowe rozdziały zawierają zagadnienia: przygotowanie do działania; kierowanie pracami zespołu realizującego działania; praca w zespole; monitoring i ewaluacja; zarządzanie czasem; badanie satysfakcji użytkowników; wdrażanie działań korygujących.

Po intensywnych testach kurs wszedł w fazę realizacji w lutym 2011 r. Nabór przeprowadzono kierując szczegółową informację do działów instrukcyjno-metodycznych wojewódzkich bibliotek publicznych oraz umieszczając ogłoszenia na portalach biblioteki.org, sbp.pl. Do czterech edycji kursu zapisało się 319 osób, z czego 212 osób ukończyło go pomyślnie i otrzymało certyfikat. Odsetek uczestników, którzy nie ukończyli kursu (1/3 zgłaszających się) jest zaskakująco duży; sytuacja ta wymaga dalszej obserwacji i analizy przyczyn.

Obserwacja aktywności bibliotekarzy z poszczególnych regionów Polski mogłaby być materiałem na inny tekst, z perspektywy realizatorów kursu najlepiej w każdym kursie e-learningowym, prowadzonym przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie wypada województwo śląskie. Nigdy nie ma tam problemu z rekrutacją uczestników, osoby zgłoszone są rzetelne i odpowiedzialne. Podobne pozytywne doświadczenie mamy z kolegami z województw pomorskiego i małopolskiego. Nie miejsce tu, żeby wymieniać regiony z końca listy, zauważamy jednak, że pozycje w „ogonie” także są (w każdej edycji kursu) zajęte stale przez te same województwa.

Edycję kursu stworzoną w roku 2010 i zrealizowaną w roku 2011 traktowaliśmy jako pilotaż. Wyniki tej fazy FRSI uznał za satysfakcjonujące. W kwietniu 2012 roku rozpoczęła się kolejna edycja kursu, bierze w niej udział 70 osób. Jednocześnie trwają prace nad stworzeniem nowego modułu „Nowe technologie w pracy biblioteki”. Uczestnicy kursu w edycji 2011 potraktowali ankiety ewaluacyjne jako okazję do wyartykułowania własnych potrzeb. Często pojawiały się opinie, że oczekiwany przez środowisko jest kurs na temat nowych technologii do wykorzystania w bibliotece. Nowe treści powstają więc niejako na zamówienie bibliotekarzy Planujemy udostępnienie nowego modułu jesienią 2012 r., jednocześnie nadal dostępny będzie moduł nt. planowania pracy biblioteki.

Zakończenie

Realizacja zadań dydaktycznych powinna stawać się coraz większą częścią praktyki zawodowej bibliotekarzy. Bycia bibliotekarzem uczącym nie uczą studia bibliotekarskie. Niełatwo także uzupełnić umiejętności pracując. W uczelniach wyższych funkcjonują programy wspierania dydaktyki (np. realizowany na Uniwersytecie Warszawskim program „Nowoczesny Uniwersytet - kompleksowy program wsparcia dla doktorantów i kadry dydaktycznej UW” finansowany ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki⁸), jednak nie jest

⁸ *Nowoczesny Uniwersytet* [online]. Warszawa: Uniwersytet Warszawski [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nuw.uw.edu.pl>. W ramach programu odbywają się m.in. szkolenia z dydaktyki szkoły wyższej oraz zajęcia wizytowane, które mają na celu uzyskanie informacji zwrotnej na temat poprawności metod i technik stosowanych podczas prowadzonych zajęć.

łatwo korzystać z ich dobrodziejstw bibliotekarzom, ponieważ zwykle są adresowane do nauczycieli akademickich. Tymczasem do tej grupy zalicza się stosunkowo nielicznych bibliotekarzy dyplomowanych. Podział na bibliotekarzy mających status nauczycieli akademickich i resztę nie pokrywa się z podziałem na bibliotekarzy szkolących i innych. Większość pracowników ośrodków informacji prowadzących szkolenia biblioteczne czy inne formy kształcenia użytkowników jest pozostawiona sama sobie.

Korzystanie z kursu e-learningowego czy przyswajania treści w trybie m-learningu może dać bibliotekarzowi wiedzę na temat tego: jak się uczyć? Na co zwracam uwagę podczas szkolenia? Co jest dla mnie ważne? Co najłatwiej mi zapamiętać? Co mi przeszkadza? Jak sam zrobiłbym taki kurs? Czy taka forma jest najlepsza do przekazania treści, których chcę nauczyć?

Im pilniejszym byłem e-ucznem, tym lepszym mogę być e-nauczycielem i e-bibliotekarzem.

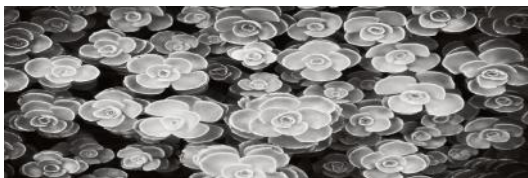
BIBLIOGRAFIA

1. Bednarek-Michalska Bożena, Wołodko Anna. *E-learning model for Polish libraries: BIBWEB*. "The Electronic Library" 2007, vol. 25, nr 1, s. 80-89.
2. *Fundacja [online]*. Warszawa: FRIS [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.frsi.org.pl/pl,fundacja.php>
3. Habis Alina [i in.]. *Planowanie pracy biblioteki [online]*. Warszawa: FRIS [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://biblioteki.org/repository/PLIKI/DOKUMENTY/PODRECZNIKI/PLANOWANIE_PRACY_BIBLIOTEKI_FINAL.pdf
4. Krysiński Przemysław. *Login: BIBLIOTEKA. Nowy kurs e-learningowy dla bibliotekarzy. „E-mentor” [online]*, 2010, nr 5(37). [dostęp: 10 maja 2012]. Dostępny w Internecie: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/37/id/790>
5. Krysiński Przemysław, Pamuła-Cieślak Natalia, Kurkowska Ewa J., Wołodko Anna. *Bibweb – próba oceny dotychczasowych doświadczeń*. „Biuletyn EBIB” [online], 2009, nr 9(109). [dostęp: 10 maja 2012]. Dostępny w Internecie: <<http://www.ebib.info/2009/109/a.php?bibweb>>. ISSN 1507-7187.
6. Kurkowska Ewa J., Wołodko Anna. *Login: biblioteka – nowy kurs online dla bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 2011 nr 5 s. 15-17.
7. *Słownik [online]*. Warszawa: FRIS [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.frsi.org.pl/pl,sownik.php>
8. Sühl-Strohmer Wilfried. *Bibliotekarze jako nauczyciele – zmienia się rola bibliotekarzy na uczelniach wyższych*. Rozmowa z dr. Wilfriedem Sühlem-Strohmerem z biblioteki uniwersyteckiej we Fryburgu. „Bibliotekarz” 2011 nr 1 s. 26-27.
9. Tarkowski Alek, Bendyk Edwin. *Scenariusze przyszłości bibliotek*. Warszawa: FRIS, 2011.
10. Wołodko Anna, Bednarek-Michalska Bożena. *BIBWEB – kurs e-learningowy dla bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 2008, nr 5, s. 31-32.

11. Wołodko Anna. *Bibweb – nowe technologie w programie edukacyjnym*. [W:] Elżbieta Górską (red. t.): *Automatyzacja bibliotek publicznych : materiały z ogólnopolskiej konferencji bibliotek publicznych. Warszawa 24-26 listopada 2004*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2005, (Propozycje i Materiały; 60), s. 188-196.
12. *Nowoczesny Uniwersytet* [online]. Warszawa: Uniwersytet Warszawski [dostęp 10 maja 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nuw.uw.edu.pl>

Mateusz Paradowski
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu

Sylabus kursu zdalnego — nie taki diabeł straszny...

Sylabus – rozumiany jako informator zawierający program nauki danego przedmiotu, wymagania i kryteria egzaminacyjne oraz przykładowe zadania¹ - jest istotną częścią kursu. Dobrze opracowany uchroni nas przed licznymi e-mailami i postami od uczestników, dopytujących się o kwestie techniczne kursu.

Rozpoczynając pracę nad zdalnym kursem, powinniśmy usiąść z długopisem w ręku, kartką papieru i naszkicować zarys naszego kursu.

Kiedy zdecydujemy już, o czym będzie kurs, jakie treści będziemy chcieli w nim przekazać, to pora zastanowić się nad czasem trwania kursu, narzędziami, jakich chcemy i powinniśmy użyć, aby jak najlepiej zaprezentować zaplanowane treści. Następnie należałoby przemyśleć liczbę i rodzaje zadań, testów i innych aktywności, które będą obowiązkowe dla uczestników.

Po opracowaniu zarysu naszego kursu musimy zmierzyć się z ustaleniem tematyki poszczególnych bloków i stworzyć tzw. mapę kompetencji² lub listę postulowanych osiągnięć uczestników³.

Kolejny etap pracy to przemyślenie wymagań, jakie musi spełnić uczestnik naszego kursu. Ponieważ planujemy prowadzenie kursu zdalnego, zakładamy, że uczestnicy muszą m.in. posiadać podstawową wiedzę z zakresu obsługi komputera i konto poczty elektronicznej.

Istotną częścią sylabusu jest określenie zasad uczestnictwa, sposobów komunikowania się oraz warunków zaliczenia kursu. Informacje te powinny być dostępne dla uczestników już na etapie zapisywania się na kurs, aby byli świadomi, jakie prace będą musieli wykonać, żeby zdobyć pozytywną ocenę. Pozwoli to również na podjęcie świadomej decyzji uczestnictwa w kursie.

¹ *Syllabus* [online]. [dostęp: 4 lutego 2012]. Dostępny w Internecie: <http://sjp.pwn.pl/slownik/2576754/syllabus>.

² Przykład znajduje się w sylabusie *Obsługa programu MS PowerPoint 2003*.

³ Przykład znajduje się w sylabusie *Podróż do wnętrza Ziemi. Skąły i minerały*.

Główne zasady, które powinny przyświecać nam przy opracowywaniu sylabusu to wyraźne i jasno określone kryteria uczestnictwa, współpracy oraz oceniania, a także szczegółowy harmonogram pracy podczas zajęć⁴.

Poniżej zostały przedstawione dwa przykłady sylabusów kursów zdalnych.

Obsługa programu MS PowerPoint 2003 to przykład sylabusu do kursu prowadzonego wyłącznie zdalnie. Zawiera niezbędne informacje dla potencjalnych uczestników kursu – tematy i krótki opis poruszanych zagadnień, opis organizacji zajęć, warunków uczestnictwa i zaliczenia kursu.

Drugi informator *Podróż do wnętrza Ziemi. Skały i minerały* jest przykładem o wiele obszerniejszego sylabusu proponowanego kursu. Kurs ten z założenia ma być prowadzony metodą blended learning (połączenie metody tradycyjnej nauki z nauczaniem zdalnym). W takim wypadku niezbędne jest bardzo szczegółowe rozpisanie harmonogramu zajęć.

Oprócz zasad cytowanych za Marią Wiklin powinniśmy pamiętać, że warto dokonywać zmian w naszym sylabusie. Po zakończonym kursie będziemy posiadali informacje zwrotne od uczestników (np. z ankiety ewaluacyjnej) dotyczące m.in. organizacji kursu. Wówczas okaże się, czy nasza ciężka praca nad stworzeniem idealnego sylabusu powiodła się, czy należy jeszcze dopracować niektóre szczegóły.

Sylabus, tak jak i sam kurs e-learningowy, jest żywym organizmem, który należy dopracowywać, aby jak najlepiej spełniał swoją funkcję – dostarczał w jasny, zrozumiały i nieskomplikowany sposób podstawowych informacji o prowadzonym przez nas kursie.

Obsługa programu MS PowerPoint 2003. Sylabus

Prowadzący: Mateusz Paradowski.

Kontakt dla uczestników: 055 237 62 65; multimedia@wmbp.edu.pl.

Forma organizacyjna: zajęcia zdalne.

Opis kursu:

- Udział w zajęciach jest bezpłatny.
- Kurs skierowany jest do wszystkich, którzy chcą poznać podstawowe możliwości zastosowania w praktyce programu do tworzenia prezentacji multimedialnych MS PowerPoint 2003.
- Pozwala zdobyć niezbędną wiedzę do swobodnego korzystania z podstawowych możliwości programu MS PowerPoint 2003 i wykorzystania jej w bieżącej pracy.
- Niniejsza propozycja kursu skierowana jest do osób, które nie miały jeszcze okazji pracować z programem MS PowerPoint 2003, dlatego też poszczególne zagadnienia przedstawione zostaną „krok po kroku”. Głównym celem kursu jest bowiem nauka sprawnego posługiwania się tym programem.

⁴ Wiklin M. *Tworzenie sylabusu online*. [plik pdf]. [dostęp: 4 lutego 2012].

Dostępny w Internecie: http://cel.uek.krakow.pl/moodle/file.php/1/tworzenie_sylabusu_online.pdf.

- Założeniem programu jest realizacja zawartych w nim treści w ciągu 16 godzin zajęć. Jest to optymalny czas, zapewniający właściwe przyswojenie przez uczestników omawianych zagadnień.

Cel kursu:

Podstawowym celem kursu jest nabycie przez uczestników wiedzy umożliwiającej sprawne i efektywne posługiwanie się programem MS PowerPoint 2003.

Cele szczegółowe (mapa kompetencji):

Po ukończeniu kursu uczestnik będzie posiadał wiedzę w zakresie:	Po ukończeniu kursu uczestnik będzie posiadał umiejętności:
Podstawowych metod tworzenia prezentacji multimedialnej.	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenia nowej prezentacji. • Dokonywania ustawień prezentacji. • Poruszania się po prezentacji.
Formatowania, modyfikowania prezentacji multimedialnej.	<ul style="list-style-type: none"> • Modyfikowania istniejącej prezentacji. • Wypełniania prezentacji treścią. • Formatowania wprowadzonego tekstu. • Zastosowania szablonów i układu slajdów. • Reorganizacji slajdów.
Wstawiania elementów graficznych i multimedialnych do prezentacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Wstawiania rysunków (clipart, rysunki z pliku). • Ustawiania rysunku względem tekstu. • Wstawiania dźwięku i filmów.
Przygotowania pokazu slajdów.	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenia animacji i przejścia slajdów. • Ustawienia tempa pokazu.

Wymagania:

Kurs ma charakter praktyczny i wymaga podstawowej wiedzy z zakresu obsługi komputera. Uczestnik kursu powinien zatem posiadać umiejętność:

- zapisywania plików,
- posługiwania się przeglądarką internetową i pocztą elektroniczną.

Ponadto uczestnik powinien mieć dostęp do komputera wyposażonego w MS Office 2003.

Organizacja zajęć:

Zajęcia zdalne realizowane są przez Internet na platformie zdalnego nauczania – moodle.wmbp.edu.pl.

Problematyka kursu została podzielona na 6 bloków tematycznych. Każdy z nich zawiera:

- treści,
- obowiązkowe zadania do wykonania,
- dyskusję na forum (w przypadku pojawienia się problemów z wykonaniem zadań),
- ocenę przydatności zajęć.

W ramach jednego tygodnia, liczonego od poniedziałku do niedzieli, realizowany będzie jeden blok tematyczny. Przez 6 tygodni, co poniedziałek o godz. 8.30 będą udostępniane uczestnikom kolejne materiały i zadania. Wyniki zadań będą widoczne w zakładce **Oceny**.

Zadania będzie trzeba wykonywać w ramach tygodnia przeznaczanego na dany moduł, czyli do niedzieli do godz. 23.55.

Osoby, które z różnych przyczyn nie rozwiążą zadań w określonym terminie, mogą uzyskać zgodę na ich wykonanie w późniejszym terminie, tzn. do końca następnych zajęć zdalnych. W tym celu należy zwrócić się do prowadzącego i podać numery zadań, które chce się rozwiązać.

Tematy poszczególnych zajęć:

- Podstawowe zasady pracy z programem MS PowerPoint 2003 – 1 godzina.
- Tworzenie prezentacji multimedialnej – 1 godzina.
- Praca ze slajdami w prezentacji – 2 godziny.
- Praca z tekstem w prezentacji – 4 godziny.
- Reorganizacja slajdów w prezentacji – 1 godzina.
- Wstawianie elementów graficznych, dźwięku i filmów do prezentacji – 3 godziny.
- Przejścia i animacje – 2 godziny.
- Przygotowanie pokazu slajdów – 2 godziny.

Warunki zaliczenia:

- aktywne uczestnictwo w zajęciach zdalnych,
- terminowe nadsyłanie rozwiązań obowiązkowych zadań,
- poprawna realizacja zadań,
- udział w obowiązkowych forach,
- otrzymanie minimum 65% możliwych do uzyskania punktów, tj. 78 punktów (ze 120 możliwych do uzyskania),
- wypełnienie ankiety ewaluacyjnej na zakończenie szkolenia.

Zasady uczestnictwa:

Procedury komunikacyjne obowiązujące wszystkich uczestników kursu:

- **forum dyskusyjne „Mam problem”** – jest wspólne dla wszystkich tematów, a jego celem jest rozwiązywanie sygnalizowanych przez uczestników problemów i trudności w rozwiązywaniu zadań,
- **forum dyskusyjne „Poznajmy się”** – jest wspólne dla wszystkich użytkowników, a jego celem jest integracja grupy – **forum obowiązkowe, punktowane**,
- **forum aktualności** – służy do rozwiązywania bieżących spraw organizacyjnych,
- **wiadomości** – służą do bezpośredniego (prywatnego) kontaktu między słuchaczami kursu,
- **kalendarz** – będzie przypominał uczestnikom kolejne terminy oddawania zadań.

Odpowiedź ze strony prowadzącego na zgłoszony przez uczestnika problem będzie udzielana jak najszybciej, nie później niż w ciągu 24 godzin.

W sytuacjach wyjątkowych (np. dłuższy wyjazd służbowy, choroba) należy poinformować prowadzącego o tym, że nie będzie się przez jakiś czas uczestniczyć w zajęciach lub terminowo przysyłać zadań. W takim wypadku terminy realizacji zadań zostaną ustalone indywidualnie z uczestnikiem.

Treści oraz zadania zostały opracowane na podstawie:

Górny, T. *Microsoft PowerPoint 2003 dla każdego*. Katowice : Videograf. 2007.

Łuszczak, E. *Ćwiczenia z PowerPoint 2003 : wersja polska*. Warszawa : Mikom. 2004.

Podróż do wnętrza Ziemi. Skąły i minerały. Sylabus

Dzisiejsze czasy wymagają zarówno od ucznia, słuchacza, studenta, jak i nauczyciela poszerzenia wiedzy poza tradycyjnie rozumianym miejscem nauki – szkołą czy uczelnią wyższą. Możliwość dostępu do e-edukacji jest doskonałą szansą dla podniesienia swoich kwalifikacji oraz formą samorealizacji.

Kursy e-learningowe wpisują się w ideę uczenia się przez całe życie, która zgodna jest z rezolucją Rady Unii Europejskiej ogłoszoną 27 czerwca 2002 roku oraz z „Strategią rozwoju edukacji na lata 2007-2013”. Również „Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012” jest dokumentem popierającym funkcjonowanie i wprowadzenie do polskiego systemu edukacji kursów e-learningowych.

Jednym z takich kursów jest proponowany przeze mnie kurs „Podróż do wnętrza Ziemi. Skąły i minerały”, który przybliży, uzupełni i poszerzy Państwa wiedzę i umiejętności z zakresu mineralogii, petrografii i krystalografii. Kurs rozszerzy program lekcji geografii z tego zakresu, będzie powtórką z geologii dla studentów oraz zgłębieniem posiadanej wiedzy dla nauczycieli.

Formy i kolory minerałów oraz skał od dawna interesowały ludzi – obserwowali je, badali i kolekcjonowali. Zainteresowanie kolekcjonowaniem minerałów i skał w ciągu ostatnich dziesiątków lat stale wzrasta, czego dowodem jest coraz większa liczba uczestników wystaw i giełd minerałów.

Kurs on-line pozwoli Państwu na uczestnictwo w zajęciach w wybranym miejscu i czasie – oczywiście z zachowaniem terminowości oddawania prac.

Prowadzący:

Mateusz Paradowski – Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. K. Wojtyły w Elblągu.

Kontakt: 55 237-62-65, e-mail: multimedia@wmbp.edu.pl.

Adresaci kursu:

Kurs przeznaczony jest dla uczniów, studentów geografii oraz nauczycieli przedmiotów przyrodniczych.

Czas trwania:

10 tygodni.

Obszar problemowy:

Największy nacisk kładziony będzie na ćwiczenie umiejętności posługiwania się zdobytą wiedzą – rozpoznawania skał i minerałów.

Problematyka:

Zajęcia prowadzone są dwoma metodami:

- tradycyjną – zajęcia stacjonarne (w siedzibie Biblioteki),
- przez Internet – zajęcia zdalne na platformie Moodle (moodle.wmbp.edu.pl).

Liczba godzin – 30, w tym:

- zajęcia stacjonarne – 16,
- zajęcia zdalne – 14.

Kurs składa się z 4 części:

- informacje podstawowe z zakresu tematu kursu,
- minerały – powstawanie, charakterystyka, wykorzystanie,
- skały – powstawanie, charakterystyka, wykorzystanie,
- zajęcia praktyczne dotyczące rozpoznawania skał i minerałów.

Cele kursu:

CELE OGÓLNE:

- poszerzenie wiedzy z zakresu mineralogii, petrografii i krystalografii,
- ćwiczenie umiejętności biegłego poruszania się w omawianym temacie.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- nabycie umiejętności rozpoznawania skał i minerałów.

Wymagania:

Uczestnik kursu musi posiadać elementarną wiedzę z zakresu geologii historycznej i dynamicznej. Znać budowę Ziemi, zachodzące procesy egzo- i endogeniczne. Aby uczestniczyć w sesjach zdalnych uczestnik kursu musi:

- mieć dostęp do komputera podłączonego do Internetu,
- posiadać umiejętności posługiwania się pakietem MS Office/OpenOffice (lub innym), przeglądarką WWW, pocztą elektroniczną,
- uczestniczyć w zajęciach stacjonarnych, na których zostanie przeprowadzony instruktaż korzystania z platformy Moodle.

Treści nauczania:

Tematyka poszczególnych zajęć:

I. Sesja stacjonarna.

1. Poznanie platformy Moodle.
2. Budowa wnętrza Ziemi.
3. Laboratorium – rozpoznawanie skał i minerałów.

II. Sesja zdalna.

1. Minerały i skały (informacje podstawowe).
2. Złoża mineralne.

III. Sesja zdalna.

1. Minerały.

IV. Sesja zdalna.

1. Skały.
2. Cykl skałotwórczy.

V. Sesja stacjonarna.

1. Laboratorium – rozpoznawanie skał i minerałów.
2. Rozmieszczenie złóż mineralnych na świecie.
3. Hodowla kryształów.

VI. Sesja zdalna.

1. Skały magmowe.
2. Cykl przemiany granitu.

VII. Sesja zdalna.

1. Podział skał osadowych.
2. Skały osadowe:
 - okruchowe,
 - organiczne,
 - chemiczne.

VIII. Sesja zdalna.

1. Skały metamorficzne (przeobrażone).

IX. Sesja zdalna.

1. Kamienie ozdobne, szlachetne, półszlachetne okazy kolekcjonerskie.

X. Sesja stacjonarna.

1. Podsumowanie.
2. Zwiedzane wystawy.

Postulowane osiągnięcia. Uczestnik kursu powinien:

- odróżniać terminy: minerał i skała,
- opisać cechy fizyczne wybranych minerałów i skał,
- rozpoznać skały: piaskowiec, zlepieńiec, łupek, granit, bazalt, wapień, węgiel brunatny i kamienny, sól kamienna, gips,
- opisać powstawanie węgla brunatnego i kamiennego,
- wymienić główne rodzaje skał,
- wymienić nazwy minerałów i skał, będących surowcami mineralnymi,
- wskazać na mapie obszary występowania najbardziej rozpowszechnionych skał,
- wymienić rodzaje surowców mineralnych ze względu na pochodzenie,
- wymienić ich zastosowania w gospodarce,
- opisać budowę podstawowych rodzajów skał,
- wyjaśnić powstawanie skał osadowych, magmowych i przeobrażonych,

- opisać powstawanie skał osadowych: okruchowych, pochodzenia organicznego i pochodzenia chemicznego,
- opisać powstawanie skał magmowych: głębinowych, żyłowych i wylewnych,
- rozpoznać skały: torf, gnejs, marmur, kwarcyt,
- rozpoznać główne minerały granitu,
- opisać formy występowania złóż mineralnych, w szczególności soli kamiennej, ropy naftowej, gazu ziemnego,
- opisać cykl skałotwórczy.

Organizacja zajęć:

W ramach kursu zostanie przeprowadzonych 30 godzin zajęć, w tym:

- 14 godzin zajęć zdalnych,
- 16 godzin zajęć stacjonarnych.

Cały kurs został podzielony na 10 sesji, w tym:

- 3 sesje stacjonarne,
- 7 sesji zdalnych.

Podczas zajęć stacjonarnych zostaną przeprowadzone zajęcia:

- instruktażowe z obsługi platformy Moodle,
- zajęcia w laboratorium z zakresu rozpoznawania skał i minerałów,
- zajęcia w pracowni chemicznej.

Zajęcia zdalne prowadzone będą na platformie zdalnego nauczania. Każda sesja składa się z:

- tematyki zajęć,
- materiałów samokształceniowych,
- obowiązkowych zadań do wykonania,
- oceny przydatności zajęć.

W sesjach zdalnych: 1, 3, 4, 5 i 6 zamieszczone zostały testy.

Każdy z modułów jest przewidziany do realizacji w ciągu jednego tygodnia. Materiały udostępniane będą na początku każdego tygodnia o godzinie 8.00.

Testy udostępniane będą od piątku od 9.00 do niedzieli do 23.00.

W przypadku gdy uczestnik nie mógł podejść do testu lub w terminie przesłać zadania, po uzgodnieniu z prowadzącym otrzymuje możliwość uzupełnienia braków w ciągu jednego tygodnia.

Zasady komunikowana się:

- forum dyskusyjne – wspólne dla wszystkich tematów, rozwiązujemy na nim pojawiające się problemy i trudności dotyczące zadań,
- forum aktualności – to miejsce na bieżące sprawy organizacyjne,
- wiadomości – bezpośredni, prywatny kontakt między uczestnikami kursu,
- kalendarz – przypomina o nadchodzących terminach: oddawania zadań, testach.

Odpowiedź ze strony prowadzącego na zgłoszony przez uczestnika problem będzie udzielana jak najszybciej, nie później niż w ciągu 24 godzin.

Harmonogram zajęć:

Zajęcia	Temat zajęć	Treści nauczania	Materiały
Sesja stacjonarna 1	Zajęcia wprowadzające Powtórka z geologii	Poznanie platformy Moodle	
		Budowa wnętrza Ziemi	Plik w formacie pdf
		Laboratorium – rozpoznawanie minerałów i skał	Zdjęcia skał i minerałów
			Plik w formacie pdf
			1 zadanie do samodzielnego wykonania
Sesja zdalna 1	Wstęp	Minerały i skały – podstawowe wiadomości	Plik w formacie pdf Odnośniki do stron WWW
		Złoża mineralne	Plik w formacie pdf Odnośniki do stron WWW
			2 zadania do samodzielnego wykonania
			Test składający się z różnych typów pytań
Sesja zdalna 2	Minerały	Minerały – rozszerzenie informacji z sesji zdalnej 1	Plik w formacie pdf Odnośniki do stron WWW
			2 zadania do samodzielnego wykonania

Sesja zdalna 3	Skały	Skały – rozszerzenie informacji z sesji zdalnej 1	Plik w formacie pdf odnośniki do stron WWW
		Cykl skałotwórczy	
			2 zadania do samodzielnego wykonania
			Test składający się z różnych typów pytań
Sesja stacjonarna 2	Laboratorium	Rozpoznawanie minerałów i skał	Odnośniki do stron WWW
			Okazy
		Praca z atlasem – rozmieszczenie złóż mineralnych na świecie	3 zadania do samodzielnego wykonania
		Hodowla kryształów ałunu – pokaz	Odczynniki
Sesja zdalna 4	Skały magmowe	Skały magmowe – informacje szczegółowe	Plik w formacie pdf odnośniki do stron WWW
		Cykl przemiany granitu	
			1 zadanie do samodzielnego wykonania
			Test składający się z różnych typów pytań
Sesja zdalna 5	Skały osadowe	Podział skał osadowych	Plik w formacie pdf odnośniki do stron WWW
		Skały osadowe okruchowe	
		Skały osadowe organiczne	
		Skały osadowe pochodzenia chemicznego	
			2 zadania do samodzielnego wykonania
			Test składający się z różnych typów pytań
Sesja zdalna 6	Skały metamorficzne (przeobrażone)	Skały metamorficzne	Plik w formacie pdf odnośniki do stron WWW
			2 zadania do samodzielnego wykonania
			Test składający się z różnych typów pytań

Sesja zdalna 7	Kamienie ozdobne, szlachetne, półszlachetne, okazy kolekcjonerskie	Wykorzystanie „kamieni” przez człowieka	Zdjęcia okazów
			Odnośniki do stron WWW
			Zadanie do samodzielnego wykonania
Sesja stacjonarna 3	Podsumowanie	Prezentacja prac wykonanych w ramach zadania 15	Ankieta ewaluacyjna na zakończenie kursu
		Podsumowanie kursu	

Kryteria oceniania:

Za poprawne wykonanie wszystkich zadań oraz rozwiązanie testów uczestnik kursu może otrzymać maksymalnie 1000 punktów. Aby zaliczyć kurs i otrzymać ocenę pozytywną należy uzyskać 50%+1 możliwych do uzyskania punktów, czyli 501 punktów.

Warunki zaliczenia:

Podstawowe warunki zaliczenia kursu:

- poprawne rozwiązywanie zadań w terminie,
- wyniki testów/quizów,
- aktywność na forach internetowych,
- uzyskanie ocen pozytywnych z testów.

Skala ocen:

bdb – 901-1000 punktów,
+db – 801-900 punktów,
db – 701-800 punktów,
+dst – 601-700 punktów,
dst – 501-600 punktów.

O fakcie, gdy uczestnik kursu nie będzie mógł uczestniczyć w zajęciach lub nadesłać w terminie zadań należy powiadomić prowadzącego oraz jak najszybciej uzupełnić zaległości.

Ewaluacja:

Na ewaluację kursu składają się:

- głosowania na zakończenie każdej sesji (informacja zwrotna dla prowadzącego odnośnie przydatności zajęć),
- ankieta ewaluacyjna dla uczestników kursu wypełniana po zakończeniu zajęć na ostatniej sesji stacjonarnej.

Uwagi końcowe:

Kurs ma charakter samokształceniowy. Zawiera elementy obowiązkowe, dlatego uczestnicy powinni przejść przez wszystkie bloki tematyczne w kolejności ich udostępniania przez prowadzącego. Powinni też zaliczyć wszystkie zamieszczone w kursie zadania i testy oraz uczestniczyć w zajęciach laboratoryjnych, gdyż jest to niezbędne minimum wiedzy i umiejętności, które należy osiągnąć, aby realizować zadania w omawianym zakresie.

Literatura:

1. Bałchanowski, Stanisław. *Zbieramy kamienie ozdobne*. Warszawa : Wydawnictwo Geologiczne. 1981.
2. Bauer, Jaroslav. *Skały i minerały : przewodnik*. Warszawa : Multico. 1995.
3. Bolewski, Andrzej. *Petrografia*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1982.
4. Bolewski, Andrzej. *Rozpoznawanie minerałów*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1987.
5. Bolewski, Andrzej. *Surowce mineralne : źródła - produkcja - gospodarka - informacja*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1982.
6. Fersman, Aleksandr E. *Przedziwny świat minerałów*. Warszawa : Czytelnik. 1951.
7. Gucwa, Irena. *Minerały polskich Karpat*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1956.
8. Lis, Józef. *Minerały Dolnego Śląska*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1986.
9. Maślankiewicz, Kazimierz. *Kamienie szlachetne*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1982.
10. Maślankiewicz, Kazimierz. *Wśród minerałów i skał*. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych. 1983.
11. Pentlakowa, Zofia. *Słownik petrograficzny*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1982.
12. Radlicz-Rühlowa, Halina. *Podstawy geologii*. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. 1982.
13. Ryka, Wacław. *Słownik petrograficzny*. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1982.
14. Sonin, A. S. *O krytalografii*. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe. 1982.
15. Symes, R. F. *Skały, minerały*. Warszawa : Arkady. 1995.
16. *Vademecum zbieracza kamieni szlachetnych i ozdobnych*. Red. Michał Schanbiński. Warszawa : Wydawnictwa Geologiczne. 1984.

Jadwiga Pawluk

Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu

Przetwarzanie obrazów cyfrowych. Program kursu

Prowadzący: Jadwiga Pawluk.

Kontakt dla uczestników: jadwiga.pawluk@wmbp.edu.pl.

Forma organizacyjna: warsztaty internetowe.

Opis kursu:

GIMP jest popularnym narzędziem przetwarzania grafiki cyfrowej. Przy jego użyciu można tworzyć grafikę, zmieniać rozmiary i wycinać fragmenty zdjęć, dokonywać różnych operacji na kolorach, łączyć obrazy stosując warstwy oraz dokonywać konwersji formatów plików graficznych.

Proponowany kurs rozszerza zakres wiedzy praktycznej z zakresu obróbki zdjęć, dotyczącej ich kadrowania, retuszowania, dokonywania zmian kolorów czy układania w albumy.

Kurs opracowano w wersji GIMP 2.6.11. W wersjach starszych nazwy narzędzi i pojęć mogą się różnić. Założeniem programu jest realizacja zawartych w nim treści w ciągu 30 godzin zajęć. Jest to optymalny czas, zapewniający właściwe przyswojenie przez uczestników omawianych zagadnień.

Cel kursu:

Podstawowym celem kursu jest nabycie przez uczestników wiedzy umożliwiającej sprawne i efektywne wykorzystanie programu Gimp podczas przekształcania obrazów wykonanych aparatem cyfrowym.

Wymagania:

Kurs ma charakter praktyczny i wymaga podstawowej wiedzy z zakresu obsługi komputera. Uczestnik kursu powinien posiadać umiejętności:

- podstawowej obsługi programu biurowego,
- posługiwania się przeglądarką internetową i pocztą elektroniczną.

Uczestnik powinien również posiadać dostęp do komputera wyposażonego w MS Office, Adobe Reader i dostęp do Internetu. Dobrze, aby komputer był wyposażony w głośniki.

Organizacja zajęć:

Kurs online obejmuje 30 godzin dydaktycznych. Zajęcia odbywają się na platformie Bibliotecznego Centrum Zdalnej Edukacji Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu. Uczestnicy kursu mają do niego dostęp 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu.

Kurs będzie realizowany przez 8 tygodni, w czasie których udostępnione zostaną uczestnikom wszystkie materiały i zadania, jak też wszystkie informacje organizacyjne. Wskazane jest, aby uczestnicy regularnie odwiedzali platformę i nasz kurs.

Zadania trzeba będzie wykonać w określonym dla każdego z nich czasie. Wyniki wszystkich ocenionych zadań uczestnicy będą mogli zobaczyć w zakładce **Oceny**.

Osoby, które z różnych przyczyn nie rozwiążą zadań w określonym terminie, mogą uzyskać zgodę na ich wykonanie w późniejszym czasie. W tym celu należy uzgodnić nowe terminy z prowadzącym.

Problematyka kursu została podzielona na 8 bloków tematycznych, w których znajduje się materiał teoretyczny, filmy instruktażowe oraz obowiązkowe zadania do wykonania. Każdy temat zawiera: treści i zadanie do wykonania w czasie zajęć.

Tematy poszczególnych zajęć:

Moduł 1: Wprowadzenie.

- Ogólne informacje o fotografii cyfrowej,
- Formaty zapisu obrazów.

Moduł 2: Tworzenie obrazu cyfrowego.

- Podstawy programu Gimp – wygląd, paski narzędzi, okienka zadań.
- Tworzenie prostego obrazu cyfrowego w programie Gimp.

Moduł 3: Przekształcanie obrazów.

- Skalowanie obrazów (zmiana wielkości zdjęć).
- Kadrowanie zdjęć.
- Prostowanie zdjęć.
- Prostowanie budynku na zdjęciu.

Moduł 4: Poprawianie jakości zdjęć.

- Operacje kolorystyczne (jasność, kontrast, nasycenie koloru).
- Retuszowanie starej fotografii.
- Usuwanie zbędnych elementów w fotografii.

Moduł 5: Narzędzia selekcji.

- Zaznaczenie prostokątne.
- Zaznaczenie eliptyczne.
- Zaznaczenie odręczne.
- Zaznaczenie rozmyte.
- Zaznaczenie według kolorów.
- Zaznaczenie inteligentne.
- Szybka maska jako narzędzie pozwalające doprecyzować zaznaczenie.

Moduł 6: Retusz.

- Usuwanie zmarszczek.
- Zmiana koloru tęczówki oka.
- Wybielanie zębów.
- Dodawanie opalenizny.
- Odbicie w oku.

Moduł 7: Manipulacja obrazem.

- Klonowanie.
- Kolaż graficzny.
- Łączenie obrazów w zdjęcie panoramiczne.
- Nakładanie przedmiotów.
- Tworzenie widokówki (nakładanie zdjęć).
- Zdjęcie czarno-białe z kolorowym elementem.

Moduł 8: Efekty specjalne w fotografii.

- Dodawanie tekstu do fotografii.
- Poświata i cień.
- Odbicie lustrzane.
- Dodawanie ramki do zdjęcia.
- Zdjęcie w kilku ramkach.

Ewaluacja:

Każdy uczestnik kursu będzie poproszony o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej WMBP, która ma na celu badanie skuteczności form doskonalenia nauczycieli.

Warunki zaliczenia:

- aktywny i systematyczny udział w zajęciach,
- bieżąca analiza zaprezentowanego materiału teoretycznego,
- terminowe nadsyłanie rozwiązań,
- zrealizowanie minimum 80% zadań,
- uzyskanie minimum 80% punktów z wszystkich możliwych do uzyskania.

Przelicznik otrzymanych punktów na oceny:

- 150 punktów – świetnie,
- 149-140 punktów – bardzo dobrze,
- 139-130 punktów – dobrze,
- 129-120 punktów – mogło być lepiej.

Zasady uczestnictwa:

W zajęciach może wziąć udział każda osoba zainteresowana zdobyciem dodatkowych umiejętności obsługi komputera. Warsztaty mają charakter formy doskonalącej umiejętność pracy z obrazami cyfrowymi, ich edycją i poprawianiem jakości.

Procedury komunikacyjne obowiązujące wszystkich uczestników kursu:

- **forum aktualności** – służy do rozwiązywania bieżących spraw organizacyjnych;
- **forum „Poznajmy się”** – integruje grupę;
- **forum dyskusyjne „Mam problem”** – jest wspólne dla wszystkich bloków tematycznych, a jego celem jest rozwiązywanie sygnalizowanych przez uczestników (również na forum) problemów i trudności w rozwiązywaniu zadań;
- **forum „Na każdy temat”** – jest to miejsce, gdzie uczestnicy kursu mogą wymieniać między sobą zdania na każdy temat, niekoniecznie związany z problematyką kursu;
- blok **Wiadomości** – służy do bezpośredniego (prywatnego) kontaktu między słuchaczami kursu;
- **kalendarz** – będzie przypominał uczestnikom kolejne terminy oddawania zadań.

W sytuacjach wyjątkowych (np. dłuższy wyjazd służbowy, choroba) należy poinformować prowadzącego o tym, że nie będzie się przez jakiś czas uczestniczyć w zajęciach lub terminowo przesyłać zadań.

Udział w zajęciach jest bezpłatny, choć miło nam będzie, jeśli po zakończeniu kursu zadowoleni uczestnicy zechcą wesprzeć proces gromadzenia zbiorów Biblioteki poprzez dokonanie **dobrowolnej wpłaty** na ten cel w kwocie, jaką sami uznają za stosowną (nr konta: 92 1240 2265 1111 0010 3757 8063, z dopiskiem „dobrowolna wpłata na działalność Biblioteki Głównej w Elblągu”).

Jolanta Janonis
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku

**E-learning — potencjał możliwości.
Zestawienie bibliograficzne w wyborze
opracowane na podstawie zbiorów
Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Słupsku**

Wydawnictwa zwarte za lata 2003-2011

1. E-learning dla nauczycieli / Stanisław Szabłowski. - Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe Fosze, cop. 2009. - 210 s.
2. E-learning w nauczaniu-uczeniu się / Mirosława Żurawska // W : Szkoła w nurcie koncepcji badań i doświadczeń / zespół red. Mirosława Żurawska, Agnieszka Łukasik. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008. – S. 72-97
3. E-learning w zakresie studiów wyższych / Jarosław Kępa // W : Zarządzanie informacją / red. Andrzej Cader, Krzysztof Przybyszewski. - Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2004. - S. 59-66
4. Nauczanie na odległość: wyzwania, tendencje, aplikacje / pod red. Stanisława Wryczy i Jerzego Wojtkowiaka. - Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2002. - 260 s.
5. Nowe technologie w edukacji : praktyczna pomoc w przygotowaniu lekcji, przewodnik po e-nauczaniu, opis najpopularniejszych darmowych aplikacji, metodyka zdalnego nauczania, prawo autorskie e-learningu, gotowe materiały do wykorzystania / Roman Lorens – Warszawa ; Bielsko-Biała : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2011. - 192 s.
6. Nowoczesne formy nauczania na odległość / Sławomir Wiak, Maria Dems // W : Informatyka / pod red. Sławomira Wiaka. - Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2003. – S. 165-178
7. Pedagogika @ środki informatyczne i media / pod red. Macieja Tanasia ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie. - Wyd. 2. – Warszawa : WSP ZNP ; Kraków : "Impuls", 2005. - 212 s.
8. Szkoła w dobie Internetu / red. nauk. Andrzej Nowak, Katarzyna Winkowska-Nowak, Ludmiła Rycielska. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. - 247 s.
9. Zastosowanie Internetu w nauczaniu zdalnym na poziomie akademickim / Krzysztof Kuśmierczyk // W : Gospodarka w okresie globalizacji / red. Tomasz Zalega. – Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2004. – S. 67-76

Artykuły z czasopism za lata 2005-2011

1. Alternatywa dla tradycyjnego nauczania : e-learning / Krzysztof Zajdel // Edukacja i Dialog. - 2009, nr 3, s. 38-41
2. Blaski i cienie uczenia w sieci / Grażyna Wieczorkowska // Psychologia w Szkole. - 2007, nr 4, s. 105-112
3. Coraz częściej na odległość / Emilia Mikołajewska, Dariusz Mikołajewski // Magazyn Pielęgniarki i Położnej. - 2008, nr 9, s. 17-18
4. Cyberbiblioterapia - o wadach nowoczesnego kształcenia / Tomasz Kruszewski // Wychowanie na co Dzień. - 2008, nr 3, s. 6-8
5. Czas na e-learning / Agata Kyzioł // Biblioteka : szkolne centrum informacji. - 2008, nr 3, s. 4-12
6. E-edukacja - za i przeciw / Katarzyna Bocheńska-Włostowska // Gazeta Szkolna. - 2008, nr 23-24, s. 22
7. E-edukacja - za i przeciw. Cz. 2 / Katarzyna Bocheńska-Włostowska // Gazeta Szkolna. - 2008, nr 25-26, s. 22-23
8. E-learning : kształcenie na odległość / Anna Szelań // Biblioteka w Szkole. - 2008, nr 11, s. 5-6
9. E-learning : nowe wyzwanie rozwojowe i edukacyjne? / Anna Brzezińska i in. // Remedium. - 2011, nr 9, s. 1-3
10. E-learning, co jeszcze przed nami? / Andrzej Jaszczuk // Edukacja i Dialog. - 2010, nr 5-6, s. 23-25
11. E-learning (e-kształcenie) w edukacji szkolnej / Zbigniew Osiński // Gazeta Szkolna. - 2008, nr 13, s. 4, 23
12. E-learning dla seniorów : doskonalenie umiejętności w zakresie obsługi komputera / Katarzyna Urbanowicz, Monika Moroz // Poradnik Bibliotekarza. - 2008, nr 9, s. 30-31
13. E-learning dla szkół i bibliotek / Bożena Bednarek-Michalska // Wszystko dla Szkoły. - 2005, nr 4, s. 1-7
14. E-learning i multimedia we wczesnoszkolnym nauczaniu języka angielskiego / Anna Wieczorek // Edukacja i Dialog. - 2008, nr 1, s. 21-24
15. E-learning jako innowacja pedagogiczna / Agata Waszek // Wszystko dla Szkoły. - 2010, nr 12, s. 18-23
16. E-learning jako ważna forma współczesnej edukacji / Grażyna Cęcelek // Gazeta Szkolna. - 2009, nr 49, s. 15
17. E-learning na Pomorzu // Przegląd Oświatowy. - 2010, nr 1, s. 17
18. E-learning na usługach bibliotek pedagogicznych? / Anna Szelań // Bibliotekarz. - 2008, nr 4, s. 19-20
19. E-learning - potencjał możliwości / Sergo Kuruliszwili // Praca Socjalna. - 2008, nr 2, s. 96-100
20. E-learning 2.0 - przegląd technologii i praktycznych wdrożeń. Cz. 1 / Marcin Dąbrowski // Edukacja i Dialog. - 2008, nr 4, s. 11-15
21. E-learning 2.0 - przegląd technologii i praktycznych wdrożeń. Cz. 2 / Marcin Dąbrowski // Edukacja i

- Dialog. - 2008, nr 5, s. 38-43
22. E-learning w bibliotece / Anna Marcinek-Drozdalska // Poradnik Bibliotekarza. - 2010, nr 9, s. 35-37
 23. E-learning w polskiej szkole - recepta na sukces nowoczesnego uczenia języków obcych, czy nowy problem nauczycieli? / Paweł Szerszeń // Gazeta Szkolna. - 2009, nr 9-10, s. 7
 24. Edukacja online w opinii studentów / Marta Czechowska-Bieguła // Praca Socjalna. - 2009, nr 3, s. 122-132
 25. Edukacja przez Internet - najwyższa konieczność / Mariusz Malinowski // Edukacja i Dialog. - 2007, nr 8, s. 18-19
 26. Efektywne uczenie się w XXI wieku / Piotr Kowalczyk // Przegląd Oświatowy. - 2008, nr 14, s. 7, 18
 27. Koło matematyczne na miarę XXI wieku, czyli e-learning w pracy z uczniem uzdolnionym matematycznie / Grażyna Polasiak // Wszystko dla Szkoły. - 2010, nr 5, s. 21
 28. Kształcenie na odległość - moda czy konieczność? / Bogdan Skotnicki // Przegląd Oświatowy. - 2006, nr 5, s. 14-16
 29. Kurs 1: Interwencja kryzysowa w szkole. Moduł 1, Teoretyczne podstawy kursu / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 3, s. 38-45
 30. Kurs 1: Interwencja kryzysowa w szkole. Moduł 4, Elementy interwencji kryzysowej / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2010, nr 2, s. 151-158
 31. Kurs 2: Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego. Moduł 1, Czym jest wczesne wspomaganie / Nela Grzegorzczak-Dłuciak, Ewa Kuliga-Musioł // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 3, s. 37-52
 32. Lekcje on-line jak żywe / Witold Salański // Głos Nauczycielski. - 2010, nr 8, s. 13
 33. Miejsce szans i wykluczenia : rozmowa z Maciejem Kobylńskim, prezydentem Miasta Słupska / Anna Raczyńska // Edukacja i Dialog. - 2010, nr 5-6, s. 32-34
 34. Moodle : zabawa, przyjemność i uczenie się w jednym / Urszula Kośła // Biblioteka Centrum Informacji 2009, nr 3, s. 19-20
 35. MuStLearnIT : technologia informacyjno-komunikacyjna jako narzędzie pracy w nauczaniu na odległość w Małych Szkołach, czyli lekcje angielskiego przez Internet / Marlena Falkowska // Języki Obce w Szkole. - 2007, nr 3, s. 102-106
 36. Nauczyciel w sieci / Przemysław Bąbel, Magdalena Pitala // Psychologia w Szkole. - 2007, nr 3, s. 97-104
 37. Nauka na odległość w kształceniu ustawicznym / Bogdan Skotnicki // Przegląd Oświatowy. - 2010, nr 10, s. 8
 38. Nie bój się e-learningu / Krzysztof Wojewodzik, Andrzej Grzybowski // Psychologia w Szkole - 2011, nr 3, s. 54-58
 39. Nowoczesna forma kształcenia online w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie / Bożena Lewandowska // Poradnik Bibliotekarza. - 2011, nr 9, s. 15-16
 40. Nowoczesne rozwiązania informatyczne dla osób niepełnosprawnych / Emilia Mikołajewska, Dariusz Mikołajewski // Niepełnosprawność i Rehabilitacja. - 2011, nr 2, s. 93-113
 41. Ogólnopolska konferencja "E-learning wyzwaniem dla bibliotek" / Bożena Boryczka // Bibliotekarz. - 2009, nr 12, s. 16-18

42. Pamięć, wiedza, motywacja : jak wykorzystywana jest sztuczna inteligencja w systemach e-learningowych? / Krzysztof Wojewodziec // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 95-98
43. Platforma MOODLE / Dorota Karczewska // Języki Obce w Szkole. - 2006, nr 3, s. 61-64
44. Profesor Maciej Sysło rozpoczyna dyskusję o e-learningu w szkole... / Mariusz Malinowski // Dyrektor Szkoły. - 2010, nr 1, s. 22, 25-26
45. Projektowanie ćwiczeń i kursu blended-learningowego / Anna Dymel // Języki Obce w Szkole . - 2010, nr 5, s. 40-47
46. Przystosowanie biblioteczne : od tradycyjnych metod nauczania po e-learning / Hanna Długolecka // Przegląd Biblioteczny. - 2009, nr 3, s. 359-369
47. Rozwój kształcenia ustawicznego na Pomorzu, dzięki zastosowaniu e-learningu w nauczaniu // Przegląd Oświatowy. - 2010, nr 3, s. 4
48. Tradycyjna nauka w nowoczesnej formie / Katarzyna Cichecka // Gazeta Szkolna. - 2007, nr 14-15, s. 29
49. Tworzenie materiałów dydaktycznych w nauczaniu zdalnym / Anna Szelaąg // Biblioteka Centrum Informacji . - 2011, nr 3, s. 3-8
50. Wybrane aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece / Anna N. Gruca // Poradnik Bibliotekarza. - 2010, nr 3, s. 10-13
51. Wykorzystanie narzędzi informatycznych w kształceniu zdalnym i zarządzaniu wiedzą / Sergio Kuruliszwili // Praca Socjalna. - R. 24, nr 2 (2009), s. 112-121
52. Zastosowanie platformy edukacyjnej Moodle na lekcjach języka obcego / Marzena Żylińska // Meritum. - 2010, nr 1, s. 66-70
53. Zdalne nauczanie zawodu / Anna Barańska // Edukacja i Dialog. - 2007, nr 3, s. 62-66
54. Znaczenie e-kursów w zdalnym uczeniu się / Elżbieta Jarosińska // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 62-66

Marcin Laskowski

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi

E-learning: zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 2000-2011

Wydawnictwa zwarte

1. Akademia on-line / red. nauk. Jerzy Mischke. - Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2005. – 352 s.
2. Akademia on-line. Vol. 2 / red. nauk. Agnieszka Wierzbicka. - Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2006. – 220 s.
3. Edukacja informatyczna nauczycieli u progu e-Edukacji / Elżbieta Grzejszczyk ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie. - Warszawa : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, 2007. – 151 s.
4. Edukacja na odległość : kodyfikacja pojęć, reguł i procesów / Stanisław Juszczyk. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2002. – 241 s.
5. Edukacja na odległość : nowe technologie w informacji i bibliotekarstwie / red. nauk. Maria Kocójowa ; Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. - Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, cop. 2003. – 161 s.
6. Edukacja w dwóch światach offline i online / red. nauk. Barbara Szmigielska. - Kraków : WiR Partner, 2011. – 244 s.
7. E-edukacja - analiza dokonań i perspektyw rozwoju / pod red. nauk. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając. - Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2009. – 173 s.
8. E-edukacja dla rozwoju społeczeństwa : materiały z IV ogólnopolskiej konferencji Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym zorganizowanej 22 listopada 2007 roku w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu / pod red. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając. - Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2008. – 202 s.
9. E-edukacja.net : materiały z III ogólnopolskiej konferencji Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym zorganizowanej 16 listopada 2006 roku w Akademii Ekonomicznej w Krakowie / pod red. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając. - Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2007. – 242 s.
10. E-kultura, e-nauka, e-społeczeństwo / pod red. Bożeny Płonki-Syroki i Marty Staszczak. - Wrocław :

Oficyna Wydawnicza Arboretum, 2008. – 301 s.

11. E-learning : tajniki edukacji na odległość / Marlena Plebańska. - Warszawa : Wydawnictwo C. H. Beck, 2011. – 236 s.
12. E-learning dla nauczycieli / Stanisław Szabłowski. - Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe Fosze, cop. 2009. – 210 s.
13. E-learning i Internetowy System Wsparcia - innowacje w wymianie informacji : zbiór materiałów z konferencji projektu "Kampania Przeciw Ubóstwu - Najwyższy Szczebel Dobroczynności" 8-9 stycznia 2008 roku w Wyższej Szkole Zawodowej "Kadry dla Europy" w Poznaniu / pod red. Moniki Talarczyk-Gubały ; [Wyższa Szkoła Zawodowa "Kadry dla Europy" w Poznaniu]. - Poznań : Wyższa Szkoła Zawodowa "Kadry dla Europy", 2008. – 56 s.
14. E-learning nauka na odległość / Alan Clarke ; tł. z jęz. ang. Michał Klebanowski. - Warszawa : Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2007. – 185 s.
15. E-learning - nowe aspekty : materiały z ogólnopolskiej konferencji, Warszawa, 14-15 września 2010 r. / [red. tomu Bożena Boryczka]. - Warszawa : Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2011. – 172 s.
16. E-learning w biznesie i edukacji / Jacek Woźniak. - Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, cop. 2009. – 267 s.
17. E-learning w katechetyce formalnej / Ryszard Podpora. - Lublin : Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II : Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej "Gaudium", 2006. – 331 s.
18. E-learning w kształceniu akademickim : materiały z II ogólnopolskiej konferencji - Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym zorganizowanej 17 listopada 2005 roku w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie / pod red. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając ; Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. - Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2006. – 198 s.
19. E-learning w praktyce : materiały dydaktyczne dla trenerek i trenerów prowadzących warsztaty / [materiały oprac. Łukasz Witkowski]. - Łódź : Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych, [2011]. – 53 s.
20. E-learning w praktyce : materiały szkoleniowe dla uczestniczek i uczestników warsztatów / [materiały oprac. Łukasz Witkowski]. - Łódź : Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych, [2011]. – 62 s.
21. E-learning w szkolnictwie wyższym : potencjał i wykorzystanie / pod red. nauk. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając ; Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. -Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2010. – 258 s.
22. E-learning wyzwaniem dla bibliotek : materiały z ogólnopolskiej konferencji, Elbląg, 23-34 września 2009 r. / [red. tomu Bożena Boryczka ; aut. ref. Elżbieta Gajek et al.]. - Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2009. – 161 s.
23. E-learning wyzwaniem przyszłości : wypowiedzi i dyskusja uczestników międzynarodowej konferencji naukowej "E-learning - identyfikacja stanu rozwoju i jego przyszłe koncepcje w kształceniu studentów" / red. nauk. Irena K. Hejduk. - Warszawa : Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle "Orgmasz", 2008. – 287 s.
24. Formy interaktywności we współczesnej edukacji / Anna Gnitecka ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Studiów Edukacyjnych. Poznań : Wydawnictwo Naukowe

- Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Oddział, 2006. – 320 s.
25. Instytucje w USA oferujące studia na odległość / Jacek Z. Górnikiewicz. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2004. – 332 s.
 26. Inteligentne szkolenia i testy w środowisku e-learningowym TeleEduTM / Wojciech Przyłuski. - Warszawa : Instytut Maszyn Matematycznych, 2008. – 146 s.
 27. Internet w szkole wyższej / Joanna Nogiec. - Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej 2009. – 213 s.
 28. Koncepcje i praktyka e-edukacji / pod red. nauk. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zajęc. - Warszawa : Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 2011. – 164 s.
 29. Kształcenie na odległość : metody i narzędzia : IV sympozjum, Gdynia, październik 2007 / [oprac. red. Zbigniew Wiśniewski] ; Akademia Morska w Gdyni. - Gdynia : Wydawnictwo Akademii Morskiej, 2007. – 117 s.
 30. Kształcenie na odległość : podstawy dydaktyki / Józef Bednarek, Ewa Lubina. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN : „Mikom”, cop. 2008. – 244 s.
 31. Kształcenie na odległość w praktyce edukacyjnej / pod red. Tadeusza Lewowickiego, Bronisława Siemienieckiego. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2009. – 315 s.
 32. Kształcenie na odległość w świetle badań i analiz / pod red. Bronisława Siemienieckiego. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2005. – 133 s.
 33. Kursy internetowe : projektowanie i użytkowanie : praktyczny przewodnik dla nauczycieli i studentów / Andrzej Syguła ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Kaliszu. - Kalisz : Wydawnictwo Uczelni Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, 2008. – 131 s.
 34. Leksykon e-nauczania : praca zbiorowa Rady Naukowej Instytutu Kształcenia na Odległość WSHE w Łodzi / pod red. Ryszarda Tadeusiewicza, Ryszarda S. Chorasia, Roberta Rudowskiego. - Łódź : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2007. – 63 s.
 35. Meandry e-learningu / Grażyna Penkowska. - Warszawa : Difin, 2010. – 172 s.
 36. Media w edukacji : poglądy, zastosowania, społeczne spostrzeganie / red. Bronisław Siemieniecki, Tadeusz Lewowicki. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2010. – 189 s.
 37. Metodyka nauczania przez Internet : pakiet metodyczny opracowano na podstawie materiałów szkoleniowych stworzonych w projekcie "e-Nauczyciel kształcenia zawodowego i ustawicznego" / Maria Wilk, Marek Szafranec. - Rybnik : Rybnickie Centrum Edukacji Zawodowej - Centrum Kształcenia Ustawicznego oraz Praktycznego, 2009. – 115 s.
 38. Model zarządzania efektywnością procesu szkoleniowego / Jacek Woźniak ; Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego. - Olsztyn : Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego, 2009. – 428 s.
 39. Modelowy ośrodek nieformalnego kształcenia specjalistów w dziedzinie e-learningu / Bożena Przyborowska, Małgorzata Rubin, Wojciech Kubera. - Warszawa : Instytut Maszyn Matematycznych, 2008. – 168 s.
 40. Nowe technologie w kształceniu na odległość : I konferencja, Koszalin-Osieki, 9-11 czerwca 2005 : materiały konferencyjne / pod red. Wojciecha Tarnowskiego, Tomasza Królikowskiego ; Politechnika Koszalińska. Wydział Mechaniczny. Wydział Elektroniki i Informatyki, Polskie Towarzystwo

- Symulacji Komputerowej. - Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2005. – 317 s.
41. Nowe technologie w kształceniu na odległość : II krajowa konferencja naukowa, Koszalin-Osieki, 5-7 października 2006 : materiały konferencyjne / pod red. Tomasza Królikowskiego, Walerego Susłowa, Błażeja Bałasza ; Politechnika Koszalińska. Wydział Elektroniki i Informatyki. Wydział Mechaniczny, Polskie Towarzystwo Informatyczne, Polskie Towarzystwo Symulacji Komputerowej. - Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2006. – 343 s.
 42. Od nowych technik nauczania do edukacji wirtualnej / red. nauk. Waław Strykowski ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji TWP we Wrocławiu. - Poznań : Polskie Towarzystwo Technologii i Mediów Edukacyjnych, 2006. – 683 s.
 43. Perspektywy wykorzystania kształcenia na odległość w wyższym szkolnictwie wojskowym / Piotr Gawliczek ; Akademia Obrony Narodowej. - Warszawa : Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, 2010. – 119 s.
 44. Platformy edukacyjne : administrowanie i zarządzanie / Barbara Gocłowska, Zdzisław Łojewski. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2008. – 138 s.
 45. Portal zdalnego nauczania e-geniusz : instrukcja użytkownika / Andrzej Barczak [et al.]. - Siedlce : Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, cop. 2005. – 71 s.
 46. Postępy e-edukacji : praca zbiorowa / pod red. zespołu Ośrodka Kształcenia na Odległość OKNO PW. - Warszawa : Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2008. – 381 s.
 47. Przewodnik po e-learningu / Marek Hyla. - Wyd. 3 uaktualnione. - Kraków ; Warszawa : Wolters Kluwer Polska, 2009. – 351 s.
 48. Rozwój e-edukacji w ekonomicznym szkolnictwie wyższym : materiały z ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej 18 listopada 2004 roku w Akademii Ekonomicznej w Katowicach / pod red. Marcina Dąbrowskiego i Marii Zając ; Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych. - Warszawa : FPIAKE, 2005. – 321 s.
 49. Rozwój usług edukacyjnych w erze społeczeństwa informacyjnego / Mirosława Pluta-Olearnik. - Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2006. – 186 s.
 50. Rozwój zastosowań informatyki / red. nauk. Jerzy Kisielnicki, Janusz K. Grabara, Marek Miłosz ; [Polskie Towarzystwo Informatyczne]. - Katowice : Polskie Towarzystwo Informatyczne. Oddział Górnośląski, 2006. – 299 s.
 51. Społeczne konteksty internetu : implikacje dla edukacji / wstęp, wybór tekstów Damian Muszyński, Grzegorz Dominik Stunża. - Gdańsk : Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, 2008. – 125 s.
 52. Społeczno-pedagogiczna użyteczność technologii informacyjnych. T. 3 / red. nauk. Mariusz Śniadkowski. - Lublin : „Polihymnia”, 2010. – 161 s.
 53. Studia na odległość w USA i w Polsce na przełomie XX i XXI wieku / Jacek Z. Górnikiewicz. - Białystok : "Trans Humana", 2004. – 477 s.
 54. Szkoła w dobie Internetu / red. nauk. Andrzej Nowak, Katarzyna Winkowska-Nowak, Ludmiła Rycielska. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – 247 s.
 55. Techniki komputerowe w przekazie edukacyjnym : 10. ogólnopolskie sympozjum naukowe : referaty / [red. nauk. Janusz Morbitzer ; Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Pracownia Technologii Nauczania]. - Kraków : Wydawnictwo Naukowe AP, 2000. – 308 s.

56. Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym / pod red. Macieja Tanasia ; [aut. Józef Bednarek et al.]. - Warszawa : "Mikom", 2005. – 139 s.
57. Technologie i narzędzia e-learningu / red. nauk. Luiza Ochnio, Arkadiusz Orłowski ; Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Katedra Informatyki. - Warszawa : Wydawnictwo SGGW, 2011. – 171 s.
58. Technologie mobilne w dostarczaniu wiedzy / Ilona Pawełoszek-Korek. - Częstochowa : Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, 2009. – 156 s.
59. Teoretyczno-metodyczne podstawy rozwoju e-learningu w edukacji ustawicznej / pod red. Zbigniewa Kramka ; [wprow. Henryk Bednarczyk, Zbigniew Kramek] ; Instytut Technologii Eksploatacji - Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu. - Radom : Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji - PIB, 2007. – 322 s.
60. Tworzenie serwisów e-learningowych z Moodle 1.9 / William H. Rice IV ; [tł. Anna Borska]. - Gliwice : Wydawnictwo Helion, cop. 2010. – 359 s.
61. Wioska internetowa : kształcenie na odległość na terenach wiejskich : końcowy raport ewaluacyjny / red. nauk. Aldona Frączkiewicz-Wronka. - Sosnowiec : ETC Group Grupa Szkoleniowo-Doradcza, 2008. – 201 s.
62. Wprowadzenie do e-learningu / Centrum e-Learningu AGH. - Kraków : AGH. Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, 2008. – 27 s.
63. Współczesna technologia informacyjna i edukacja medialna / red. Tadeusz Lewowicki, Bronisław Siemieniecki. - Warszawa : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2008. – 565 s.
64. Współczesna technologia informacyjna i edukacja medialna / red. Tadeusz Lewowicki, Bronisław Siemieniecki. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2005. – 565 s.
65. Współczesne konteksty edukacyjne technologii informacyjnej / pod red. Doroty Siemienieckiej. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009. – 240 s.
66. Współczesne problemy kształcenia na odległość / pod red. Tadeusza Lewowickiego, Bronisława Siemienieckiego. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008. – 376 s.
67. Wybrane zagadnienia e-edukacji / pod red. Leszka Rudaka ; [aut. Krzysztof Andrejczyk et al.]. - Warszawa : Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, 2009. – 213 s.
68. Wybrane zagadnienia wdrażania e-learningu w szkole wyższej na przykładzie WSiFZ w Białymstoku / red. nauk. Nina Siemieniuk, Romuald Mosdorf ; [aut. rozdz. Anna Arciuch et al.]. - Białystok : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, cop. 2009. – 139 s.
69. Wykład w kształceniu na odległość / Wioletta Kwiatkowska. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2011. – 258 s.
70. Wyzwania współczesnej edukacji - e-nauczanie / red. Ryszard Podpora. - Lublin : Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej "Gaudium", 2006. – 105 s.
71. Zastosowanie technologii informacyjnych w zarządzaniu wiedzą i procesami gospodarczymi / red. nauk. Romuald Mosdorf, Nina Siemieniuk ; Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku. - Białystok : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, 2010. – 306 s.
72. Zdalna edukacja : potrzeby, problemy, szanse i zagrożenia / Andrzej Barczak [et al.]. - Warszawa : Instytut Audytu i Ewaluacji : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2006. – 239 s.

Artykuły z czasopism

1. Alternatywa dla tradycyjnego nauczania : e-learning / Krzysztof Zajdel // Edukacja i Dialog. – 2009, nr 3, s. 38-40
2. Blaski i cienie uczenia w sieci / Grażyna Wieczorkowska // Psychologia w Szkole. – 2007, nr 4, s. 105-112
3. Charakterystyka portalu edukacyjnego oraz systemu USOS w kontekście zdalnego nauczania / Piotr Smejda // Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica. – [Z.] 183, (2004), s. 139-146
4. Czas na e-learning / Agata Kyzioł // Biblioteka - szkolne centrum informacji. – 2008, nr 3, s. 4-12
5. Czas na e-learning : technologia informacyjna i komunikacyjna w szkole / Roman Lorens // Dyrektor Szkoły. – 2008, nr 4, s. 12-13
6. Czy w gimnazjum jest miejsce dla e-learningu? / Beata Chodacka // E-Mentor. – 2007, nr 3, s. 26-28
7. Czynniki afektywne w zdalnej edukacji / Zbigniew Meger // E-Mentor. – 2008, nr 3, s. 24-30
8. Dydaktyczne aspekty zdalnego nauczania / Andrzej Michalski // Technika, Informatyka, Edukacja. – T. 8 (2007), s. 22-39
9. Dyrektor szkoły promotorem e-learning / Witold Kołodziejczyk // Dyrektor Szkoły. – 2003, nr 11, s. 53
10. Edukacja na odległość / Marian Huczek // Ekonomia i Humanistyka. – 2001, nr 2/3, s. 53-63
11. Edukacja na odległość. Cz. 1 / Roman Nagórski // Dyrektor Szkoły. – 2000, nr 5, s. 23-27
12. Edukacja na odległość. Cz. 2 / Roman Nagórski // Dyrektor Szkoły. – 2000, nr 7/8, s. 7-11
13. Edukacja na odległość : kilka refleksji konstruktywistycznych i kognitywistycznych / Stanisław Juszczak // Chowanna. – 2003, t. 1, s. 150-168
14. Edukacja na odległość w formie "Study by play" : multimedialny program "EUREKA" / Wojciech Jerzy Wesołowski // Zeszyty Naukowe / Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna im. Edwarda Wiszniewskiego. – R. 12, nr 47 (2008), s. 38-50
15. Edukacja na odległość w Niemczech / Hanna Solarczyk // Edukacja Otwarta. – 2001, nr 3, s. 113-123
16. Edukacja na odległość w szkolnictwie wyższym interpretacje pojęć, trendy, opinie / Hanna Hall // Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing. – Z. 10, (2007), s. 83-93
17. Edukacja online w opinii studentów / Marta Czechowska-Bieluga // Praca Socjalna. – R. 24, nr 3 (2009), s. 122-132
18. Edukacja przez Internet - najwyższa konieczność / Mariusz Malinowski // Edukacja i Dialog. – 2007, nr 8, s. 18-19
19. Edukacja w wirtualnych klasach międzynarodowych / Bożena Ferens // Gazeta Szkolna. – 2009, nr 13/14, s. 9
20. Edukacja zdalna i e-learning - wybrane zagadnienia na przykładzie Portalu Edukacji Ekonomicznej NBPortal.pl. / Andrzej Jaszczuk // E-Mentor. – 2005, nr 2, s. 21-22
21. Edukacja zdalnie kierowana / Aniela Książek-Szczepanikowa // Edukacja Humanistyczna (Zielona Góra). – 2000, nr 2/3, s. 11-13

22. E-dziennik jako narzędzie wspierające proces edukacji szkolnej / Monika Wróbel // E-Mentor. – 2009, nr 4, s. 51-55
23. E-edukacja : uwagi zawodowca / Łukasz Andrzej Turski // Zagadnienia Naukoznawstwa. – T. 42, z. 2 (2006), s. 183-189
24. E-edukacja seniorów jako element budowy społeczeństwa informacyjnego / Łukasz Tomczyk // E-Mentor. – 2009, nr 3, s. 68-72
25. E-edukacja - za i przeciw / Katarzyna Bocheńska-Włostowska // Gazeta Szkolna. – 2008, nr 23-24, s. 22
26. E-edukacja - za i przeciw. Cz. 2 / Katarzyna Bocheńska-Włostowska // Gazeta Szkolna. – 2008, nr 25-26, s. 22-23
27. E-kształcenie szansą na uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym i społecznym / Ewa Lubina // E-Mentor. – 2007, nr 3, s. 20-22
28. E-learning / Joanna Grącka // Gazeta Szkolna. – 2002, nr 23, s. 6
29. E-learning : kształcenie na odległość / Anna Szeląg // Biblioteka w Szkole. – 2008, nr 11, s. 5-6
30. E-learning, blended learning - wyzwania techniczne, organizacyjne czy bardziej kulturowe / Jerzy Cieślak // E-Mentor. – 2006, nr 4, s. 20-24
31. E-learning - chwyt reklamowy czy rewolucja w nauczaniu? / Jacek Urbaniec // Alma Mater. – Nr 57/58 (2004), s. 48-49
32. E-learning co jeszcze przed nami? / Andrzej Jaszczuk // Edukacja i Dialog. – 2010, nr 5-6, s. 23-25
33. E-learning czyli uczenie wygodne, tańsze i efektywniejsze / Bożena Pietruszewska, Małgorzata Spychalska // Przegląd Edukacyjny. – 2009, nr 2, s. 15-16
34. E-learning dla seniorów : doskonalenie umiejętności w zakresie obsługi komputera / Katarzyna Urbanowicz, Monika Moroz // Poradnik Bibliotekarza. – 2008, nr 9, s. 30-31
35. E-learning dla szkół i bibliotek / Bożena Bednarek-Michalska // Wszystko dla Szkoły. – 2005, nr 4, s. 1-7
36. E-learning (e-kształcenie) w edukacji szkolnej / Zbigniew Osiński // Gazeta Szkolna. – 2008, nr 13, s. 4, 23
37. E-learning i nowe media w polityce Unii Europejskiej / Izabela Kwiatkowska // Edukacja Medialna. – 2003, nr 3, s. 20-27
38. E-learning i szkolenia tradycyjne - usługi komplementarne czy substytucyjne? / Renata Nestorowicz // Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica. – Z. 179, t. 2 (2004), s. 259-265
39. E-learning jako innowacja pedagogiczna / Agata Waszek // Wszystko dla Szkoły. – 2010, nr 12, s. 18-23
40. E-learning jako komponent elastycznego układu kształcenia ustawicznego / Zdzisław Wolk // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2007, t. 2, s. 72-79
41. E-learning jako narzędzie wspomagające dydaktykę studiów stacjonarnych / Jarosław Karcewicz // Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie / Politechnika Śląska. – Z. 40 (2007), s. 147-151
42. E-learning jako ważna forma współczesnej edukacji / Grażyna Cęcelek // Gazeta Szkolna. – 2009, nr 49, s. 15

43. E-learning jako współczesny model kształcenia w uczelniach wyższych / Dorota Turlej // Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie / Politechnika Śląska. – Z. 20, cz. 2 (2004), s. 161-174
44. E-learning - możliwości edukacji poprzez Internet w Polsce / Piotr Zaborek // Firma i Rynek. – 2002/2003, nr 4/1, s. 23-24
45. E-learning - nowa jakość w kształceniu ustawicznym / Beata Świrska, Alicja Buszkiewicz // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2003, [nr] 4, s. 42-50
46. E-Learning - nowa postać edukacji / Krystyna Pleskot-Makulka // Rocznik Andragogiczny. – 2004, s. 83-94
47. E-learning - potencjał możliwości / Sergo Kuruliszwili // Praca Socjalna. – R. 23, [nr] 2 (2008), s. 96-100
48. E-learning 2.0 - przegląd technologii i praktycznych wdrożeń / Marcin Dąbrowski // Edukacja i Dialog. – 2008, nr 4, s. 10-14
49. E-learning 2.0 - przegląd technologii i praktycznych wdrożeń. Cz. 2 / Marcin Dąbrowski // Edukacja i Dialog. – 2008, nr 5, s. 38-43
50. E-learning - szkolenie w Internecie w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa / Magdalena Kąkowska-Brodawka // Edukacja dla Bezpieczeństwa. – 2005, nr 2, s. 27-30
51. E-learning "szyty na miarę", czyli o indywidualizacji w nauczaniu online / Maria Zajac // E-Mentor. – 2006, nr 5, s. 13-18
52. E-learning w bibliotece - praktyczne wskazówki / Małgorzata Czub // Poradnik Bibliotekarza. – 2010, nr 9, s. 35-37
53. E-learning w Chorwacji / Daliborka Pasic, Dragana Kupres // E-Mentor. – 2005, nr 1, s. 89-91
54. E-learning w doradztwie i komplementarnym nauczaniu pierwszej pomocy i edukacji dla bezpieczeństwa / Marian Stebelski // Gazeta Szkolna. – 2010, nr 11/12, s. 18-19
55. E-learning w naukach medycznych / Wiesław Pyrczak, Irena Roterman-Konieczna, Bartłomiej Łasocha, Przemysław Matuszewski // Krakowskie Studia Małopolskie. – Vol. 8, nr 8 (2004), s. 403-412
56. E-learning w polskiej szkole - recepta na sukces nowoczesnego uczenia języków obcych, czy nowy problem nauczycieli? / Paweł Szeszeń // Gazeta Szkolna. – 2009, nr 9/10, s. 7
57. E-learning w pracy z uczniami / Magdalena Brewczyńska, Agata Safian // Biblioteka - szkolne centrum informacji. – 2010, nr 6, s. 12-14
58. E-Learning w szkole / Jan Łysek // Nauczyciel i Szkoła. – 2005, nr 3/4, s. 38-48
59. E-learning w zakresie studiów wyższych / Jarosław Kępa // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Seria 3, Nauki Ekonomiczne i Informatyka. – 2004, z. 5, s. 59-66
60. „E-learning” wyzwaniem społeczeństwa informacyjnego / Wiesław Maria Grudzewski // Prometeusz. – R. 3, nr 1 (2006), s. 3-13
61. E-learningowe platformy online / Małgorzata Łokińska // Kwartalnik Edukacyjny. – 2008, nr 2, s. 58-61
62. Imigranci i cyfrowcy / Ewa Miłoszewska // Głos Nauczycielski. – 2010, nr 38, s. 14
E-learning wyzwaniem dla bibliotek - II edycja Ogólnopolskiej Konferencji zorganizowana w dniach

14-15 września 2010 r. w Warszawie przez Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

63. Internet - edukacja na odległość / Paweł Pindera // Nauczyciel i Szkoła. – 2000, nr 1, s. 29-34
64. Internet w szkole wyższej - niektóre kierunki zastosowań / Joanna Nogiec // Zeszyty Naukowe / Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu. – Z. 7 (2007), s. 97-107
65. Internetowe społeczności edukacyjne - tworzenie i dynamika rozwoju / Ewa Lubina // E-Mentor. – 2008, nr 3, s. 32-34
66. Internetowy kurs metod nauczania mobilizujących uczniów do nauki / Maria Feja // Języki Obce w Szkole. – 2003, nr 5, s. 172-173
67. Jak uczą się w Australii? / Jenny Wajsenberg ; rozm. przepr. Magdalena Kaszulanis // Głos Nauczycielski. – 2009, nr 21, s. 7
68. Kierunki rozwoju nauczania dystansowego poprzez Internet / Mariusz Motyl // Nauczyciel i Szkoła. – 2002, nr 1/2, s. 90-104
69. Koło matematyczne na miarę XXI wieku czyli e-learning w pracy z uczniem uzdolnionym matematycznie / Grażyna Polasiak // Wszystko dla Szkoły. – 2010, nr 5, s. 21
70. Konstruktywistyczne i behawioralne aspekty kształcenia zdalnego // Ewa Lubina // E-Mentor. – 2005, nr 1, s. 29-32
71. Kontekst pedagogiczny e-edukacji / Grażyna Penkowska // Pedagogika Mediów. – 2006, nr 1/2, s. 84-93
72. Koszty zdalnej edukacji / Anna Barańska // Edukacja i Dialog. – 2004, nr 10, s. 68-72
73. Kształcenie na odległość : możliwości finansowania projektów w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej / Katarzyna Grzejszczak, Alina Meissner, Anna Grabowska // E-Mentor. – 2005, nr 1, s. 20-25
74. Kształcenie na odległość jako element systemu edukacji państwa / Edward Szczepanik // Wychowanie Techniczne w Szkole. – 2003, nr 5, s. 9-13
75. Kształcenie na odległość - przyszłość czy jedna ze ścieżek edukacji? / Roman Patora, Łukasz Sułkowski // Pedagogika Pracy. – [Nr] 39 (2001), s. 91-95
76. Kształcenie na odległość w Norwegii / Kazimierz Wieczorkowski // Edukacja Otwarta. – 2002, nr 1/2, s. 107-120
77. Kształcenie na odległość w Polsce / Grzegorz Kiedrowicz // Zeszyty Naukowe. Pedagogia / Wyższa Szkoły Umiejętności Pedagogicznych i Zarządzania. – Nr 4 (2004), s. 86-93
78. Kształcenie na odległość w USA / Krystyna Pleskot-Makulka // Edukacja Otwarta. – 2001, nr 1/2, s. 175-186
79. Kształcenie na odległość - wczoraj i dziś : (refleksje czytelnika) / Andrzej Kustelak // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2004, t. 4, s. 91-95
80. Kształcenie na odległość - współczesne tendencje oświatowe / Jan D. Łuszkiewicz // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2003, t. 4, s. 50-57
81. Kształcenie na odległość - wybór czy konieczność / Wojciech Montwił // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2006, t. 4, s. 93-96

82. Kształcenie otwarte i kształcenie na odległość w procesie globalizacji / Jerzy Stochmiątek // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2002, nr 3, s. 37-47
83. Kształcenie zdalne przez Internet / Anna Wach-Kąkolewicz // Edukacja Medialna. – 2002, nr 1, s. 25-29
84. Metody nauczania e-learningu / Bernard Maj // Państwo i Społeczeństwo. – R. 8, nr 1 (2008), s. 319-326
85. Miejsce komunikowania głosowego w e-learning / Karolina Szczeszek // Edukacja Medialna. – 2003, nr 2, s. 34-39
86. Model aktywności w kursach online, czyli jak efektywnie angażować studentów / Maria Zając // E-Mentor. – 2009, nr 4, s. 40-44
87. Moodle : zabawa, przyjemność i uczenie się w jednym / Urszula Kośła // Biblioteka Centrum Informatyki. – 2009, nr 3, s. 19-20
88. Motywacja w nauczaniu zdalnym / Zbigniew Meger // E-Mentor. – 2008, nr 4, s. 29-35
89. Możliwości wykorzystania wideokonferencji w zdalnym nauczaniu / Al Mohamad Ksara, Jacek Pietrzak // Firma i Rynek. – 2000, nr 3, s. 97-99
90. Nadzór i kontrola jakości kształcenia w e-learning na przykładzie systemu Moodle / Zbigniew Zieliński // Rola Informatyki w Naukach Ekonomicznych i Społecznych. – Z. 5b (2007), s. 153-160
91. Nauczanie na odległość / Barbara Rzeczowska // Bibliotekarz. – 2001, nr 7/8, s. 21-24
92. Nauczanie na odległość / Teresa Pietrulewicz // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2004, t. 2, s. 87-98
93. Nauczanie na odległość jako metoda zdobywania wiedzy / Zbigniew Zieliński // Zeszyty Naukowe / Akademia Ekonomiczna w Krakowie. – Nr 641 (2004), s. 123-131
94. Nauczanie na odległość nową formą studiowania / Jacek Zapolski // Prace Naukowe. Pedagogika / Politechnika Radomska im. Kazimierza Pułaskiego. – 2002, nr 1, s. 97-107
95. Nauczanie na odległość - refleksje nad rolą nauczyciela korespondencyjnego / Elżbieta Woźnicka // Zeszyty Naukowe WSHE Łódź. – 2001, nr 3, s. 61-71
96. Nauczanie on-line jako uzupełnienie tradycyjnych form : problemy i propozycja rozwiązań / Dariusz Kwiecień // Meritum. – 2006, nr 2, s. 87-89
97. Nauczanie wirtualne w kształceniu menedżerów / Jarosław Sosnowski // Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica. – Z. 179, t. 2 (2004), s. 267-272
98. Nauczyciel w Sieci / Tomasz Zdunek // Gazeta Szkolna. – 2009, nr 36, s. 8
99. Nowe technologie zmieniają świat / Mirosława Matczak, Anna Maciejewska // Przegląd Edukacyjny. – 2008, nr 4, s. 17-18
100. Nowoczesne formy nauczania na odległość / Sławomir Wiak, Maria Dems // Zeszyty Naukowe WSHE Łódź, Ser. 3. – Nr 3 (2003), s. 165-178
101. Nowy rodzaj edukacji e-nauczanie / Ilona Kowalska-Burnat // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Socjologia. – Z. 3 (2006), s. 106-113
102. Nowy zawód - dydaktyk medialny / Wojciech Przyłuski // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2008, t. 3, s. 9-17

103. O kształceniu na odległość / Łukasz Sułkowski // Przegląd Edukacyjny. – 2002, nr 1, s. 10-11
104. Ocena wiedzy w nowoczesnym procesie nauczania na odległość / Tomasz Gładysz, Krzysztof Hauke, Mieczysław Lech Owoc // Informatyka Ekonomiczna. – Nr 5 (2002), s. 76-84
105. Ogólnopolska konferencja "E-learning wyzwaniem dla bibliotek" / Bożena Boryczka // Bibliotekarz. – 2009, nr 12, s. 16-18
106. Otwarte Zasoby Edukacyjne - ku wizji pedagogiki uczestniczącej / Małgorzata Kowalska // Wychowanie na co Dzień. – 2009, nr 9, s. 9-13
107. Otwartość w e-learningu / Adam Pietrzykowski // E-Mentor. – 2009, nr 3, s. 55-58
108. Platforma "Moodle". Cz. 3 / Jacek Kulasa // Kwartalnik Edukacyjny. – 2009, nr 2, s. 133-137
109. Perspektywy rozwoju e-learningu w warunkach polskich / Stanisław Rudolf // Zeszyty Naukowe / Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. – Nr 4 (2006), s. 249-261
110. Platforma e-learningowa Moodle w kształceniu informatycznym uzdolnionych dzieci / Wanda Jochemczyk, Katarzyna Olędzka, Agnieszka Samulska // Meritum. – 2007, nr 4, s. 28-30
111. Podstawy e-learningu : od Shannona do konstruktywizmu / Zbigniew Meger // E-Mentor. – 2006, nr 4, s. 35-42
112. Poklikaj ze swoim wykładowcą / Adam Plona // Gazeta Szkolna. – 2005, nr 17, s. 22
113. Pokolenie e-learningu - nowe wyzwanie dla szkoły / Lechosław Hojnacki // E-Mentor. – 2006, nr 1, s. 23-27
114. Polski e-learning w opiniach ekspertów. Cz. 1 / Grażyna Penkowska // E-Mentor. – 2007, nr 3, s. 16-19
115. Polski e-learning w opiniach ekspertów. Cz. 2 / Grażyna Penkowska // E-Mentor. – 2007, nr 4, s. 34-38
116. Profesor Maciej Sysło rozpoczyna dyskusję o e-learningu w szkole.... / Mariusz Malinowski // Dyrektor Szkoły. – 2010, nr 1, s. 22, 25-26
117. Program e-Learning - kształcenie za pomocą mediów elektronicznych // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2004, t. 2, s. 63-69
118. Programy edukacji na odległość, Peterson's USA 2001 / Anna Frąckowiak // Edukacja Otwarta. – 2001, nr 4, s. 129-135
119. Przegląd metod i technik stosowanych w e-edukacji / Roman Lorens // Kwartalnik Edukacyjny. – 2008, nr 2, s. 56-57
120. Przystosowanie biblioteczne : od tradycyjnych metod nauczania po e-learning / Hanna Długolecka // Przegląd Biblioteczny. – 2009, nr 3, s. 359-369
121. Qvo vadis I-edukacjo? / Robert Gajewski // E-Mentor. – 2007, nr 3, s. 13-15
122. Rola standaryzacji platform w e-learningu / Kazimierz Waćkowski // E-Mentor. – 2007, nr 2, s. 25-32
123. Społeczeństwa uczące się całe życie / Mirosław J. Kubiak // Nowa Szkoła. – 2000, nr 1, s. 56-58
124. Standardy w nauczaniu - SCORM - Sharable Content Object Reference Model / Agnieszka Borowiecka // Meritum. – 2008, nr 4, s. 17-20
125. System e-duk@cja / Jerzy Brandys, Sebastian Polak, Aleksander Mendyk, Miłosz Polak //

Alma Mater. – Nr 70, (2005), s. 25-26

126. Szansa rozwoju e-edukacji w Polsce do 2020 roku / Mirosław Lubarczyk // Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne. – T. 7 (2007), s. 111-118
127. Szkolenia przygotowujące nauczycieli do kształcenia online / Wiesław Zawisza // E-Mentor. – 2007, nr 4, s. 39-44
128. Szkolenie na odległość szansą rozwoju dla polskiego szkolnictwa wyższego w erze globalizacji / Agata Berdowska // Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne. – T. 7 (2007), s. 103-109
129. Tradycyjna nauka w nowoczesnej formie / Katarzyna Cichecka // Gazeta Szkolna. – 2007, nr 14-15, s. 29
130. Uniwersytet wirtualny - nadzieje i zagrożenia / Anna Kosiarz-Stolarska // Kultura i Edukacja. – 2000, nr 3/4, s. 104-110
131. Web 3.0 jako transgresja kulturowa o wymiarze społecznym / Ewa Lubina // E-Mentor. – 2008, nr 1, s. 46-47
132. Wirtualne nauczanie : przekraczanie kulturowych i technologicznych barier : przypadek iCamp / Maria Nawojczyk, Agnieszka Chrzęszcz // Kultura i Edukacja. – 2008, nr 1, s. 140-154
133. Wirtualne uniwersytety - nowe trendy w szkolnictwie wyższym na przykładzie wybranych uniwersytetów Europy (Niemcy, Wielka Brytania) i USA. [Cz. 1-2] / Izabela Kwiatkowska // Edukacja Medialna. – 2003, nr 1, s. 35-43 ; nr 2, s. 22-29
134. Wybrane aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece / Anna N. Gruca // Poradnik Bibliotekarza. – 2010, nr 3, s. 10-13
135. Wykorzystanie hurtowni danych w systemach zdalnego nauczania / Andrzej Cader // Zeszyty Naukowe WSHE Łódź, Ser. 3. – Nr 3 (2003), s. 179-187
136. Wykorzystanie narzędzi informatycznych w kształceniu zdalnym i zarządzaniu wiedzą / Sergo Kuruliszwili // Praca Socjalna. – R. 24, nr 2 (2009), s. 112-121
137. Wykorzystanie technik multimedialnych w nauczaniu dystansowym / Piotr Porwik // Piotrkowskie Studia Pedagogiczne. – T. 10 (2003), s. 49-56
138. Zapewnienie jakości w nauczaniu poprzez narzędzia e-learningu / Karl L. Kinspel // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2009, t. 2, s. 94-100
139. Zasady projektowania i udostępniania zasobów informatycznych w systemach kształcenia dystansowego / Jan Piecha // Piotrkowskie Studia Pedagogiczne. – T. 10 (2003), s. 57-66
140. Zastosowanie aplikacyjne e-learningu w edukacji / Tomasz Wiech // Rocznik Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu. – T. 2 (2005), s. 105-117
141. Zastosowanie Internetu w nauczaniu zdalnym na poziomie akademickim / Krzysztof Kuśmierczyk // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Seria 3, Nauki Ekonomiczne i Informatyka. – 2004, z. 3, s. 67-76
142. Zdalne nauczanie w dobie społeczeństwa informacyjnego / Ewa Krok // Edukacja Medialna. – 2001, nr 3, s. 17-21
143. Zdalne nauczanie zawodu / Anna Barańska // Edukacja i Dialog. – 2007, nr 3, s. 62-66

Anna Płusa

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie

E-learning wyzwaniem dla bibliotek. Częstochowa 2011

W dniach 11–12 października w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie przy Alei Jana Pawła II 126/130 odbyła się III edycja ogólnopolskiej konferencji *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*.

Organizatorami konferencji byli: Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie oraz Agencja SUKURS, wydawca miesięcznika „Biblioteka w Szkole”.

Patronat honorowy nad konferencją objęło Ministerstwo Edukacji Narodowej, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Marszałek Województwa Śląskiego oraz Izabela Leszczyna, poseł na Sejm RP. Patronat naukowy nad konferencją sprawował Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Patronat medialny objęły następujące instytucje: ogólnopolski serwis elektroniczny Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP, miesięcznik „Biblioteka w Szkole”, miesięcznik „Biblioteka Centrum Informacji”, EBIB – Elektroniczna Biblioteka, „Głos Nauczycielski”, kwartalnik „Częstochowski Biuletyn Oświatowy”.

Sponsorami konferencji byli: Firma MOL sp. z o.o. – producent systemów informatycznych przeznaczonych dla bibliotek; VULCAN producent specjalistycznych rozwiązań dla oświaty; ProgMan – firma informatyczna świadcząca usługi na rzecz placówek oświatowych oraz czytelnia internetowa ibuk.pl.

Konferencja była adresowana do bibliotekarzy z bibliotek szkolnych, pedagogicznych, publicznych, akademickich, pracowników dydaktycznych uczelni kształcących w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, pracowników naukowych związanych z bibliotekoznawstwem, nauczycieli konsultantów z ośrodków doskonalenia, metodyków oraz wszystkich zainteresowanych tematyką e-learningu.

Celem konferencji była promocja e-learningu jako nowoczesnej formy nauczania – uczenia się bibliotekarzy w epoce społeczeństwa informacyjnego, przybliżenie zagadnień związanych z dydaktyką i metodyką e-learningu, omówienie przykładowych narzędzi wspierających e-learning, prezentacja platformy zdalnego nauczania, jako narzędzia umożliwiającego wzbogacenie i rozszerzenie oferty usług bibliotecznych dostosowanej do potrzeb społeczeństwa informacyjnego oraz nabycie umiejętności praktycznego wykorzystania platform e-learningowych.

W konferencji wzięło udział 95 bibliotekarzy z placówek edukacyjnych, ośrodków naukowych i dydaktycznych z całej Polski. Wśród zaproszonych gości znaleźli się: Izabela Leszczyna, poseł na Sejm RP, Krys-tyna Maciocha, wizytator Delegatury KO w Częstochowie, Renata Sowada, przewodnicząca Sekcji Bibliotekarskiej przy Oddziale ZNP w Częstochowie, Alina Grabna, prezes Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich – Oddziału w Częstochowie.

Zebranych powitali przedstawiciele organizatorów konferencji: Grażyna Kawecka-Karaś, dyrektor Regionalnego Ośrodka Doskonalenia „WOM” w Częstochowie, Grażyna Gregorczyk, dyrektor Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie oraz Renata Lipniewska, wicedyrektor ds. bibliotek pedagogicznych RODN „WOM” w Częstochowie.

Izabela Leszczyzna, Poseł na Sejm RP, podkreśliła rolę nauczania zdalnego we współczesnym procesie dydaktycznym.

Jako pierwsza głos zabrała Grażyna Gregorczyk, dyrektor Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie. Jej wykład, *Konektywizm – model uczenia się w epoce cyfrowej*, dotyczył teoretycznych podstaw i praktycznych możliwości zastosowania konektywizmu w e-learningu. Kolejny wykład, Małgorzaty Caban z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach *Kursy e-learningowe dla bibliotekarzy*, stanowił przegląd platform zdalnego nauczania dostępnych obecnie dla pracowników bibliotek.

Marcin Mystkowski z firmy MOL sp. z o.o. w swoim wystąpieniu zaprezentował wykorzystanie narzędzi Web 2.0 w bibliotece. Po przerwie Urszula Cimoch z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Poznaniu przedstawiła sposoby motywowania uczestników do pracy w szkoleniach e-learningowych. Następnie Anna Szelaż z Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu zaznajomiła zebranych uczestników konferencji z modelami prezentacji treści dydaktycznych w nauczaniu na odległość. *Czytelnia on-line ibuk.pl – propozycja dla współczesnego czytelnika*, to tytuł prelekcji Anny Radoszewskiej, która przedstawiła ofertę dostępnych on-line wydawnictw PWN. Z kolei Ewa Rozkosz z Biblioteki Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu w swoim wystąpieniu *Przekaz wizualny a jego percepcja w kontekście kształcenia zdalnego* podkreśliła rangę stosowania dydaktycznych materiałów wizualnych w kursach e-learningowych.

Wszelchstronnego i bogatego przeglądu narzędzi Web 2.0 i platform e-learningowych dokonała Katarzyna Wilk z Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie. Następnie Tomasz Walasek, kontynuując temat swojej przedmówczyni, wspólnie ze zgromadzonymi na sali uczestnikami konferencji zastanawiał się, które z wcześniej wymienionych narzędzi są najbardziej przydatne w zdalnym nauczaniu. Kolejne prelegentki – Agata Arkabus i Anna Płusa z Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie, w wykładzie *Moodle narzędziem w ręku bibliotekarza w przekazywaniu treści edukacji czytelniczej i medialnej*, zaprezentowały nowoczesne metody i formy wykorzystania e-learningu w pracy z dziećmi.

Szkolenie biblioteczne w formie e-learningu było ostatnim wystąpieniem konferencji. Anna Gruca z Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie przedstawiła zalety i wady nauczania zdalnego w szkoleniach bibliotecznych.

Konferencji towarzyszyły jednodniowe warsztaty komputerowe (12 października 2011), mające na celu przygotowanie uczestników do korzystania ze szkoleń e-learningowych, do samodzielnego tworzenia kursów zdalnych na platformie e-learningowej Moodle i administrowania platformą. Program warsztatów podzielony został na trzy poziomy.

Poziom pierwszy miał na celu przybliżenie zasad działania platformy oraz nabycie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu opracowania i prowadzenia zajęć zdalnych na platformie Moodle. Po zajęciach wszyscy uczestnicy wiedzieli, jak poruszać się po platformie i korzystać z realizowanych na niej kursów e-learningowych, jak zbudować kurs, zaimportować pliki i zarządzać nimi, jak obsługiwać tryb edycji, wypełnić kurs treściami przy wykorzystaniu wybranych aktywności platformy. Ponadto uczestnicy potrafili weryfikować wiedzę kursantów m.in. korzystając z aktywności „zadania” i „quiz”, a także korzystać z narzędzi platformy służących do ewaluacji za pośrednictwem kwestionariusza.

Celem poziomu drugiego było poszerzenie wiedzy i umiejętności związanych z opracowaniem i prowadzeniem zajęć zdalnych na platformie Moodle. Po zajęciach uczestnicy potrafili dokonać

podziału uczestników zajęć na grupy, sprawnie komunikować się na platformie Moodle (forum, czat, komunikator i mass mailing), monitorować aktywność uczestników zajęć m.in. poprzez dokonywanie raportów aktywności oraz korzystać z narzędzi platformy służących do prowadzenia pomiaru dydaktycznego, w tym ustalania skali oceniania.

Poziom trzeci miał na celu poznanie zasad instalowania platformy i nabycie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu administrowania platformą Moodle. Po zajęciach uczestnicy wiedzieli, jak przygotować się do instalacji platformy Moodle, jak zainstalować platformę Moodle na serwerze, wprowadzić podstawowe ustawienia administracyjne, administrować na bieżąco platformą Moodle w podstawowym zakresie.

Uczestnicy konferencji mieli również okazję zwiedzić klasztor ojców paulinów i bibliotekę jasnogórską w Częstochowie.

Irena Zalewska
Zespół Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim
Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Stargardzie Szczecińskim

Nowocześni nauczyciele nie boją się Internetu

Moja przygoda z e-learningiem rozpoczęła się od ogólnopolskiej konferencji *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*, która odbyła się w Elblągu w 2009 r. Konferencja ta była adresowana do bibliotekarzy, nauczycieli bibliotekarzy i pracowników naukowych. Podczas obrad zaprezentowano szeroki zakres zagadnień dotyczących nauczania zdalnego. Uczestnicy wzięli również udział w zajęciach warsztatowych, zorganizowanych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej i Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej im. Karola Wojtyły. Zajęcia miały charakter praktyczny i były podzielone na dwie części. Podczas pierwszej wzięłam udział w kursie zdalnym *Poznajemy bazy bibliograficzne* i zapoznałam się od strony użytkownika ze szkoleniem przygotowanym na platformie Moodle. W drugiej części warsztatów przedstawiono krótką prezentację. Zawierała wskazówki dotyczące tworzenia tego typu szkoleń, na podstawie których zaprojektowałam własny kurs e-learningowy.

Fot. 1. Konferencja odbyła się w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim. Fot. T. Surma.

Konferencja zainspirowała mnie do wzięcia udziału w kursie e-learningowym *Obsługa programu MS PowerPoint 2003*. Organizatorem kursu była WMBP w Elblągu, prowadzącym – pan Mateusz Paradowski, który wykazał się bardzo dobrą znajomością nauczanej przez siebie dziedziny i wiedzą techniczną, ponadto był twórczy, uprzejmy i komunikatywny. Wspierał mnie i starał się ułatwić naukę kursantom. Dzięki udziałowi w kursie zdobyłam niezbędną wiedzę do swobodnego korzystania z podstawowych możliwości programu PowerPoint 2003 oraz jego wykorzystania w bieżącej pracy. Nauczanie na odległość silnie motywowało mnie

do nauki, musiałam dobrze organizować pracę, samodzielnie i systematycznie wykonywać zadania, rozwiązywać problemy i umiejętnie korzystać z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W Stargardzie Szczecińskim, gdzie jestem doradcą metodycznym ds. bibliotek szkolnych, pracują nowoczesni nauczyciele, którzy nie boją się Internetu, lubią nowe wyzwania i cały czas doskonalą swoją wiedzę i umiejętności. W związku z tym zorganizowałam powiatową konferencję *E-learning wyzwaniem dla nowoczesnej edukacji*, adresowaną do nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, która odbyła się 23 kwietnia 2010 r. w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim. Celem konferencji była promocja e-learningu jako nowoczesnej formy nauczania i uczenia się oraz prezentacja platformy zdalnego nauczania – narzędzia umożliwiającego wzbogacanie oferty usług edukacyjnych.

W pierwszej części konferencji wystąpiło czterech prelegentów. Jako pierwszy głos zabrał Piotr Kopciał – wykładowca, doktorant Wydziału Elektroniki i Technik Informacyjnych Politechniki Warszawskiej. Podzielił się doświadczeniami z 10-letniej działalności Ośrodka Kształcenia na Odległość Politechniki Warszawskiej, w którym pracuje. W swoim referacie *E-learning w edukacji* przedstawił następujące zagadnienia: teorie pedagogiczne a technologia, narzędzia współczesnej edukacji, synchroniczne i asynchroniczne narzędzia sieciowe, multimedialny podręcznik, portal edukacyjny, edukacja w dobie Internetu, Otwarte Zasoby Edukacyjne oraz Web 2.0.

W kolejnym wystąpieniu, zatytułowanym *E-learning jako forma pracy doradcy zawodowego*, Janusz Chabierski – doradca zawodowy ZS nr 1, omówił, w jaki sposób warto wykorzystać Internet w doradztwie zawodowym. Praktyczne rozwiązania zawierała także prezentacja *Dydaktyka szkoleń e-learning w przykładach*, przedstawiona przez Andrzeja Filara – przedstawiciela firmy 4system Polska, zajmującej się wdrażaniem rozwiązań e-learningowych.

W swoim referacie, dotyczącym wykorzystania e-learningu w bibliotece, zwróciłam uwagę na nowe zadania, jakie stoją przed szkołami i bibliotekami szkolnymi w dobie nowych technologii, zachęcałam zgromadzonych nauczycieli do wykorzystywania technik komunikacyjno-informacyjnych w celu podniesienia jakości i atrakcyjności prowadzonych zajęć oraz podnoszenia swoich kwalifikacji.

W drugiej części konferencji odbyły się warsztaty komputerowe, których celem było przygotowanie uczestników do korzystania z kursów zdalnych oraz tworzenie szkoleń e-learningowych z wykorzystaniem narzędzia WBTEExpress. Zajęcia prowadził A. Filar.

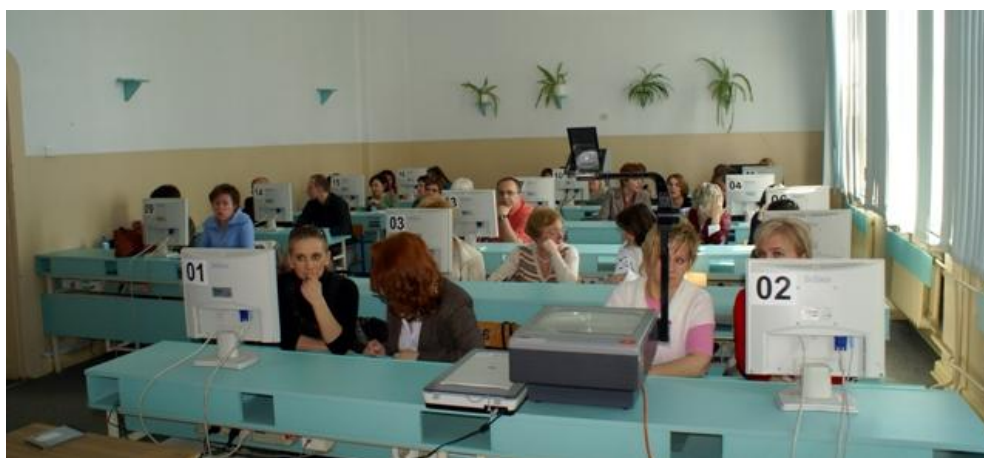
Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem. Uczestniczyło w niej 80 osób: przedstawiciele władz samorządowych, dyrektorzy szkół i placówek oświatowych, prelegenci, nauczyciele, nauczyciele bibliotekarze oraz przedstawiciele stargardzkich mediów.

Fot. 2. Piotr Kopiał. Fot. T. Surma.

Fot. 3. Irena Zalewska. Fot. T. Surma.

Fot. 4. Zajęcia warsztatowe, zorganizowane w ramach konferencji. Fot. I. Zalewska.

Irena Zalewska
Zespół Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim
Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Stargardzie Szczecińskim

Sprawozdanie z II edycji powiatowej konferencji dla nauczycieli „E-learning wyzwaniem dla nowoczesnej edukacji”

13 kwietnia 2012 roku w Zespole Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim odbyła się druga edycja powiatowej konferencji dla nauczycieli *E-learning wyzwaniem dla nowoczesnej edukacji*, zorganizowana przez Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Zespół Szkół nr 1. Pomysłodawcą i organizatorem konferencji była Irena Zalewska – nauczyciel bibliotekarz ZS nr 1 oraz doradca metodyczny ds. bibliotek szkolnych PODN.

Celem konferencji była promocja e-learningu jako nowoczesnej formy nauczania i uczenia się nauczycieli w epoce społeczeństwa informacyjnego, prezentacja platformy zdalnego nauczania oraz nabycie umiejętności praktycznego wykorzystania platform e-learningowych. W konferencji uczestniczyli: Marek Stankiewicz – wicestarosta stargardzki, Jerzy Hernet – dyrektor Wydziału Oświaty i Sportu Starostwa Powiatowego, Jadwiga Roszak – dyrektor Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Tomasz Korytkowski – dyrektor Zespołu Szkół nr 1, Bronisław Stefanowicz – nacelnik Wydziału Edukacji w Urzędzie Miejskim oraz prelegenci, nauczyciele i stargardzkie media.

Wykład wprowadzający, *E-learning wyzwaniem dla nowoczesnej edukacji*, wygłosił dr inż. Tomasz Królikowski, dyrektor Uczelnianego Centrum Kształcenia na Odległość Studia NET oraz pełnomocnik Rektora ds. Kształcenia Zdalnego Politechniki Koszalińskiej. W swoim wystąpieniu podkreślał rosnącą popularność e-learningu w dobie „społeczeństwa informacyjnego”. Jest to naturalna konsekwencja tego, że ludzie coraz częściej wykorzystują media elektroniczne jako źródło informacji i wiedzy. Coraz ważniejsze jest też wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie edukacyjnym.

O *Wykorzystaniu telekonferencji w edukacji* opowiedział Janusz Olczak, dyrektor IV Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie. Prelegent przekonywał, że dzięki systemowi telekonferencji w szybki sposób można zorganizować spotkanie, konsultacje, sesje, przeprowadzić konwersację, czy też stworzyć profesjonalną konferencję z udziałem kilkudziesięciu lub kilkuset osób.

Następna prezentacja, zatytułowana *Wirtualne nauczanie na przykładzie Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku* przedstawiona została przez Magdalenę Brewczyńską, pracownika KP-CEN. Prelegentka wspominała, że celem utworzenia platformy KPCEN było wspomaganie procesu samokształcenia użytkowników biblioteki i centrum doskonalenia nauczycieli oraz propagowanie idei kształcenia on-line jako efektywnej formy wzbogacania tradycyjnego procesu nauczania i uczenia się. Podkreśliła, iż zaproponowane formy on-line odzwierciedlają najnowsze tendencje technologiczne, które mogą być wykorzystywane w pracy dydaktycznej oraz w warsztacie samokształceniowym użytkowników KPCEN. Obserwując zainteresowanie nauczycieli działaniami wspierającymi proces szkolenia, wykorzystujących technologie tele-

informatyczne, w najbliższym czasie KPCEN zamierza poszerzyć ofertę szkoleniową o wykłady internetowe, wideokonferencje, szkolenia grupowe prowadzone na odległość, z wykorzystaniem środowisk umożliwiających pracę zespołową (konferencje internetowe).

Irena Zalewska, organizatorka konferencji, reprezentująca Zespół Szkół nr 1 w Stargardzie Szczecińskim, w prezentacji *Przygoda z e-learningiem uczniów ZS nr 1 związana z Ogólnopolskim Konkursem Internetowym „Pasje Janusza Korczaka”*, omówiła działania uczniów i nauczyciela dotyczące nauczania zdalnego i nowatorskiej formuły konkursu, realizowanego w środowisku wirtualnym. Autorka podkreśliła, że jej zdaniem połączenie tradycyjnych metod nauki wraz z wykorzystaniem kształcenia na odległość jest efektywnym i pożądanym sposobem uczenia się i idealnym narzędziem do przeprowadzania konkursów.

Kolejną prelegentką była Jolanta Stępczyńska, nauczycielka przedsiębiorczości i logistyki Zespołu Szkół nr 2 w Stargardzie Szczecińskim, która podzieliła się swoimi refleksjami na temat *E-learningu w szkole ponadgimnazjalnej jako formy wspomagania procesu nauczania przedsiębiorczości i logistyki w ZS nr 2*. Z kolei Paweł Korczowski, absolwent ZS nr 1 w Stargardzie Szczecińskim, obecnie student III roku Wydziału Informatyki Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie oraz trener w programie „Szkoła Nowych Technologii firmy Microsoft” w wystąpieniu zatytułowanym *Z drugiej strony, czyli o wirtualnym nauczaniu okiem ucznia/studenta*, próbował odpowiedzieć na pytanie, czy e-learning powinien całkowicie wyprzeć klasyczne nauczanie?

W drugiej części konferencji odbyły się warsztaty komputerowe dla nauczycieli, w dwóch grupach. Grupa I, pod opieką dra Tomasza Królikowskiego, poznawała tajniki tworzenia kursów e-learningowych w standardzie SCORM, z wykorzystaniem narzędzia WBTEExpress. Natomiast osoby, które wybrały zajęcia przygotowane przez Magdalenę Brewczyńską prowadziły dyskusję na temat *Jak zostać e-dydaktykiem?*

Każdy uczestnik otrzymał materiały konferencyjne, w których znalazły się treści wystąpień prelegentów oraz zestawienia bibliograficzne publikacji poświęconych e-learningowi.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem. Uczestniczyły w niej 42 osoby, które miały okazję poszerzyć swoją wiedzę na temat nauczania zdalnego oraz jego praktycznego wykorzystania w działalności edukacyjnej. Celem spotkania była zachęta do wykorzystywania e-learningu w pracy z uczniem, bo przecież on jest soczewką, w której ogniskują się wysiłki nauczycieli.

Fot. 1. Uczestnicy konferencji. Fot. T. Surma.

Fot. 2. Irena Zalewska – organizatorka konferencji. Fot. P. Biernacki.

Fot. 3. Dr inż. Tomasz Królikowski. Fot. P. Biernacki.

Fot. 4. Magdalena Brewczyńska. Fot. P. Biernacki.

Fot. 5. Zajęcia warsztatowe, towarzyszące konferencji. Fot. P. Biernacki.

Beata Marek
Koordynator projektu

„Prawo autorskie dla bibliotekarzy” — nowa platforma edukacyjna

Autorka opisuje okoliczności powstania platformy e-learningowej dedykowanej środowisku bibliotekarzy. Jest to pierwszy kurs oparty w pełni na zasadach Open Access dotyczący praw autorskich i skoncentrowany na problemach, które dotyczą wspomnianej grupy zawodowej. Praca wskazuje także na korzyści płynące z przestudiowania kursu, ukazuje sposób korzystania z niego, a także charakteryzuje jego zawartość merytoryczną.

Misja

Projekt „Prawo autorskie dla bibliotekarzy” jest częścią międzynarodowego projektu „*Copyrights for Librarians*” stworzonego przez *The Berkman Center for Internet & Society (Harvard University)* na prośbę międzynarodowej organizacji *Electronic Information for Libraries (EIFL)*, konsorcjum bibliotek z 50 krajów w Afryce, Azji i Europie.

Celem programu EIFL-IP jest promowanie wiedzy o prawach autorskich w różnych systemach prawnych w celu poszerzania wiedzy bibliotekarzy. Ta konwencja świetnie wpisuje się w misję Centrum Badawczego Harvarda, którą jest m.in. badanie i rozumienie cyberprzestrzeni oraz analizowanie dynamiki norm w jej obrębie, zarówno pod kątem uprawnień, jak i obowiązków oraz sankcji, które w określonych przypadkach nakłada prawo.

Pomysłodawcą opracowania polskiej edycji kursu i tym samym przyłączenia się do rozwoju projektu jest pani Bożena Bednarek-Michalska. Pani Bożena zaszczerpiła we mnie ten pomysł, który wspaniale wpisywał się także w działalność Studenckiego Koła Naukowego Prawa Nowych Technologii, któremu miałam okazję przewodniczyć. Opiekę merytoryczną nad projektem zgodziła się sprawować pani dr Monika Wałachowska.

Nowa platforma e-learningowa dostępna pod adresem (<https://moodle.umk.pl/BU/>) to efekt pracy studentów z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Uniwersytetu w Białymstoku. Jako koordynator projektu miałam przyjemność zaprosić do udziału dużą grupę osób. Wspólnie dokonaliśmy nie tylko tłumaczenia wersji anglojęzycznej kursu, ale przede wszystkim dostosowaliśmy kurs do polskiego systemu

prawnego. Doradcami merytorycznymi przy projekcie były doktorantki: Daria Gęsicka (WPIA UMK) oraz Magdalena Rutkowska (WP UB).

Opis zawartości kursu

„Prawo autorskie dla bibliotekarzy” składa się z wprowadzenia, dziewięciu modułów tematycznych, słownika pojęć oraz zbioru aktów prawnych, do których odwołują się autorzy. Materiały szkoleniowe mogą być wykorzystywane do nauki własnej, prowadzenia kursu w formie tradycyjnej lub w trybie *e-learning*. Kurs może być także przykładem obowiązkowego szkolenia dla bibliotekarza.

Platforma podzielona jest na pięć poziomów nauczania, co umożliwia indywidualne dopasowanie kursu do potrzeb danej grupy docelowej.

„Wprowadzenie” zawiera opis fundamentów prawa autorskiego i doktryn prezentowanych w orzecznictwie amerykańskim (teorii sprawiedliwości, teorii dobra społecznego, teorii osobowości, teorii kultury). Moduł jest przeznaczony dla osób zainteresowanych szerzej teorią prawa autorskiego na gruncie amerykańskiego modelu ochrony.

Moduł „Prawa autorskie i domena publiczna” opisuje podstawowe pojęcia z zakresu prawa autorskiego oraz zawiera istotne dla bibliotekarzy ogólne wprowadzenie w elementy prawa autorskiego. Moduł definiuje prawo autorskie jako „konstrukcję” prawną, która przyznaje twórcom wyłączność decydowania o różnych sposobach korzystania z ich twórczości, wskazuje na poglądy dotyczące idei, które leżą u podstaw prawa autorskiego, odpowiada na pytanie, czym jest domena publiczna oraz jak powstaje prawo autorskie. Kolejna część modułu przedstawia zakres przedmiotowy ochrony. Przedmiot prawa autorskiego został przedstawiony w sposób ogólny oraz w sposób szczegółowy – na przykładzie różnych krajów oraz wymagań w zależności od uwarunkowań historycznych. W dalszej części modułu uczestnicy mogą zapoznać się z definicją podmiotu prawa autorskiego zarówno w krajach o tradycji prawa anglosaskiego (*common law*) oraz prawa kontynentalnego (*civil law*). Lekcję zamyka charakterystyka osobistych oraz majątkowych praw autorskich, ich ograniczenia oraz zasygnalizowanie problematyki związanej z udzielaniem licencji.

„Umowy międzynarodowe” to moduł, który wyjaśnia, jak funkcjonuje międzynarodowe prawo autorskie, jak wpływa na kraje rozwijające się oraz w jaki sposób kraje rozwijające się mogą wpływać na kształt autorskiego prawa międzynarodowego. Materiały szkoleniowe opisują umowy międzynarodowe (Konwencję Berneńską, Konwencję Genewską o prawach autorskich z 1952 r., Konwencję Rzymską z 1961 r., Traktat o Światowej Organizacji Własności Intelektualnej – WCT, Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o Artystycznych Wykonaniach i Fonogramach – WPPT, Porozumienie w sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej – TRIPS, Porozumienie dotyczące podrabianych towarów i piractwa w sieci – ACTA), porozumienia w ramach Unii Europejskiej (z naciskiem na przedstawienie najważniejszych dyrektyw unijnych), inne regionalne porozumienia (np. Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu) oraz perspektywy harmonizacji prawa autorskiego w krajach rozwijających się.

„Zakres prawa autorskiego” w sposób szczegółowy wyjaśnia, co obejmuje ochrona prawnoautorska, jakie są definicje utworu, czym jest pojęcie oryginalności, utrwalenia i ustalenia. Ponadto charakteryzuje wyłączenia praw autorskich, wyjaśnia różnicę pomiędzy nośnikiem praw autorskich a dobrami niematerialnymi, opisuje zasady ustalania autorstwa (w wypadku współautorów, utworów zależnych, zbiorowych i kompilacji, utworów pracowniczych). Moduł kompleksowo wyjaśnia, jaka jest relacja między naruszeniem praw autorskich a innymi nieuprawnionymi działaniami, jaki jest czas trwania ochrony prawnoautorskiej oraz w jakich wypadkach może zostać rozszerzony zakres ochrony (programy komputerowe, utwory audiowizualne i kinematograficzne, różnego rodzaju transmisje, nagrania i interpretacje).

„Ograniczenia treści autorskich praw majątkowych” to moduł, który nawiązuje do dozwolonego użytku chronionych utworów. Materiały szkoleniowe podzielone są na sześć części: uprawnienia majątkowe (w tym prawa związane ze zwielokrotnieniem i rozpowszechnianiem utworu, prawa osobiste związane z publicznym udostępnianiem utworu), prawa pokrewne i prawa *sui generis*, doktrynę *fair use* zarówno w odniesieniu do państw członkowskich, jak i Stanów Zjednoczonych (w tym koncepcję *fair dealing* i *first sale*), dozwolony użytek na rzecz bibliotek (prawo do zwielokrotniania utworów za pośrednictwem urządzeń reprograficznych, udostępnianie materiałów chronionych prawem autorskim za pośrednictwem komputerów bibliotecznych, tworzenie kopii dla czytelników korzystających z usług bibliotek, tworzenie cyfrowych kopii w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów, przygotowywanie materiałów dla studentów, przystosowanie materiałów do potrzeb osób niewidomych, niedowidzących i posiadających ograniczoną zdolność czytania oraz problematykę wypożyczeń międzybibliotecznych), uprawnienia przyznawane bibliotekom na gruncie polskiej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a także licencje przymusowe (na przykładzie art. 13 Konwencji Berneńskiej).

„Zarządzanie prawami autorskimi” to część kursu szczególnie ważna dla tych bibliotekarzy, którzy negocjują umowy licencyjne z wydawcami czy firmami dostarczającymi usługi informacyjne. Moduł charakteryzuje samodzielne zarządzanie prawami autorskimi, licencje w środowisku cyfrowym, treść typowej licencji (na przykładzie internetowej bazy danych), zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi, wymóg obowiązkowego pośrednictwa OZZ, organizacje zbiorowego zarządzania w Polsce, środki technicznego zabezpieczenia (ŚTZ) oraz utwory osierocone.

„Ruch *Creative Commons* i inne inicjatywy” to moduł poświęcony alternatywnym licencjom zakładającym koncepcję wolnego dostępu m.in. do publikacji naukowych. Materiały szkoleniowe wskazują na różnicę dóbr materialnych i dóbr kulturalnych, opisują wolne oprogramowanie, modele i zakres licencji *Creative Commons* oraz skutki zawierania licencji dla twórców i innych osób. Ponadto scharakteryzowany jest ruch *Open Access*, jego rola i znaczenie dla zasobów edukacyjnych.

„Środki ochrony w razie naruszenia praw autorskich” to moduł opisujący, w jaki sposób dochodzi do naruszenia praw autorskich, jaka jest różnica pomiędzy bezpośrednim i pośrednim naruszeniem, jak wygląda odpowiedzialność dostawców usług internetowych. Ponadto moduł ten nawiązuje do sankcji grożących za naruszenie praw autorskich oraz zestawia środki ochrony oraz postępowanie sądowe i mediacyjne. Bardzo ważną częścią tego rozdziału jest także charakterystyka wielomiejskowego naruszenia praw autorskich, eksterytorialność, kolizja praw oraz ograniczenia jurysdykcyjne, a także obowiązki bibliotekarzy w zakresie naruszenia praw autorskich.

„Tradycje kultury” to moduł przedstawiający skomplikowane zagadnienie, jakim jest ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W polskiej literaturze przedmiotu temat ten nie jest przedmiotem szczególnego zainteresowania dlatego większa część modułu opiera się na doświadczeniach amerykańskich badaczy. Nie oznacza to jednak, że brak jest nawiązań do polskiego folkloru, tradycji czy uregulowań prawnych wypracowanych na terenie Unii Europejskiej.

„Aktywizacja społeczna” to, podobnie jak moduł scharakteryzowany powyżej, część kursu przeznaczona dla osób chcących znacznie poszerzyć swoją wiedzę na temat praw autorskich. Materiały szkoleniowe zostały podzielone na analizy przypadków (Szwedzkiej Partii Piratów, *The Pirate Bay*, licencji *click-wrap* i jednolitego kodeksu prawa handlowego, zestawienia prawa autorskiego i folkloru).

Rozwój projektu

Otwarty program nauczania z zakresu prawa autorskiego jest dostępny w trybie *online* na stronie systemu zarządzania kursami Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu (<https://moodle.umk.pl/BU/>), zaś w trybie *offline* po zapisaniu pliku o rozszerzeniu .pdf pobranego z „Informacji ogólnych” kursu.

Materiały szkoleniowe dostępne są na licencji *Creative Commons* Uznanie Autorstwa (CC BY) i są przykładem otwartego modelu komunikacji naukowej (ang. *Open Access*). Oznacza to tym samym, że każdy może wziąć udział w rozwoju projektu. Autorom szczególnie zależy na przesyłaniu uwag do kursu oraz propozycji dodawania nowych treści.

Kurs nie stanowi jednak porady prawnej i nie może być traktowany w inny sposób aniżeli poradnik.

Aldona Zawałkiewicz

Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu

Język angielski dla bibliotekarzy — kurs e-learningowy

Kurs e-learningowy „Język angielski dla bibliotekarzy” powstał z inicjatywy serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP. Skierowany jest do osób posiadających podstawową znajomość języka angielskiego, chcących poszerzyć znajomość słownictwa o terminologię z zakresu bibliotekarstwa i informacji naukowej.

Celem kursu jest podniesienie poziomu znajomości języka angielskiego bibliotekarzy poprzez doskonalenie umiejętności czytania i słuchania tekstów specjalistycznych, pogłębienie wiedzy w zakresie gramatyki i słownictwa specjalistycznego oraz poszerzenie wiedzy zawodowej.

Uczestnikami kursu są bibliotekarze wszystkich typów bibliotek, którzy przeszli etap kwalifikacyjny i legitymują się znajomością języka angielskiego na poziomie A2 (pre-intermediate).

Kurs, który realizowany jest przez Internet na platformie zdalnego nauczania, rozpocznie się 1 września 2012 r. i będzie trwać 18 tygodni.

Problematyka kursu została podzielona na 9 modułów:

Module 1. The Library

Module 2. Library Profession

Module 3. Communication

Module 4. Basic Cataloging and Classification

Module 5. Searching for Information

Module 6. Evaluating the Library Website

Module 7. Open Access and Digital Libraries

Module 8. Library Marketing and Promotion

Module 9. Presentation Techniques

Każdy moduł zawiera:

- tekst specjalistyczny z nagraniem *native speaker*,
- materiał filmowy,
- materiał opisujący wybrane zagadnienie gramatyczne,
- słownictwo z tekstu i filmu,
- ćwiczenia utrwalające: słownictwo i materiał gramatyczny,
- ćwiczenia sprawdzające - samosprawdzające,
- ćwiczenie sprawdzające – sprawdzane przez Prowadzącego,
- materiał uzupełniający.

W trakcie trwania kursu uczestnicy będą systematycznie zapoznawać się z udostępnianym materiałem i wykonywać ćwiczenia zgodnie z zasadami podanymi w sylabusie kursu.

Zakładany efekt kursu to:

- nabycie umiejętności:
 - swobodnego czytania angielskich tekstów specjalistycznych,
 - efektywnego wyszukiwania literatury i informacji zawodowych,
 - komunikowania się z anglojęzycznymi użytkownikami biblioteki,
 - pisanie służbowej korespondencji,
- przyswojenie technik wystąpień publicznych,
- utrwalenie umiejętności:
 - stosowania wybranych struktur gramatycznych,
 - rozumienia tekstów słuchanych.

Po zakończeniu kursu jego uczestnicy wypełnią ankietę ewaluacyjną, dzięki której poznamy opinie uczestników i dokonamy ewentualnych modyfikacji.

Kurs przygotowali:

Lidia Derfert-Wolf – Biblioteka Główna Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszcy

Mateusz Paradowski - Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. K. Wojtyły w Elblągu

Anna Szeląg - Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. K. Wojtyły w Elblągu

Jacek Tomaszczyk - Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Aldona Zawalkiewicz - Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu

Anna Marcol

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

Nowe technologie w edukacji / Roman Lorens. - Warszawa ; Bielsko-Biała : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2011. - 192 s. : il. ; 24 cm + płyta CD. - (ParkEdukacja). - Bibliogr. s. 191-192. - ISBN 978-83-262-0989-5

Nauczanie w dzisiejszym techno-świecie, w którym informacje i wiedza stały się najcenniejszym dobrem, jest wyzwaniem. Książka *Nowe technologie w edukacji* autorstwa Romana Lorensa podpowiada, w jaki sposób sprostać oczekiwaniom współczesnego ucznia, dla którego nowoczesne źródła informacji oraz kontakt z komputerem są częścią jego „kulturowej” tożsamości. Publikacja przybrała formę przewodnika wskazującego na różne możliwości wykorzystania wybranych programów i aplikacji do tworzenia atrakcyjnych dla uczniów materiałów dydaktycznych. Poza wiadomościami teoretycznymi na temat nowych technologii, metodyki nauczania na odległość i prawa autorskiego w e-learningu, wiele uwagi poświęcono bowiem ich zastosowaniu w praktyce, czemu służą objaśnienia i komentarze z pomocnymi ilustracjami.

Książka składa się z siedmiu rozdziałów, do których dołączono bibliografię i netografię.

Pierwszy rozdział ma charakter teoretyczny. Przedstawiono w nim najważniejsze informacje związane z nauczaniem na odległość. Omówiono pojęcie e-learningu, które na potrzeby książki jest rozumiane jako: *proces kształcenia, realizowany w oparciu o niezbędne dla jego prowadzenia rozwiązania komunikacyjne, wykorzystujący aplikację internetową, poprzez którą prezentowana jest treść szkolenia, i z której uczestnicy korzystają pod opieką nauczyciela*¹. Wskazano także na różnice i podobieństwa między nauczaniem tradycyjnym i zdalnym, wspomniano o modelach kształcenia w e-learningu, standardach (pakowania, metadanych, komunikacji), koncepcjach pedagogicznych w e-learningu oraz najnowszych trendach w tej dziedzinie, do których należą: m-learning² czy rapid e-learning³.

Rozdział drugi, zatytułowany *Open source'owe narzędzia do tworzenia elektronicznych materiałów dydaktycznych*, poświęcono platformie Moodle – bezpłatnemu pakietowi do opracowywania kursów on-line. Jej działanie omówiono z punktu widzenia różnych statusów przeglądania zawartości (gość, student, prowadzący, twórca kursów, administrator). Wspomniano też o składowych (komponentach) kursu i jego zasobach oraz szczegółowo pokazano (za pomocą zrzutów ekranów), w jaki sposób opracować nowy kurs, zarządzać nim, dzielić uczestników na grupy i tworzyć skale ocen.

¹ R. Lorens. *Nowe technologie w edukacji*. Warszawa; Bielsko-Biała : Wydawnictwo Szkolne PWN. 2011, s. 9.

² M-learning – mobilne uczenie się, oparte na wykorzystaniu bezprzewodowej technologii (np. laptopów i smartfonów).

³ Rapid e-learning – jedna z form nauczania korporacyjnego oraz metodyka szybkich i zoptymalizowanych szkoleń na odległość.

Wybrane oprogramowanie do edycji treści kursów omówiono w rozdziale trzecim. Zwrócono uwagę na bezpłatne programy, niewymagające znajomości języka XHTML. Opisano, jak można je pobrać, zainstalować i obsłużyć.

Wiele miejsca poświęcono nowozelandzkiemu programowi eXe, który jest stosowany do tworzenia materiałów dydaktycznych na platformach e-learningowych. Umożliwia wykorzystywanie w swej strukturze zasobów Internetu: stron internetowych, filmów, artykułów z Wikipedii itp.

Zastosowanie w nauczaniu zdalnym znalazł także program Hot Potatoes, firmy Half-Baked Software Inc. Jest on przyjazny w obsłudze i pozwala na tworzenie interaktywnych ćwiczeń, wyświetlanych w przeglądarce internetowej. Składa się z pięciu podstawowych modułów. Każdy z nich jest przeznaczony do tworzenia innego rodzaju testów:

- quizów z pytaniami różnego typu (JQuiz),
- tekstów z lukami (JClose),
- krzyżówek (JCross),
- rozsypanek literowych, wyrazowych, graficznych (JMix),
- zadań związanych z porządkowaniem i dopasowywaniem wyrazów lub elementów graficznych (JMatch).

W tworzeniu prezentacji i samouczków sprawdza się program Wink 2.0, który umożliwia przygotowanie animowanych prezentacji typu FLASH. Natomiast ostatni z omówionych programów – Xerte – to narzędzie do tworzenia w pełni interaktywnych kursów, które można wyeksportować na platformę.

Dalszą część książki (rozdział czwarty) poświęcono metodyce projektowania kursów on-line. Wspomniano o roli nauczyciela, zasadach budowania kursów on-line oraz efektywnym motywowaniu ich uczestników, które – w wypadku nauczania na odległość – często wymaga od nauczyciela większego zaangażowania. Omówiono też specyfikę procesu komunikacji synchronicznej i asynchronicznej w e-learningu. Rozdział zamykają informacje dotyczące metody WebQuest, która pozwala na aktywne włączenie uczniów w proces edukacyjny i jest przydatna w kursach zdalnych.

W nauczaniu na odległość znalazły zastosowanie serwisy internetowe, w których podstawową rolę odgrywa treść generowana przez użytkowników (Web 2.0). Temat ten omówiono w rozdziale piątym, w którym wspomniano o najpopularniejszych serwisach społecznościowych, blogach, webcastingu⁴, podcastingu⁵, screencastingu⁶ oraz technologii Web 3.0, wokół której będzie się koncentrować edukacja przyszłości.

⁴ Webcasting – pojęcie określające produkcję, transmisję i dostarczanie – za pośrednictwem przeglądarki internetowej – prezentacji zawierających dźwięk, tekst i wideo; najprostsza forma nadawania przez sieć Internet, oparta na współtworzeniu przekazu przez zaproszonych uczestników.

⁵ Podcasting – forma internetowej publikacji filmowej lub dźwiękowej, w której wykorzystuje się technologię RSS. Najczęściej przybiera postać regularnych odcinków.

⁶ Screencasting – nagrywanie i publikowanie screencastów – publikacji, będących zapisem obrazu widzianego przez użytkownika na ekranie komputera. Jest wykorzystywany do tworzenia instrukcji i prezentacji.

Przewiduje się bowiem, że niebawem będziemy mogli wyszukiwać interesujące nas informacje bez konieczności wpisywania do wyszukiwarek precyzyjnych wskazówek. Przyszłość Internetu wiąże się z wyszukiwaniem kontekstowym oraz przejęciem przez inteligentne roboty niektórych funkcji komunikacji.

Ostatnie rozdziały (szósty i siódmy) poświęcono prawnym uwarunkowaniom e-learningu w polskiej edukacji i prawu autorskiemu w nauczaniu na odległość oraz omówieniu trzech zrealizowanych projektów edukacyjnych, w których zastosowano nowoczesne technologie. Dołączono do nich przykładowe scenariusze kursów e-learningowych.

Warto zaznaczyć, że informacje, opublikowane na łamach książki uzupełniają dodatkowe pomoce, dołączone na płycie CD. Są to, między innymi, omówione w przewodniku programy i aplikacje (które można zainstalować na swoim komputerze), gotowe scenariusze kursów zdalnych, słowniczek e-nauczania, kurs e-learningowy „Zróbmy projekt!” oraz prezentacja kursu „Mnemotechniki”.

Książka *Nowe technologie w edukacji* pełni funkcję przewodnika po e-nauczaniu, adresowanego do nauczycieli zainteresowanych e-learningiem oraz uzupełnianiem tradycyjnych lekcji o interaktywne materiały dydaktyczne. Stanowi praktyczną pomoc, zawierającą wiele gotowych materiałów do wykorzystania.

Anna Pawełków
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu

E-learning dla nauczycieli / Stanisław Szabłowski. - Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, 2009. - 2010 s. : rys. ; 24 cm. - Bibliogr. s. [197]-203. - ISBN 978-83-7586-012-2

Pod wpływem przemian cywilizacyjnych, eksplozji informacji i rozwoju technologii informacyjnych, w latach 60. XX wieku, zarysowały się nowe tendencje oświatowe. Nastąpił rozwój techniki (w tym środków masowego przekazu), wzrost roli nauki i aspiracji edukacyjnych.

Wysokie tempo rozwoju gospodarczego, zmiany polityczne i społeczne na świecie to czynniki, które w różnym stopniu przyczyniły się do tego, iż wiedza stała się cennym dobrem. Współczesne tendencje oświatowe to powstanie społeczeństwa edukacyjnego i informacyjnego, nauczanie twórcze oraz indywidualizacja w procesie nauczania oraz, co bardzo ważne, kształcenie ustawiczne.

Książka *E-learning dla nauczycieli* Stanisława Szabłowskiego jest doskonałym przykładem nowatorskiego podejścia do nauczania. Publikacja jest niezbędnym przewodnikiem dla tych nauczycieli, którzy chcą uczyć nowoczesnie, wykorzystując w swojej pracy dydaktycznej formę e-learningu. Odnajdziemy w niej również informacje dotyczące podstawowych zagadnień związanych z tą formą oraz towarzyszących mu zjawisk pedagogicznych. Autor ograniczył wiedzę teoretyczną do minimum, dlatego też w książce tej znajdziemy wiele praktycznych porad i cennych wskazówek dla nauczycieli.

Niniejsza publikacja składa się z pięciu rozdziałów.

Pierwszy rozdział *Teoretyczne podstawy e-learningu*, jak sama nazwa wskazuje, wprowadza nas w podstawowe pojęcia. E-learning, według autora to: *jedna z form kształcenia wykorzystująca wszelkie dostępne media elektroniczne, w tym sieci komputerowe, przekazy satelitarne, telewizyjne i radiowe*¹. Autor poprzez tę definicję zwraca uwagę na to, iż kształcenie takie odbywa się nie tylko i wyłącznie poprzez Internet (sieć), ale wykorzystuje się przy nim również inne nośniki informacji, m.in.: CD czy przekaz radiowy. Następnie zostały omówione dwie podstawowe formy e-learningu: CBT² oraz WBT³. Dalej autor omawia kształcenie na

¹ Jest to opracowanie własne autora na bazie wielu różnych określeń dostępnych w publikacjach.

² CBT (Computer Based Training) – zajęcia (kursy multimedialne, szkolenia) oparte na technologii komputerowej, w której do pracy wykorzystuje się takie nośniki danych, jak CD czy DVD.

³ WBT (Web Based Training, online learning) – forma zajęć, którą realizuje się za pomocą Internetu (sieci); dodatkowo ich uczestnik ma możliwość nawiązania kontaktu z nauczycielem lub z uczniem.

odległość oraz specjalne oprogramowanie, tzw. platformę e-learningową. Definiuje również nowe terminy e-learningowe, dla lepszego zapoznania się z tematem: e-kształcenie, e-edukacja, b-learning⁴, m-learning⁵ oraz rapid e-learning⁶. Następnie przedstawiono zarys historii kształcenia na odległość na świecie i w Polsce, a także zagadnienia prawne związane z e-learningiem. W dalszej części rozdziału przeczytamy o modelach kształcenia oraz standardach. Natomiast wszelkim teoriom pedagogicznym oraz multimediami poświęcono końcową część rozdziału.

W rozdziale drugim opisano narzędzia edytorskie, za pomocą których można w prosty i szybki sposób stworzyć multimedialne opracowania metodyczne. Zwrócono również uwagę na ich edycję oraz zasady doboru wybranych komponentów multimedii, które szczegółowo opisano. Narzędziom sieciowym poświęcono dalszą część rozdziału. Aby wykorzystać wymienione i opisane w rozdziale aplikacje wystarczy przeglądarka internetowa i dostęp do sieci Internet, a w niektórych przypadkach ciągle jeszcze sieć lokalna. Narzędzia pomiaru dydaktycznego i ewaluacji kończą rozdział, a opisane testy elektroniczne dają możliwość sprawdzenia i oceny efektów kształcenia w e-learningu.

Rozdział trzeci został poświęcony platformom edukacyjnym, e-learningowym. Są to *rozbudowane aplikacje internetowe ułatwiające tworzenie, prowadzenie i administrowanie kursami edukacyjnymi*⁷. Przeanalizowano kilka z nich – platformie Moodle poświęcono najwięcej uwagi, ponieważ jest dziś ona niezwykle popularna wśród nauczycieli. W rozdziale dokładnie przedstawiono, w jaki sposób, krok po kroku, tworzyć kursy na tej platformie.

W edukacji na odległość ważną stała się technologia Web 2.0, która jest tworzona przez jej użytkowników. Poprzez tworzenie blogów, dodawanie zdjęć, filmów wideo czy innych plików do poszczególnych serwisów internetowych, społeczność ta staje się niejako współautorem. Temu zagadnieniu poświęcony został rozdział czwarty. Analizie pedagogicznej poddano takie narzędzia e-learningowe, jak: serwisy e-społeczności, kanały i czytniki RSS, środowisko Wiki, blogi, które oparte są na systemie pracy grupowej, a także social bookmarking⁸ i webcast⁹. Koniec rozdziału poświęcono zagadnieniu wartości pedagogicznej blogów.

W ostatnim, piątym, rozdziale przedstawiono *Metodykę projektowania i wdrażania e-learningu w szkole*. Na początku rozdziału przedstawiono metody nauczania, które są najczęściej wykorzystywane w kształceniu na odległość. Omówiono model behawiorystyczny nauczania oraz współczesną dydaktykę, przy jednoczesnej komplementarności różnych metod kształcenia. Podano przykłady kursów programowych. Opisano model konstruktywistyczny uczenia się, który daje możliwość aktywnego tworzenia wiedzy przez osobę uczącą się, a także samodzielnego dochodzenia przez nią do wiedzy, ponieważ to uczący się decyduje, jaki będzie miał wpływ na swój proces kształcenia.

⁴ B-learning (blended learning) – czyli kształcenie komplementarne, dzięki któremu zajęcia w tradycyjnej klasie są połączone z zajęciami w Internecie.

⁵ M-learning – to kształcenie mobilne, oparte na bezprzewodowych i mobilnych technologiach teleinformatycznych.

⁶ Rapid e-learning – jedna z form e-learningu korporacyjnego oraz metodyka najefektywniejszego przygotowania i realizacji szkoleń zdalnych.

⁷ S. Szablowski. *E-learning dla nauczycieli*. Rzeszów : Wydawnictwo Fosze. 2009, s. [85].

⁸ Social bookmarking – jest to specyficzny odpowiednik wyszukiwarki internetowej. Dzięki niej można szybko dotrzeć do poszukiwanej informacji.

⁹ Webcast – są to transmisje i sprawozdania multimedialne, które mogą przybierać różne formy. Udostępniane są za pomocą sieci Internet.

Podstawą kursów e-learningowych jest komunikacja międzyludzka, która została przedstawiona w dalszej części rozdziału.

Omówiono tam również metodę projektu WebQuest¹⁰ i wirtualne laboratoria szkolne. Ostatnie zagadnienie to praktyczne wskazówki metodyczne dla twórców kurs online oraz konkluzje dotyczące nauczania drogą wirtualną i tradycyjną w szkole.

Pozycję tę dodatkowo wzbogacają liczne rysunki, które przedstawiają m.in.: programy komputerowe, projekty itp. Na końcu znajdziemy obszerną bibliografię oraz netografię dla tych, którzy chcą wiedzieć więcej.

Książka *E-learning dla nauczycieli* S. Szablowskiego jest – jak sama nazwa wskazuje – przeznaczona dla nauczycieli, którzy chcą w twórczy sposób nauczać, z jednoczesnym wykorzystaniem nowych technologii. Pozycja ta w bardzo dokładny i przystępny sposób prezentuje podstawy e-learningu szkolnego. Opisuje potrzebne narzędzia informatyczne oraz wprowadza w świat nowych technologii internetowych. Sam Internet jest doskonałym narzędziem do kształcenia, również ustawicznego, dlatego też w książce przedstawiono wiele korzyści, jakie wynikają z e-learningu. Książka daje wskazówki, jak kształcić: lepiej, nowocześniej i skuteczniej.

¹⁰ WebQuest – odmiana metody projektu. Składa się z sześciu części, które gwarantują uzyskanie określonych celów.

Urszula Jankowska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

E-learning wyzwaniem dla bibliotek : materiały z ogólnopolskiej konferencji, Elbląg, 23-24 września 2009 r. / [red. tomu Bożena Boryczka ; aut. ref. Elżbieta Gajek i in.]. - Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2009. - 161, [7] s. : il. ; 21 cm. – (Propozycje i Materiały – Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 79). - ISBN 978-83-61464-25-9

Tradycyjne formy nauczania są obecnie efektywnie wspierane technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, które stały się wizytówką nowoczesnego procesu funkcjonowania oraz udostępniania zbiorów. Książka *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*, pod redakcją Bożeny Boryczki, ukazuje bibliotekę jako przestrzeń przyjazną czytelnikowi – miejsce, w którym uzyskuje się aktualną informację, angażując przy tym różnorodne środki technologiczne. Biblioteki zaprezentowane w tej publikacji oferują również szeroką gamę szkoleń, przygotowanych przez net-bibliotekarzy, tak, aby skutecznie rozwijać kompetencje informatyczne w zakresie wykorzystania ICT (ang. Information and Communication Technology).

Publikacja składa się z trzech usystematyzowanych części tematycznych, w obrębie których opublikowano wystąpienia uczestników ogólnopolskiej konferencji dotyczącej nauczania na odległość, która odbyła się w 2009 roku w Elblągu. Organizatorami spotkania byli: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu, Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu.

Pierwsza część książki ma charakter teoretyczny. Przedstawiono w nim trójwarstwowe podejście do e-learningu, jego zalety i możliwości oraz wymagania stawiane przed osobą prowadzącą szkolenia e-learningowe. Z jednej strony jest to nauczyciel pełniący tradycyjne role, tj. wyjaśniający, motywujący oraz oceniający pracę uczestników, jak również net-nauczyciel, który posiada *umiejętność bycia modelem roli nauczyciela w systemie e-learningowym i wysokie kompetencje w swojej dziedzinie*¹. Z drugiej strony widzimy uczestników jako: „pływaków, dryfujących oraz tonących”, czyli osoby, które powinny posiadać odpowiednie kompetencje informatyczne. W rozdziale poruszono również niezwykle istotne zagadnienia prawa autorskiego, odnoszące się m.in. do licencji ustawowej, cytowanych utworów czy oprogramowania „open source”.

¹ *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*. Red. B. Boryczka. Warszawa : Wydawnictwo SBP. 2009, s. 15.

Kolejnym poruszonym zagadnieniem jest wartość dodana e-learningu w szkole i w bibliotece. Wartość, rozumiana jest tutaj jako [...] *przyrost wiedzy, korzyść dydaktyczna, wyposażenie produktów, marek czy usług, w cechy przynoszące dodatkowe korzyści*². Rzeczywistość informatyczna wymusza zarówno na bibliotekarzu, jak i na użytkowniku biblioteki kształtowanie właściwych umiejętności, nabywanych m.in. poprzez szkolenia e-learningowe. Rozwijane są one również w oparciu o podnoszenie kultury informacyjnej, która obejmuje kultury: myśli, czynu i języka. Jest ona ponadto kształtowana poprzez rozwój kompetencji językowych i umiejętność współpracy uczestników szkoleń, np. wymianę informacji na forum kursu. W artykule *Jakość szkoleń e-learningowych: standardy i ewaluacja* poruszono wieloaspektowo kwestie oscylujące wokół jakości i efektywności szkoleń. Jak każdy rodzaj szkoleń, także szkolenia e-learningowe podlegają ocenie, a wnioski końcowe wpływają na modyfikację założeń, tematyki czy potrzeb użytkowników. W omawianej książce podano typologię oraz modele ewaluacji, jak i standardy oceny kursów (ankieta, obserwacja), uwzględniające realizację założonych celów dydaktycznych.

Drugą część publikacji poświęcono zagadnieniom e-learningu w odniesieniu do bibliotek i bibliotekarzy. Kursy on-line stanowią rozszerzenie tradycyjnego modelu i oferty edukacyjnej bibliotek. Zostały zapoczątkowane poprzez dokonujące się zmiany na rynku informacyjnym, gdzie efekt ekonomiczny stał się nieodzowny w zarządzaniu instytucją, użytkownik – wymagającym klientem, a oferta – usługą. W tym kontekście – w nuczaniu na odległość – używa się terminu e-szkoła, który bazuje na usługach sieciowych oraz narzędziach portali internetowych, np. formularzach ankiet dostępnych w Google.

Wiele miejsca poświęcono platformom e-learningowym. Jedną z najpopularniejszych aplikacji internetowych, wykorzystywanych do prowadzenia zajęć dydaktycznych, jest Moodle. Na jej wybór wpływa fakt, iż jest darmowa i umożliwia zamieszczanie wszelkiego rodzaju plików, np. dokumentów tekstowych, materiałów audio i wideo oraz animacji. W tej partii książki nawiązano także do narzędzi internetowych stosowanych podczas szkolenia bibliotekarzy. Omówiono kursy tworzone kilka lat temu, m.in. BIBWEB, jak i te, które należą do szkoleń vw-learning, tj. SecondLife.

Ostatnia część publikacji odnosi się do przykładów praktycznego zastosowania e-learningu w działalności wielu instytucji. Omówiono projekty edukacyjne realizowane w bibliotekach i szkołach różnego typu, počawszy od gimnazjum, a skończywszy na szkołach wyższych.

Treści przedstawione w książce wskazują na nowego rodzaju kompetencje informatyczne, które wymagają wiedzy i umiejętności oraz wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnej w życiu osobistym, społecznym i zawodowym. E-learning stanowi szeroki zakres aplikacji, procesów przekazywania wiedzy oraz praktycznych umiejętności z wykorzystaniem ICT, który jest już częścią składową wizerunku nowoczesnej biblioteki oraz jej pracowników, net-bibliotekarzy. Szybki rozwój nauki i techniki sprawia, że społeczeństwo stawia coraz większe wymagania bibliotekom oraz świadczonym przez nie usługom. Warto jednak podjąć tego rodzaju wyzwania dydaktyczne.

² Tamże, s. 29.

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7; tel.: 22 827 52 96

Redaktor Naczelna: dr Anna Marcol

Zespół redakcyjny: Agata Arkabus, Magdalena Brewczyńska, Bożena Boryczka, Wiesława Budrowska, Joanna Łazicka, Beata Malentowicz, Maria Nóżka, Hanna Okońska, Mateusz Paradowski, Jadwiga Pawluk, Magdalena Pilińska, Anna Płusa (z-ca redaktora naczelnego), Agata Safian, Aldona Zawalkiewicz

Projekt graficzny: Wojciech Zawalkiewicz

Skład i redakcja techniczna: Magdalena Ciecierska

Korekta: Izabella Milewska-Warta

E-mail: biuletyn.bnb@gmail.com

http://e-pedagogiczna.edu.pl

